

Antvorskov Øvelsesplads

Drifts- og Plejeplan 2003-2018

Miljøministeriet • Skov- og Naturstyrelsen
og
Gardehusarregimentet
2003

Antvorskov Øvelsesplads

- Drifts- og Plejeplan 2003-2018

Udgivet af Miljøministeriet,
Skov- og Naturstyrelsen
og Gardehusarregimentet, 2003

Tekst: Erling Krabbe, SNS
Historisk bidrag samt bidrag om den militære brug fra Gardehusarregimentet.
Afsnit om løvfrøprojektet er uddrag fra rapporter af biolog Peer Ravn, Slagelse, til Vestsjællands Amt.

Kort (bilag 1, 2 og 3): Niels D. Lisborg, SNS

Bevoksningsliste (bilag 4): Niels D. Lisborg, SNS

Forsideillustration: Billede fra forsiden af Gardehusarregimentets præsentationshefte, august 2002

Lay-out, omslag: Poul Juul og Bodil Nielsen, SNS

Lay-out, tekst: Kirsten Lyngø, SNS

Fotos: Erling Krabbe, SNS

Tryk af omslag, kort
og rapport, samt indbinding: DT Kommunikation A/S, København

Oplag: 200 eksemplarer

ISBN: 87-7279-417-8

Planen kan fås hos:
Gardehusarregimentet
Antvorskov Kaserne
Charlottedal Allé 4
4200 Slagelse
Tlf.: 58555555

Antvorskov Øvelsesplads

Drifts- og Plejeplan 2003-2018

Nærværende Drifts- og Plejeplan for Antvorskov Øvelsesplads stadfæstes hermed som gældende for perioden 1. marts 2003 til 1. marts 2018

Antvorskov Kaserne, den

Kidde-Hansen 03/03/03

J. Kidde-Hansen
Oberst
Gardchusarregimentet

Skov- og Naturstyrelsen, den *7/2-2003*

Bendt Egede Andersen

Bendt Egede Andersen
Skovtaksator

INDHOLDSFORTEGNELSE

INDLEDNING	1
1 GENERELT OM DRIFTS- OG PLEJEPLANER	1
1.1 <i>Formål og baggrund</i>	1
2 BESKRIVELSE AF PLANPROCESSEN	2
2.1 <i>Forudsætninger</i>	2
2.2 <i>Planens indhold</i>	2
2.3 <i>Planændringer</i>	3
3 SÆRLIGT OM DRIFTS- OG PLEJEPLANEN FOR ANTVORSKOV ØVELSESPLADS	4
3.1 <i>Overenskomsten mellem godsejer Denis de Neergaard, Valdemarskilde, og forsvaret</i>	4
3.2 <i>Aftalens virkning</i>	5
STATUS	6
4 BESKRIVELSE AF ANTVORSKOV ØVELSESPLADS	6
4.1 <i>Den militære historie</i>	7
4.2 <i>Geologi og landskab</i>	8
4.3 <i>Fortidsminder og kulturhistorie</i>	9
4.4 <i>Korttegning</i>	10
4.5 <i>Nuværende status. Registrering og beskrivelse af de enkelte arealtyper</i>	12
4.6 <i>Plejetilstand</i>	17
4.7 <i>Flora</i>	19
4.8 <i>Fauna</i>	25
4.9 <i>Projekt Løvfrø</i>	29
4.10 <i>Krebseprojektet</i>	36
5 ØVELSESPLADSENS NUVÆRENDE MILITÆRE ANVENDELSE	38
5.1 <i>Brugsplan</i>	38
5.2 <i>Overordnede principper for øvelsespladsens benyttelse</i>	38
5.3 <i>Opdeling af øvelsespladsen i sektorer og restriktioner for benyttelsen af de enkelte sektorer</i>	38
5.4 <i>Beskrivelse af uddannelses- og øvelsesfaciliteter</i>	41
5.5 <i>Støjregulering</i>	43
6 FORSVARETS NUVÆRENDE DRIFT OG PLEJE AF TERRÆNET	44
7 HIDTIDIGE REGLER FOR OFFENTLIGHEDENS ADGANG	45
8 LOVMÆSSIGE BRUGSBEGRÆNSNINGER ELLER BINDINGER	47
8.1 <i>Generel lovpraksis for forsvarets arealer</i>	47
8.2 <i>Naturbeskyttelsesloven</i>	47
8.3 <i>Lov om forbud mod ophold på og færdsel gennem forsvarets skydeområder og andre militære områder</i>	50
8.4 <i>Museumsloven</i>	50
8.5 <i>Plejepligt af beskyttede naturtyper og fortidsminder</i>	51
8.6 <i>Vandløbsloven</i>	51
8.7 <i>Planloven</i>	52
8.8 <i>Skovloven</i>	56
FREMTIDIGE BEHOV OG ØNSKER	58
9 FORSVARETS FREMTIDIGE BEHOV OG ØNSKER TIL BENYTTELSE AF ØVELSESPLADSEN	58
9.1 <i>Redegørelse for fremtidige behov inden for de enkelte øvelsesfaciliteter</i>	58
9.2 <i>Behov for ændring af sektorinddeling</i>	60
9.3 <i>Behov for generel reovering af øvelsespladsen</i>	60
9.4 <i>Behov for retablering og etablering af levende hegn og beplantninger til brug i øvelsesmæssig sammenhæng</i>	61
9.5 <i>Regimentets behov for oprensning, etablering og retablering af vådområder</i>	62
9.6 <i>Sammenfatning af regimentets behov og hensigter</i>	62
10 SKOV- OG NATURSTYRELSENS FORSLAG TIL BESKYTTELSE OG FORBEDRING AF NATUR- OG KULTURVÆRDIER	63
10.1 <i>Forslag til en overordnet målsætning for øvelsespladsens fremtidige naturtilstand</i>	63
10.2 <i>Forslag til pleje af de åbne arealer</i>	63
10.3 <i>Generel undladelse af gødsugning og sprøjtning</i>	63

10.4	<i>Bekæmpelse af lupiner og kæmpe-bjørneklo</i>	64
10.5	<i>Vildtagre</i>	64
10.6	<i>Pleje af vådområder</i>	64
10.7	<i>Forslag til genskabelse af Nysø</i>	80
10.8	<i>Pleje og genopretning af fortidsminder</i>	82
10.9	<i>Forslag til erstatning af nålebeplantning med løv</i>	83
10.10	<i>Forslag til friholdelse af arealer for militær aktivitet</i>	83
10.11	<i>Forslag til retningslinier for offentlighedens adgang</i>	84
11	KOMMENTARER OG ØNSKER FRA EKSTERNE BIDRAGYDERE	85
11.1	<i>Vestsjællands Amt</i>	85
11.2	<i>Slagelse Kommune</i>	86
11.3	<i>Hashøj Kommune</i>	86
11.4	<i>Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomite for Slagelse</i>	86
11.5	<i>Dansk Ornitologisk Forening</i>	86
11.6	<i>Friluftsrådet</i>	87
11.7	<i>Orienterings Clubben Slagelse</i>	87
11.8	<i>Peer Ravn Consult</i>	88
	VURDERING OG AFVEJNING	89
12.	VURDERING AF DE ENKELTE ØNSKER OG FORSLAG, SAMT AFVEJNING	89
	HERAF	89
12.1	<i>Vurdering af ønsker og forslag fra forsvaret</i>	89
12.2	<i>Skov- og Naturstyrelsens ønsker om pleje og genopretning af naturværdier</i>	91
12.3	<i>Vurdering af ønsker og forslag fra bidragyderne</i>	94
	PLAN	97
13.	RETNINGSLINIER FOR DEN FREMTIDIGE ANVENDELSE AF ANTVORSKOV	97
	ØVELSESPLADS	97
13.1	<i>Overordnede retningslinier for den fremtidige benyttelse, pleje og forbedringer</i>	97
13.2	<i>Ny opdeling i sektorer</i>	97
13.3	<i>Nuværende og fremtidige brugere</i>	97
13.4	<i>Nye retningslinier for militære aktiviteter og færdsel med køretøjer</i>	98
13.5	<i>Retningslinier for den øvelsesmæssige indretning af terrænet</i>	99
13.6	<i>Overordnet målsætning for øvelsespladsens fremtidige naturtilstand</i>	101
13.7	<i>Retningslinier for pleje af de åbne græsarealer</i>	102
13.8	<i>Retningslinier for pleje og genopretning af vådområder</i>	104
13.9	<i>Retningslinier for brug af bekæmpelsesmidler</i>	104
13.10	<i>Retningslinier for gødskning</i>	104
13.11	<i>Retningslinier for beskyttelse og pleje af fortidsminder</i>	105
13.12	<i>Ordensreglement for offentlighedens adgang til øvelsespladsen</i>	105
13.13	<i>Jagt og vildtpleje</i>	105
13.14	<i>Prioriteret handlingsplan for planperioden</i>	105
13.15	<i>Nødvendige myndighedstilladelser til nye anlæg og tiltag</i>	107
13.16	<i>Planændringer</i>	108
	ØKONOMI	109
14	ØKONOMISKE KONSEKVENSBEREGNINGER	109
14.1	<i>Økonomisk overslag til naturpleje og genopretning</i>	110
14.2	<i>Behov for årlige ressourcer til planens gennemførelse</i>	112
14.3	<i>Udregningsgrundlaget</i>	112
14.4	<i>Skemaoversigt over årlige udgifter</i>	113
	<i>Oversigt over drifts- og plejeplanens økonomiske konsekvenser</i>	115
	BILAG	116
15	OVERSICHT OVER BILAG	116
	<i>Bilag 1: Grundkort (i kortlomme bagest)</i>	
	<i>Bilag 2: Øvelseskort (i kortlomme bagest)</i>	
	<i>Bilag 3: Drift- og plejekort (i kortlomme bagest)</i>	
	<i>Bilag 4: Bevoksingsliste til grundkort</i>	

- Bilag 5: Gardehusarregimentets skydebaner*
Bilag 6: Placering af permanente kampstillinger
Bilag 7: Placering af skovkampområde
Bilag 8: Placering og etablering af bykampområde, Østerby
Bilag 9: Placering af observationstårne
Bilag 10: Placering af miniskydebane for pansret maskinkanon
Bilag 11: Ridespor
Bilag 12: Behov for reetablering af dige samt tilkastning af gravede
Bilag 13: Retningslinier for forsvarets anvendelse af skyde- og øvelses-
Bilag 14: Katalog over fortidsminder på Antvorskov Øvelsesplads
Bilag 15: Ordensreglement for offentlighedens adgang (i lomme bagest)
Bilag 14
Antvorskov Øvelsesplads.

INDLEDNING

1 Generelt om Drifts- og Plejeplaner

1.1 Formål og baggrund

Mange af forsvarrets arealer indeholder store naturværdier i form af et rigt dyre- og planteliv samt store, sammenhængende landskaber. Dyr og planter trives godt her, netop fordi arealerne gennem mange år har fået lov at henligge i naturtilstand, men også fordi der udover periodisk aktivitet fra militære enheder i øvrigt ikke færdes så mange mennesker i områderne.

Som led i forsvarrets miljøstrategi bestemte Forsvarskommandoen i september 1993 ved bestemmelse (FKOBST 610-6, SEP 1993) om miljø- og naturbeskyttelse, at der for hvert øvelses- og skydeområde skal udarbejdes en Drifts- og Plejeplan. Revideret FKOBST 610-6 er udsendt i november 1999.

Den 24. oktober 1995 indgik Forsvarskommandoen og Skov- og Naturstyrelsen en samarbejdsaftale, der sikrer en planlægning af drift og pleje for en række af forsvarrets øvelsespladser samt skyde- og øvelsesterræner.

Formålet med en Drifts- og Plejeplan er at sikre, at der på forsvarrets arealer opnås en tilfredsstillende balance mellem forsvarrets behov for nødvendig uddannelse og træning af enheder under realistiske vilkår og hensynet til naturbeskyttelse og rekreative interesser.

Da planlægningen ønskes brugt som et redskab til beskyttelse og forbedring af naturværdier på forsvarrets arealer er amt og kommune, Danmarks Naturfredningsforening samt Friluftsrådet medinddraget som såkaldte eksterne bidragsydere ved udarbejdelsen. Samtidig er det forventningen, at amt og kommune, som de relevante myndigheder, gennem inddragelse i afvejningen mellem benyttelse og beskyttelse vil administrere relevant lovgivning med udgangspunkt i planen.

Drifts- og Plejeplanlægningen vil desuden tilvejebringe et ensartet grundlag for en flersidig forvaltning af forsvarrets arealer. Samtidig vil planlægningen give medarbejdere i forsvaret en naturmæssig viden, herunder en forståelse for behovet og mulighederne for varetagelse af flersidige hensyn ved drift og pleje af arealerne.

Støjproblematikken i relation til naboer ligger uden for Drifts- og Plejeplanlægningsarbejdet, idet støj reguleres i henhold til miljøbeskyttelsesloven. Bestemmelser om støjregulering for Antvorskov Øvelsesplads er fastsat i "Bekendtgørelse om støjregulering af forsvarrets øvelsespladser og skyde- og øvelsesterræner" (Bek. nr. 468 af 13. juni 2002), side 10-11.

2 Beskrivelse af planprocessen

2.1 Forudsætninger

I forbindelse med udarbejdelse af Drifts- og Plejeplanen er udgangspunktet, at skyde- og øvelseterrænerne samt øvelsespladserne er udlagt som uddannelsesområder, og derfor fortsat skal kunne anvendes som sådan.

Samtidig med at der opnås en tilfredsstillende løsning af forsvarets behov for uddannelsesaktiviteter skal Drifts- og Plejeplanen tydeliggøre terrænets naturhistoriske, kulturhistoriske og rekreative værdier og udstikke retningslinier for terrænets brug, beskyttelse og pleje, som tager hensyn til disse værdier.

Planen skal således rumme en afvejning mellem på den ene side forsvarets behov for øvelsesarealer og på den anden side samfundets interesse i en langsigtet forvaltning af terrænets natur- og kulturværdier.

Som følge af den sikkerhedsmæssige risiko, der er forbundet med forsvarets aktiviteter, vil rekreative interesser (offentlighedens adgang til forsvarets areal) kun blive tilgodeset i det omfang, det er sikkerhedsmæssigt forsvarligt. Herudover kan hensynet til særlige naturmæssige værdier påvirke mulighederne for rekreativ benyttelse.

De i Drifts- og Plejeplanen opstillede retningslinier skal være enkle for forsvaret at administrere i praksis.

2.2 Planens indhold

Planen skal

- Kortlægge og afgrænse naturtyper, bevoksninger, veje, forsvarets anlæg etc.
- Beskrive de naturmæssige værdier og identificere de mest bevaringsværdige af disse samt påpege eventuelle behov/muligheder for forbedring af de naturmæssige værdier.
- Kortlægge og beskrive de fredede fortidsminder og eventuelle andre kulturhistoriske værdier, samt fastlægge regler for omgang med fredede fortidsminder og anwise forslag til pleje.
- Beskrive forsvarets nuværende benyttelse og drift af terrænet samt klarlægge forsvarets fremtidige behov for benyttelse af terrænet.
- Beskrive den rekreative benyttelse af terrænet.
- Foretage afvejningen mellem forsvarets behov for benyttelse og ønskerne om beskyttelse og forbedring af naturværdier samt forbedring af de rekreative muligheder.
- Anwise hvorledes denne afvejning kan realiseres i praksis, herunder fastlægge retningslinier for terrænets fremtidige benyttelse, pleje og forbedring i overensstemmelse med afvejningen.
- Beregne de økonomiske konsekvenser for forsvaret af planens bestemmelser.

2.3 Planændringer

Drifts- og Plejeplanen gælder for 15 år.

For til stadighed at holde en plan med så langt et tidsrum tidssvarende og fleksibel, kan der løbende foretages ændringer i Drifts- og Plejeplanen, forudsat at aftaleparterne er enige.

Såfremt forsvaret eller Skov- og Naturstyrelsen ønsker ændringer i Drifts- og Plejeplanen indsender den lokale myndighed begrundede forslag herom via Hærens Operative Kommando til Skov- og Naturstyrelsen eller omvendt. Hvis der ikke er væsentlige indsigelser, indsættes planændringen i den pågældende plan med gyldighed som en del af denne.

Planændringerne kan således opfattes som en løbende fortsættelse af planlægningsfasens dialog mellem parterne.

Som udgangspunkt kræver enhver afvigelse fra planens forskrifter - som de fremgår af planafsnittet - en planændring, som er godkendt skriftligt af den pågældende niveau II myndighed (Hærens Operative Kommando, Flyvertaktisk Kommando eller Søværnets Operative Kommando) og Skov- og Naturstyrelsen. Specielt skal man dog være opmærksom på de overordnede retningslinier. Mindre afvigelser fra det foreskrevne bør derfor kunne håndteres administrativt ved telefonisk eller anden elektronisk orientering/accept. Alle tiltag der ligger indenfor planens rammer og som kræver myndighedstilladelser skal dog under alle omstændigheder godkendes skriftligt af niveau II myndigheden og Skov- og Naturstyrelsen

Planændringer kan også være en nødvendighed som følge af afgørelser fra relevante myndigheder.

Udover planændring kan dispositioner, der ligger udenfor planens rammer, kræve tilladelse fra relevante myndigheder.

3 Særligt om Drifts- og Plejeplanen for Antvorskov Øvelsesplads

Et indledende orienteringsmøde om igangsættelsen af en Drifts- og Plejeplan for Antvorskov Øvelsesplads blev afholdt den 7. juni 1999 på Antvorskov Kaserne med deltagelse af repræsentanter for Sjællandske Livregiment og Skov- og Naturstyrelsen.

Den biologiske registrering af terrænet blev herefter gennemført i løbet af juni måned 1999.

Der blev indgået skriftlig kontrakt aftale om Drifts- og Plejeplanlægning for Antvorskov Øvelsesplads mellem Hærens Operative Kommando og Skov- og Naturstyrelsen den 21. februar 2000. Aftalen indeholder beskrivelse af registrering og korttegning, planlægning og afholdelse af møder, tidsramme, økonomisk ramme samt afregning.

Det første egentlige planmøde om Antvorskov Øvelsesplads fandt sted på Antvorskov Kaserne den 25. maj 2000, med deltagelse af repræsentanter fra Sjællandske Livregiment, Forsvarets Bygningstjeneste, Hærens Operative Kommando samt Skov- og Naturstyrelsen. Der blev ved samme lejlighed afholdt en besigtigelse af terrænet.

Markgennemgang og korttegning blev gennemført af Skov- og Naturstyrelsen i sommeren og efteråret 2000.

Den 7. september 2000 blev der arrangeret et møde og en rundvisning på terrænet for de eksterne bidragsydere. På rundvisningen deltog repræsentanter fra en række lokale interesseorganisationer og myndigheder. Samtidig blev de pågældende organisationer og myndigheder opfordret til at komme med bidrag til planlægningen. Bidragsyderne har også haft lejlighed til at kommentere et udkast til nærværende Drifts- og Plejeplan inden færdiggørelsen.

Samme dag som rundvisningen afholdtes det andet planmøde mellem parterne. Et afsluttende afvejningsmøde, hvor de forskellige forslag og ønsker til planen blev drøftet, blev afholdt den 9. januar 2001 med deltagelse af Gardehusregimentet, Forsvarskommandoen, Forsvarets Bygningstjeneste samt Skov- og Naturstyrelsen.

Planen blev færdigskrevet i løbet af 2001 og 2002, hvor der også har været afholdt flere terrænbesigtigelser som led i den endelige fastlæggelse af terrænets benyttelse.

3.1 Overenskomsten mellem godsejer Denis de Neergaard, Valdemarskilde, og forsvaret

166,1 hektar, svarende til godt en fjerdedel af øvelsespladsen (29,3 %), hører under godset Valdemarskilde. Det drejer sig om skovene Horsevang, Slagelse Lystskov, Karlsgård Skov, Charlottedal Skov og Idagård Skov. Forsvaret har forpagtet dette areal ved en overenskomst med ejeren, godsejer Denis de Neergaard, Valdemarskilde, gældende for perioden 1. april 1979 til 1. april 2004, i alt 25 år. Overenskomsten kan ikke opsiges af ejeren i denne periode. Forsvaret kan opsigte brugsforholdet til ophør med mindst 1½ års – og så vidt muligt 2 års – varsel til en 1. april. Eet år før periodens udløb optages forhandling mellem parterne om forlængelse af overenskomsten for en ny periode. Såfremt der ikke opnås enighed mellem par-

terne om vilkårene for brugsforholdets forlængelse, erklærer ejeren sig indforstået med, at forsvaret vil søge arealerne erhvervet ved ekspropriation.

Skovdrift i form af forstmæssig pleje, skovhugst og udnyttelse af skoven tilhører fortsat ejeren, men må ikke være til hinder for forsvarets militære formål med arealet. Jagt- og fiskeretten på de omhandlede arealer forbliver også hos ejeren, der dog ikke er berettiget til udlejning. Der er restriktioner på jagten, se nærmere under kap. 6.

Overenskomstens bestemmelser for forsvarets militære benyttelse samt forpligtelser for brug og drift af de lejede arealer er beskrevet nærmere i kapitel 5 og 6.

Hvilke arealer er omfattet af Drifts- og Plejeplanen

Korttegning, registrering og gennemgang af arealerne omfatter hele øvelsespladsen, altså også de indlejede arealer ejet af godsejer Denis de Neergaard, Valdemarskilde. Det gælder således også udarbejdelse af en bevoksningsliste for de indlejede skove, med angivelse af areal, træart, alder, vedmasse m.v. for de enkelte delbevoksninger, jf. det tilhørende grundkort (bilag 1 og 4 til nærværende plan).

Rammerne for selve planlægningen for de indlejede arealer vil imidlertid være den indgåede overenskomst mellem forsvaret og ejeren. Dette betyder, at Drifts- og Plejeplanen for de indlejede arealer som udgangspunkt kun skal regulere forsvarets anvendelse. Planen fastlægger således ikke bestemmelser for skovdrift eller naturpleje/-genopretning på de indlejede arealer, men indeholder til gengæld en biologisk beskrivelse af disse.

3.2 Aftalens virkning

Drifts- og Plejeplanen er bindende for de to aftaleparter, Skov- og Naturstyrelsen og Gardehusarregimentet. Ved underskrift af planen forpligter aftaleparterne sig således til at efterleve og respektere de i planen fastsatte bestemmelser.

STATUS

4 Beskrivelse af Antvorskov Øvelsesplads

Beliggenhed

Antvorskov Øvelsesplads ligger umiddelbart sydøst for Slagelse By, og udgør i alt 566 ha, hvoraf ca. 30% er skov (ca. 170 ha), se figur 4.1. Terrænet er delt mellem Slagelse og Hashøj kommuner. Den sydøstlige tredjedel ligger i Hashøj kommune, resten i Slagelse. Begge kommuner hører til Vestsjællands amt.

Øvelsespladsen er mod nordvest afgrænset af motorvej E20 mellem Sorø og Halskov, og mod syd af Søndre Ringgade, som er landevejen mellem Slagelse og Næstved. Mod øst grænser øvelsespladsen op til åbent landbrugsland nord for landsbyen Rosted, og mod nord ligger det store skovkompleks under godset Valdemarskilde.

Forsvaret ejer 400,5 ha af arealet, mens 166,1 ha i den nordlige del er lejet. Det drejer sig om Horsevang, Charlottedal Skov, Idagård Skov, Karlsgård Skov samt Slagelse Lystskov. Den lejede skov hører under godset Valdemarskilde. Øvelsespladsen hører under Gardehusarregimentet, som benytter den intensivt som grund- og videreuddannelsesområde.

Figur 4.1: Beliggenhed af Antvorskov Øvelsesplads.

I sydvesthjørnet af terrænet ligger Antvorskov Kaserne. Kasernen rummer en lang række uddannelsesfaciliteter: I "Taktisk Træner", der blev etableret på Antvorskov Kaserne i 1987, tilrettelægges og gennemføres operativ træning af enheder og stabe fra alle værn samt civile myndigheder som politi, DSB og Storebæltsforbindelsen. Sidstnævnte har trænet sit katastrofeberedskab her.

Skydebanen benyttes udover af regimentet selv også af andre enheder og myndigheder. Skydebanen og øvelsespladsen med det alsidige terræn er blandt de bedste i landet.

Derudover har man placeret specielle trænings- og uddannelsesfaciliteter i Slagelse. Det drejer sig blandt andet om en mindre nærkampby samt en skydesimulator for håndvåben, hvor både enkeltmands- og gruppeskydninger kan gennemføres som et led i den grundlæggende skydeuddannelse.

Endelig er Hærens Operative Kommandos Centralkøreskole for Vestsjælland hjemmehørende på Antvorskov Kaserne. Køreskolen uddanner kørere til hjulkøretøjer for såvel sjællandske regimente som enheder og myndigheder fra andre værn og udsteder årligt ca. 900 kørekort.

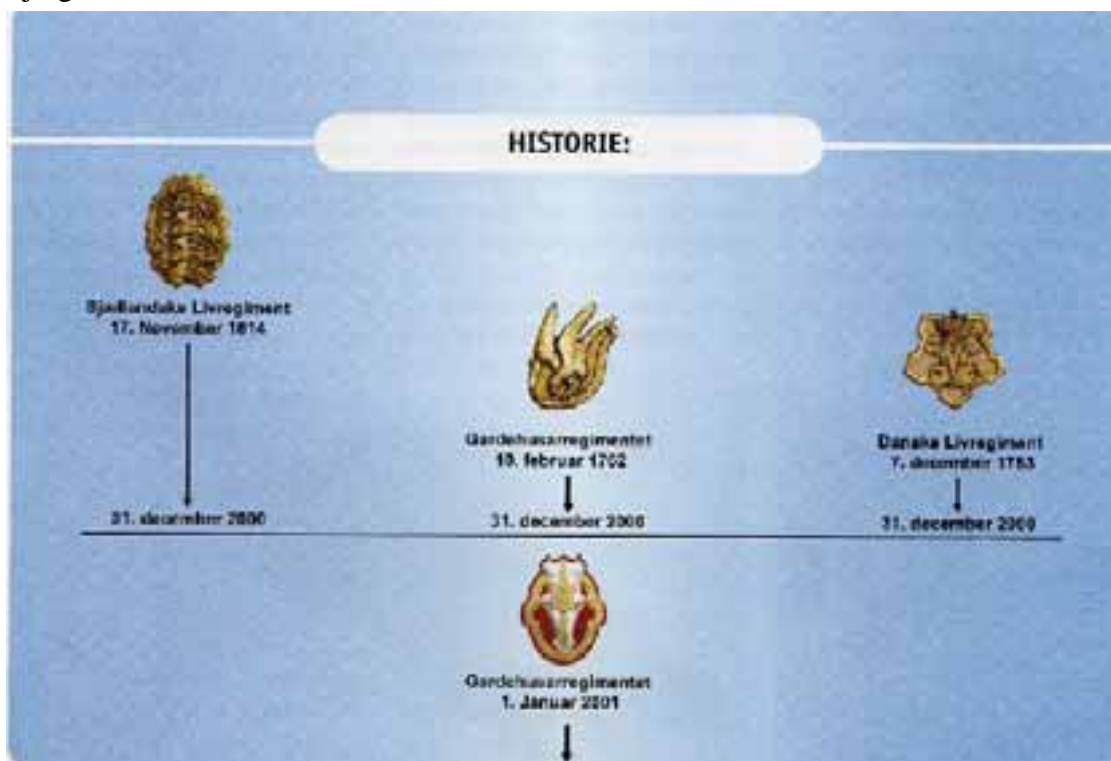
4.1 Den militære historie

Gardehusarregimentet og Antvorskov Øvelsesplads

Gardehusarregimentet som vi kender det i dag, fik ved indgåelse af forsvarsforliget af 25. maj 1999 domicil på Antvorskov Kaserne fra 1. januar 2001. Gardehusarregimentet er en sammenlægning af Sjællandske Livregiment (1614), Gardehusarregimentet (1762) og Danske Livregiment (1763).

Antvorskov Kaserne blev indviet 1. maj 1975. Staten købte i 1964 herregården Charlottedal af familien de Neergaard, Valdemarskilde ved en ekspropriation. Sønnen Denis de Neergaard havde fået Charlottedal i konfirmationsgave. Gården var en af de gårde, der blev bygget samtidig og navngivet efter byherrens børn. I dag findes endnu kun Charlottedal og Idagård, mens Karlsgård, der også var beliggende i tilknytning til den nuværende øvelsesplads, for længst er nedlagt. Sjællandske Livregiment tog bl.a. Charlottedals bygninger i brug 5-6 år før Antvorskov Kaserne blev indviet, ligesom øvelsespladsen successivt - i 1964 og 1976 - var blevet udvidet ud fra den gamle "store øvelsesplads", der siden 1912 lå langs Skovstien mellem Parkvej og Lystskoven øst for Slagelse by. Aftalen om at leje en del af skoven blev også indgået i 1976. Den oprindelige øvelsesplads er i dag dels bebygget med dele af Slagelse Centralsygehus, dels gennemskåret af motorvej E20. Derudover er der opført et tenniscenter og boldbaner på området. En mindre del af den oprindelige "Store øvelsesplads" udgør i dag "Soldatens Lod", der ligger nordligst mellem motorvejen og skovkanten nær Studentersøen og Arnehavehus. Soldatens Lod blev etableret på basis af en overenskomst mellem Slagelse kommune og Sjællandske Livregiment, da regimentet ønskede at anlægge kampvognsspor gennem dele af Lystskoven. Området er en kompensation for begrænsningen af færdselsretten i Lystskoven.

Udover de i afsnit 4 beskrevne faciliteter opføres der - til ibrugtagning august 2003 - bygninger til Gardehusarregimentets Hesteskadron langs Sdr. Ringgade mellem Charlottedal Allé og Korsbjerg.

Historien bag de tre regimenters sammenlægning

4.2 Geologi og landskab

Geologi

Geologisk set er Antvorskov Øvelsesplads en del af et typisk dansk istidslandskab af moræner, præget af store bakkedrag og lavninger. Landskabet er aflejringer, skabt af det ungbaltiske isfremstød fra sydøst, som fandt sted i den sidste af istiderne for ca. 17.000-18.000 år siden.

Det var et af de allersidste isfremstød i Danmark. Landskabet er et såkaldt dødis-landskab med dødis-topografi, det vil sige et landskab som efter isfremstødet er formet under is som ligger stille. Isen smelter langsomt ned, og der dannes lavninger. Den største lavning i terrænet er Nysø, men de over 60 søer og vandhuller i terrænet er også vidnesbyrd om de mange lavninger som blev skabt under issmeltingen. Hovedparten af jordbunden består af moræneler fra istiden, men Nysølavningen består af ferskvandsgytje og –sand, dannet efter istiden. Højdepunktet Korsbjerg samt grusgravsbakken nord for Rosted består af smeltevandssand. Området ved spejderpladsen syd for Studentersø består af smeltevandsler.

Udsigten fra højdedraget Korsbjerg over Antvorskov Øvelsesplads.

Landskab

Antvorskov Øvelsesplads fremstår som et afvekslende, smukt, kuperet landskab på 566 hektar, med store højdedrag og udstrakte lavninger. Højeste punkter er 74 m.o.h., som udgøres af højdedraget mod nordvest op til motorvejen, samt højdepunktet Korsbjerg 73 m.o.h. lidt syd derfor. Laveste punkt er Nysølavningen, som er 36 m.o.h. Det tidligere landbrugsland henligger i dag i naturtilstand med åbne, ugødede græsarealer, spredte krat, levende hegn og hele 70 småsøer og vandhuller. Fra Korsbjerg, som er det mest markante udsigtssted, har man et vidt udsyn over næsten hele terrænet. De mange bæltepor overalt på terrænet vidner om den intensive, militære øvelsesbrug.

I den østlige del, umiddelbart syd for Charlottedal Skov, ligger Nysø/Lindes Å-sænkningen, kaldet "Nysø-engene". Landskabeligt set har denne nærmest karakter af en ådal. Det er en langstrakt eng- og mosestrækning, med enkelte vandhuller, som formentligt er tidligere tørvegrave. Sænkningen er knap 1000 meter lang og 200-300 meter bred. Gennem hele strækningen løber i vest-østlig retning den lille Lindes Å, som er kunstigt udrettet, og har form som en lang, lige, åben kanal, ca. 1-1,5 meter bred. Ved udløbet mod øst ligger Lindes Å dybt i terrænet, ca. 2 - 2,5 meter under terræn, med stejle skrænter. Lindes Å udspringer inde på øvelsespladsen vest for Nysø-engene. Lindes Å modtager også vand fra den nordfor beliggende Charlottedal Skov via 2-3 skovgrøfter.

Hele sænkningen har engang været en sø, "Nysø", som er blevet afvandet og tørlagt ved udretning og uddybning af Lindes Å gennem området. Nysø-sænkningen ses særligt fint fra toppen af højdepunktet "Bavnen" i terrænets sydøstlige hjørne.

Skovene i den nordlige del af øvelsespladsen består overvejende af gamle bøgebevoksninger samt eg, men også af en del midaldrende rødgran. I Charlottedal Skov findes desuden en spændende, gammel elle- og askesump i naturtilstand, kaldet Rørsø. Ud mod Nysø-sænkningen består skovbrynet på skrænten af flotte, gamle egetræer. Længere mod nordvest består skovbrynet af gamle bøge langs et velbevaret stendige.

4.3 Fortidsminder og kulturhistorie

Der er kun registreret få fortidsminder og beskyttede kulturminder på øvelsespladsen. Det drejer sig om en enkelt gravhøj, samt et antal sten- og jorddiger.

Gravhøj

I det sydøstlige hjørne af terrænet, umiddelbart nordvest for landsbyen Rosted, ligger en gravhøj fra bronzealderen flot placeret på en bakketop, med fin udsigt over hele den østlige del af Antvorskov Øvelsesplads. Gravhøjen hedder "Bavnen", og den er beskyttet af restriktioner mod kørsel og andre øvelsesaktiviteter. Gravhøjen er fredet i henhold til naturbeskyttelseslovens § 12.

Sten- og jorddiger

Der findes en del velbevarede stendiger på øvelsespladsen. Det drejer sig om gamle skovdiger, formentligt etableret i forbindelse med kongens udstedelse af skovlovsforordninger sidst i 1700-tallet frem til 1805. Der findes stendiger, med afbrudte strækninger, langs sydkanten af Slagelse Lystskov, Idagård Skov, Charlottedal Skov og Horsevang. Herudover findes et antal jorddiger spredt rundt på terrænet, hovedsageligt i gamle markskel. Blandt andet er der et meget langt jorddige gennem hele terrænet langs Skydebanehegn nord for Korsbjerg, og et langt jorddige langs Nysø Hegn syd for Nysø Engene.

Digerne på øvelsespladsen er beskyttede i henhold til naturbeskyttelsesloven, og må således ikke beskadiges, påkøres, fjernes eller på anden måde forulempes.

Kulturhistoriske spor

I Det Kulturhistoriske Centralregisters arkiv findes flere spændende oplysninger om kulturhistoriske spor på Antvorskov Øvelsesplads. Bl.a. oplyses følgende:

I forbindelse med drængravning på Antvorskov Hovedgårds jord fandt arbejdsmand Anders Pedersen i foråret 1874 en samling bronzesager. Fundstedet var en sænkning i skråningen af

en bakke ved navn "Korsbjerget". I ½ alens dybde under overfladen lå 6 halsringe oven på hinanden og neden under dem to såkaldte celte, som er en lille bronzeøkse. Fundet bestod desuden af 1 arming, 1 øskenring, 1 dragtnål og 1 firkantet stang. Det dateres til slutningen af bronzealderen. Om der er mere bronze at finde på dette sted er ikke godt at vide. Men skal der jordbearbejdes på stedet bør det lokale museum på forhånd adviseres. Stedet er angivet på Drifts- og Plejekortet (sb 27).

Vest for Væverhushave, lige syd for P-pladsen (sb 26), skulle der ifølge DCK (i 1893) ligge en nu sprængt sten, som skønnes 8 til 10 fod lang. Efter sagnet skulle Hellig Anders her være steget til hest. Hellig Anders var pilgrimsfarer. På *Hellig Anders høj*, som ligger i nærheden af øvelsespladsen, står et krucifiks af træ. Sagnet lader her Hellig Anders opvågne efter en vidunderlig hjemfart fra det hellige land, hvor han var blevet forladt af sine staldbrødre på pilgrimsfærden. Krucifikset, der er fæstnet i hullet i en gammel møllesten, blev fornyet 1952 som en nøje kopi af det tidl. fra 1762, der nu er i Nationalmuseet (kilde Trap Danmark, bind 8, Sorø amt).

Stenen er ikke genfundet under Skov- og Naturstyrelsens kulturhistoriske markgennemgang i 2002, og oplysninger om den er blevet efterlyst både på det lokale museum og på Nationalmuseet, men gav intet resultat.

4.4 Korttegning

På grundlag af markgennemgang, luftfotos, tidligere kort m.v. er der udarbejdet digitaliserede kort, som omfatter henholdsvis et grundkort, et øvelseskort samt et drift- og plejekort. De tre kort er indsat bagest i denne plan som bilag 1, 2 og 3.

Grundkort (bilag 1)

Grundkortet viser status for arealanvendelsen på plantidspunktet (2000). Det i 2002 igangsatte byggeri til hestestalde mv. er dog angivet på grundkortet i form af et markeret byggefelt. I princippet medtages alt af betydning for Drifts- og Plejeplanlægningen. Kortet anvendes som grundlag for øvelseskortet og drift- og plejekortet. Til kortet hører en bevoksningsliste, der er en fortegnelse over terrænets arealtyper og anvendelser. Areal samt supplerende bemærkninger er angivet. Bevoksningslisten er indsat som bilag 4 i denne plan.

På kortet inddeles terrænet i "afdelinger", dvs. delområder i en passende størrelse. Afdelingsgrænserne følger så vidt muligt genkendelige og permanente terrænlínier som f.eks. veje og hegn. Området inden for en afdeling er forholdsvist ensartede, f.eks. et større sletteareal, mose- eller skovområde. Størrelsen af en afdeling vil variere. Jo mere ensartet terrænet er, jo større er afdelingerne. Afdelingerne nummereres med fortløbende tal.

De enkelte afdelinger opdeles i "litra", der svarer til behandlingsenheder inden for den enkelte afdeling, dvs. arealer, der er ensartede med hensyn til terræn, anvendelse, vækstforhold, evt. træarter og disses aldre. Eksempler på litra er den enkelte mose eller eng i et større sletteareal eller den enkelte skovbevoksning i et skovområde. Litra angives med et lille bogstav. Alle afdelinger og litra vises ved henholdsvis et tal og et bogstav på grundkortet. Til alle litra er der endvidere knyttet en to- eller tre-bogstavkode med store bogstaver (anvendelseskode), der angiver arealtype (f.eks. ORE for overdrev, MOS for mose, ENG for eng, BIR for birk). De militære anlæg har også anvendelseskoder, eksempelvis SKB for skydebane og DEP for depot. Der beregnes areal for samtlige afdelinger og litra.

I bevoksningslisten er areal og arealtypen samt eventuelle supplerende bemærkninger angivet for samtlige afdelinger og litra. Dette gælder altså også for de militære anlæg. Der kan ofte forekomme små arealer med en anvendelse, der adskiller sig fra den øvrige del af den pågældende litra, f.eks. et mindre krat på et overdrevsareal. Disse små arealer ønskes markeret på kortet men ikke udskilt som selvstændige litra med anvendelseskode, da det ville resultere i uoverskuelige kort og en meget omfattende bevoksningsliste. Disse mindre arealer er indtegnet med prikket linie på kortene. Anvendelsen angives i bevoksningslisten i bemærkningerne til den litra, hvor arealet er beliggende.

Kortet omfatter desuden en række andre signaturer, som er forklaret på kortsignaturen.

Øvelseskort (bilag 2)

Øvelseskortet fremstilles til illustration af den fremtidige øvelsesmæssige brug af terrænet.

Det er fremstillet på grundlag af grundkortet, men viser ikke anvendelseskoder, afdelinger, litra eller udprikninger. Arealtyperne slås sammen i større enheder, således at sammenhængende skovbevoksninger eller ubevoksede arealer fremgår. Grøfter, vandløb, søer og moser er også tydeligt angivet. Samtidig vises arealtyperne med separate farvesignaturer.

Øvelseskortet viser endvidere egentlige anlæg, mindre, permanente anlæg og genstande samt anden øvelsesmæssig anvendelse. De angives med navn. Andre anlæg vises også, eksempelvis bygninger, råstofgrave, asfalt- og skovveje, bæltepor, spor og stier.

Endelig, men ikke mindst, viser øvelseskortet den militære anvendelse i øvelsessammenhæng. På Antvorskov Øvelsesplads betyder dette bl.a.: Områdets indeling i sektorer, øvelsesfaciliteter, områder med restriktioner, tvangspor m.v. Anvendelsen vises med forskellig signaturer, eks. skrå- eller krydsskravering i forskellige farver. Kortet viser ikke restriktioner m.v. der er relateret til skydning.

Drift- og plejekort (bilag 3)

Drift- og plejekortet fremstilles som illustration af de forskrifter vedrørende drift og pleje af terrænet, som er indeholdt i Drifts- og Plejeplanen. Kortet indeholder samme oplysninger og signaturer som grundkortet. Med farvelægning og signaturer er fremhævet de steder, hvor der skal ske ændringer i anvendelsen eller gennemføres særlige plejeforanstaltninger.

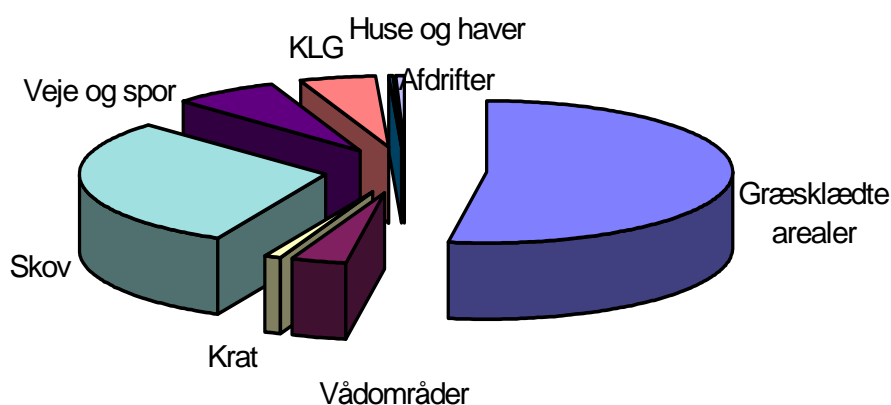
4.5 Nuværende status. Registrering og beskrivelse af de enkelte arealtyper

Registrering af arealtyper er foretaget i juni 1999 samt i juni/juli 2000 af Skov- og Naturstyrelsen, i forbindelse med den biologiske registrering og korttegning. Det samlede areal er opgjort til 566,6 ha, heraf er 397,8 ha (70 %) åbne arealer og 168,8 ha (30 %) produktiv skov (heri er ikke-tilplantede renafdifter i skoven på 3,2 ha ikke indregnet)

Arealerne er opdelt i arealtyper, som på det til Drifts- og Plejeplanen hørende grundkort (bilag 1) og bevoksningslisten (bilag 4) forkortes med koder på tre bogstaver, de såkaldte anvendelses-koder. Bilag 4 skal altså læses sammen med bilag 1.

For de skovbevoksede arealer gælder det som hovedregel, at anvendelses-koden svarer til bevoksningens hovedtræart, mens den for de åbne arealer beskriver naturtypen i overensstemmelse med de beskyttede naturtyper i naturbeskyttelsesloven, eller beskriver de øvrige arealtyper som f.eks. kulturgræsarealer eller militære øvelsesanlæg. I bevoksningslisten (bilag 4) er samtlige afdelinger gennemgået, og for hvert areal (litra) er anført en anvendelseskode samt arealet i hektar. For skovbevoksede arealer tillige en række oplysninger, der beskriver bevoksningen nærmere.

Figur 4.2 viser arealsammensætningen på hele Antvorskov Øvelsesplads, fordelt på en række arealtyper. Det fremgår, at græsklædte arealer (overdrev og slette) udgør den største andel, efterfulgt af skov, vådområder, veje og spor, samt krat.

Figur 4.2. Areal-sammensætning af Antvorskov Øvelsesplads

Åbne arealer

Tabel 4.1 viser sammensætningen af de åbne arealer:

Tabel 4.1 De åbne arealers fordeling på arealtyper.

Anvendelseskode på kort	Arealtyper	Areal i ha
Græsklædte arealer:		
ORE *	Overdrev	22,2
SLE	Slette	273,9
Vådområder:		
SØ *	Sø	5,3
MOS *	Mose	13,6
ENG *	Eng	0,9
Veje og spor:		
VEJ	Vej	20,4
BÆL	Bæltekøretøjsspor	18,10
Militære anlæg:		
KLK	Kaserne/Lejr /Garage	27,9
SKB	Skydebane	1,7
BAN	Bane (miniaturebane)	0,2
Krat:		
KRT	Krat	6,3
Anden anvendelse:		
AAN	Anden anvendelse	1,0
VAG	Vildtager	3,1
UKU	Skovafdrifter	3,2
Total:		397,8

* Disse anvendelser er beskyttet i henhold til Naturbeskyttelseslovens § 3 hvilket indebærer, at deres tilstand ikke må ændres.

Nedenfor er beskrevet de enkelte arealtyper, med forkortelseskode, som de er angivet på grundkortet (bilag 1). Der er desuden redegjort for definition og afgrænsning af de enkelte arealtyper. Arealtyperne mose, eng, overdrev, sø og vandløb er alle beskyttede naturtyper i henhold til naturbeskyttelseslovens § 3. Definitionen følger Skov- og Naturstyrelsens "Vejledning til registrering af beskyttede naturtyper" fra 1993, som desuden er fulgt i feltregistreringen.

Åbne, tørre græsarealer

Overdrev(ORE) udgør 22,2 ha, svarende til 3,9 % af den samlede øvelsesplads. Overdrev er karakteriseret som åbne, tørre græsarealer med en naturlig urteflora, som ikke har været gødsket, sprøjtet eller jordbehandlet igennem en længere årrække. Hvis dette alligevel sker eller er sket, bærer vegetationen præg deraf ved at være mindre varieret, men den vil gradvist atter vende tilbage til sin oprindelige tilstand hvis indgrebet ophører. En række bestemte plantearter er indikatorer for naturtypen overdrev. Dette beskrives nærmere i det afsnit 4.7 om floraen på

de forskellige naturtyper. Overdrevsarealerne på Antvorskov Øvelsesplads udgør det højtliggende, nordvestlige hjørne omkring Studenterdammen og Soldatens Lod. Arealet er tidligere dyrkede marker, som nu har ligget brak siden forsvarets overtagelse. Da det er det højestliggende areal på terrænet er det samtidig også her at udvaskningen, og dermed udpiningen af jorden, er sket hurtigst.

Slette (SLE) udgør 273,9 ha, svarende til 48,4 % af det samlede areal. Det er dermed langt den mest udbredte naturtype på terrænet.

Slette er betegnelsen for de arealer, som henligger med vedvarende græs, og som endnu ikke har udviklet sig til overdrev. Opgivne marker med kulturpræg er klassificeret som slette, ligesom kultiverede græsarealer i forbindelse med øvelsesanlæg, hvor græsset f.eks. slås og gødes er det. SLE-arealer kan altså være udnyttet landbrugsmæssigt i form af hø- eller græsslet. Vegetationen bærer dog i så fald præg af driften, således at den botanisk set er mindre interessant. Den består typisk af nogle få arter, som favoriseres af gødskning eller andre påvirkninger.

Øvelsespladsen blev overtaget af forsvaret i henholdsvis 1938 (den nordvestlige del), 1964 (Charlottedals jorder) og i 1976 (sydøstlige del). De "ældste" slettearealer har altså i 2001 ligget brak i 63 år uden gødskning, de "yngste" i 25 år. Den ældste del har udviklet sig til et overdrev (se ovenfor), mens dette endnu ikke gælder for de øvrige arealer.

Vådområder

Vådområder på terrænet har stor betydning som levesteder (habitater) for en række plante- og dyrearter. Der er derfor ved registreringen lagt vægt på, at vådområderne skal kunne udskilles. Vådområderne på terrænet udgør i alt 19,8 ha, hovedsageligt mose, men også sø, eng og vandløb.

Søer (SØ) udgør i alt 5,3 ha, svarende til 0,9 % af det samlede areal. Sø omfatter alle permanente, ferske søer og vandhuller med åbent vandspejl. Vandstanden svinger noget efter årstiden, og nogle vandhuller kan tørre ud i løbet af sommeren. Ved korttegningen er det den højeste vandstand som er registreret, enten ved markgennemgangen eller på de anvendte luftfotos, der er blevet anvendt som grænse.

Der findes ikke mindre end 70 søer og vandhuller på terrænet. Blandt de største er søen i Soldatens Lod, Studenterdam, Kattedam, søkomplekset neden for Korsbjerg (herunder Svømmesø) samt søen i Idagård Skov. De resterende kan nærmest betegnes som større eller mindre vandhuller. *Vandløb (VLB)* er ikke opgjort i hektar, men omfatter Lindeså-strækningen.

Lindes Å strømmer som en udrettet kanal gennem Nysø-engene.

Moser (MOS) udgør 13,6 ha, svarende til 2,4 % af det samlede areal. Mose er en fællesbetegnelse for en række vådbundsområder med plantesamfund, der har betegnelsen enten efter vegetationens sammensætning f.eks. rørsump, starsump, ellesump, birkekær m.fl., eller efter vandtilførslen f.eks. kærmose, vældmose m.fl. Om et område betegnes mose eller kær har ingen betydning, begge typer falder ind under definitionen mose. Definitionen af mose sker således primært ud fra botaniske kriterier og graden af fugtighed.

Nysø-engene udgør langt det største moseområde på terrænet. Øvrige moser er ellesumpen Rørsø i Charlottedal skov samt mosen ved Svømmesø neden for Korsbjerg.

Enge (ENG) er lavtliggende græsarealer med fugtig bund, som slås eller bliver afgræsset af dyr. Enge udgør blot 0,9 ha af øvelsespladsen, og består af kreaturenge i Soldatens Lod. Den afgræsses af skotsk højlandskvæg.

Vej og spor

Vej (VEJ) udgør i alt 20,4 ha, svarende til 3,6 % af det samlede areal. Areal kategorien er defineret som anlagte og befæstede veje i terrænet, såvel asfalterede som grus, som under normale forhold er passable for hjulkøretøjer og kun må benyttes af sådanne. De må således ikke benyttes af bælte køretøjer. Dette er normalt angivet i terrænet med skilte, som viser kørsel forbudt for bælte køretøjer. Næsten alle vejene har navne, som er angivet på kortene. De lokalhistoriske navne på vejene er i videst muligt omfang benyttet.

Bælte køretøjsspor (BÆL) udgør samlet 18,1 ha, svarende til 3,2 % af det samlede areal. De er defineret og angivet på kortet som egentlige, permanente spor til bælte køretøjer (helt uden

vegetation), samt stærkt opkørte områder, hvor vegetationen er helt eller delvist bortslidt. Permanente bæltepor er normalt markeret i terrænet med bælteporsskilte.

Ikke-permanente bæltepor, hvor bæltebæretøjer under øvelser har forladt de permanente spor, er ikke angivet på kortet

Militære anlæg

Skydebane (SKB) udgør 1,7 ha. Skydebanen ligger i Idagård Skov i afd. 4.

Håndgranatbane (BAN). Håndgranatbanen på 0,2 ha ligger mellem Fasanhegn og Andehuller i østlige del af afd. 2.

Krat

Krat (KRT) udgør i alt 6,3 ha, hvilket svarer til 1,1 % af det samlede areal.

Krat er træ- og buskbevoksninger, som ikke er højstammede og som typisk er opstået naturligt ved selvsåning. Det er ikke fredskov i skovlovens forstand. En del sammenhængende løvkratbevoksninger af denne type har indfundet sig i det åbne terræn, og de er derfor blevet registreret og kategoriseret selvstændigt. Derudover findes enkelte steder spredt krat, som er markeret på grundkortet ved en priksignatur, men som ikke er selvstændigt udlitret, da det betragtes som en let tilgroningsfase, hørende under en anden arealkategori, f.eks. slette eller overdrev.

Andre kategorier

Anden anvendelse (AAN). Omfatter arealer, som ikke falder ind under andre kategorier. På øvelsespladsen drejer det sig om grusgraven nord for Rosted, som udgør 1 ha.

Vildtager (VAG) udgør 3,1 ha, og omfatter 12 små vildtagre, hvor de største er beliggende ved Hønselund, Murermeisterlund, Kajs Lund og Helipad.

Midlertidigt fældet og utilplantet skov (UKU) udgør i 2000 i alt 3,2 ha. Fordelt på 3 arealer i henholdsvis Horsevang, Charlottedal Skov og Idagård Skov.

Kaserne/Lejr/Garage (KLG) udgjorde inden det i 2002 igangværende nybyggeri til hestestalde m.v. i alt 27,9 ha, og omfatter kaserneområdet, Parcelgården mv.

Fortidsminder

Omfatter gravhøjen på toppen af Bavnen. Den er angivet på kortet med gravhøjssignatur. Det samme gælder jord- og stendiger.

Skovbevoksede arealer

30 % af det samlede areal er skovbevokset med produktiv skov, i alt 168,8 ha. I tabel 4.2 er vist det skovbevoksede areals fordeling på træarter. Af det samlede skovareal er 30 % nåletræ (hovedsageligt rødgran) og 70 % løvtræ (især bøg). Af de 168,8 ha produktiv skov er de 19,5 ha på forsvarrets egne arealer. De består hovedsageligt af brede, plantede, levende hegn ud mod Søndre Ringgade, samt mindre vildtremiser. De resterende 149,3 ha er produktive skovarealer på lejet areal. Skovarealerne er nærmere beskrevet i afsnit 4.7.

Tabel 4.2 Det skovbevoksede areals fordeling til træarter 2000

Anvendelseskode på kort	Træart	Areal i ha
BØG	Bøg	74,6
EG	Eg	25,5
ASK	Ask	8,2
ÆR	Ær	3,5
EL	Rødel	0,7
AL	Andet løv	5,6
Løvtræ i alt		118,1
RGR	Rødgran	47,0
SGR	Sitkagran	0,6
NGR	Nordmannsgran	1,8
NOB	Nobilisgran	1,3
Nåletræ i alt		50,7
Ialt skovbevokset		168,8

Levende hegn

Der findes en del gamle, levende hegn på øvelsespladsen. De fleste af dem er gamle læhegn mellem marker fra tiden før forsvaret overtog området. Levende hegn er angivet på kortene med selvstændig signatur. De består overvejende af forskellige løvtræer og -buske. De har betydning som levested for bl.a. vildtet, og er også vigtige i øvelsessammenhæng.

4.6 Plejetilstand

Antvorskov Øvelsesplads er et meget intensivt benyttet område. Sliddet er hårdt, ikke mindst på grund af den udbredte bæltekørsel over det meste af terrænet. Dette går specielt hårdt ud over de faste veje og spor. Når disse, specielt i vinterhalvåret, er blevet så opkørte at passage er svær pga. vandansamlinger, mudder m.v., benytter kampvognsførerne alternative ruter, hvorved endnu større arealer køres op. Dette sker specielt omkring indfaldssporene til terrænet fra Charlottedal Allé. Samlet er øvelsesterrænet dog så stort, at færdslen og dermed sliddet generelt bliver spredt, og derfor mindre belastende. Området fremtræder derfor generelt som værende i en rimelig god plejetilstand, men med visse stærkt benyttede partier i dårlig plejetilstand og andre, meget lidt benyttede, i god plejetilstand. Endvidere skal det forhold nævnes, at i modsætning til de jyske øvelsesterræner med sandet jord er jordbunden på Antvorskov meget leret og næringsrig. Dette betyder at vegetationsdækket hurtigt kommer igen efter kørsel og bortslidning. Dermed er Antvorskov Øvelsesplads også et robust terræn, som er velegnet til intensiv militær øvelsesbrug som f.eks. bæltekøretøjer.

Pleje i form af slåning af de åbne græsarealer vanskeliggøres imidlertid af bæltekørsel. Dybe bæltespor, hvor leret stivner i tørre perioder, kan næsten umuliggøre kørsel med almindelige slåmaskiner. Her kan det forinden være nødvendigt at jævne de opkørte arealer ud med en harve.

Ligesom slid kan det modsatte, nemlig *tilgroning*, også være en trussel mod områdets plejetilstand i andre dele af terrænet. Hvis det ikke slås eller ryddes vil det langsomt springe i tjørne-

buske og efterhånden krat. Her har bæltekøretøjerne en gavnlig effekt, da de knuser små buske og træer under kørsel, og dermed er medvirkende til at tilgroningen holdes nede, og at området bevarer sit åbne præg.

På Antvorskov Øvelsesplads sker der desværre flere steder en kraftig tilgroning med *lupiner*, som formentlig oprindeligt stammer fra vildtagre. Lupinerne breder sig ukontrollabelt en del steder, navnlig i sektor IIIa, IIIb og IIIc mellem Charlottedal Allé og Skydebanehegn. Lupiner er så aggressive og dominerende i sin vækst, at anden flora udkonkurreres. Derfor udgør de en trussel mod områdets naturlige, botaniske variation, og de bør så vidt muligt holdes nede og bekæmpes ved en aktiv plejeindsats i form af slåning.

Lupiner breder sig over de centrale dele af øvelsespladsen.

Vådområder er en naturtype som ofte ændrer sig hurtigt i retning af tilgroning og gradvis ud-tørring, med mindre der foretages løbende pleje. Dette gælder navnlig de små vandhuller. Også på øvelsespladsen ses denne udvikling. Gennem nygravning og genopretning er der dog gjort en særlig stor indsats for bevaring af vandhullerne på Antvorskov Øvelsesplads, i samarbejde med Vestsjællands amt. Udover en omfattende vandhulspleje er der opsat pæle som afspærring omkring en del vandhuller eller udlagt kørselsfri zoner omkring dem.

Udarbejdelsen af nærværende Drifts- og Plejeplan skal være en lejlighed til at samle en beskrivelse af alle plejetiltag på terrænet, så der kan løses eventuelle problemer og den fremtidige anvendelse fastlægges. På den måde kan unødigt eller uhensigtsmæssigt slid undgås, og terrænet får mulighed for at retablere sig. Planen skal desuden fastlægge den fremtidige vegetationspleje.

Da den militære brugsværdi af øvelsespladsen også er stærkt afhængig af områdets naturmæssige bæreevne, er der også en militær interesse i at sikre en god plejetilstand.

4.7 Flora

Der er ikke fundet tilgængelige botaniske oplysninger om floraen på Antvorskov Øvelsesplads. Af Palle Gravesens "Foreløbig oversigt over botaniske lokaliteter. Nr. 1. Sjælland", udgivet af Fredningsstyrelsen i 1979 fremgår tilsvarende, at der ikke foreligger botaniske oplysninger om de åbne arealer. Derimod foreligger der oplysninger om Slagelse Lystskov, som i oversigten både omfatter Studentersøen og Rørsø, hvilket betyder at det er hele skovkomplekset som indgår i florabeskrivelsen, og dermed den skovdel der ligger på øvelsespladsen

Nedenstående beskrivelse af floraen på de åbne områder er derfor alene baseret på Skov- og Naturstyrelsens feltregistrering i juni 1999. Desuden er florabeskrivelsen fra vådområderne suppleret med oplysninger fra amtets plejeplan for vandhullerne, hvor der er en gennemgang og beskrivelse af hvert enkelt vandhul.

Antvorskov Øvelsesplads kan botanisk set klassificeres som en lokalitet af stor botanisk betydning. Dette er baseret på forekomsten af 1-4 sjældne, halvsjældne eller biotopstypiske arter. Lokaliteten vurderes iøvrigt til at være dårligt undersøgt, og til at være en robust lokalitet - d.v.s. ikke sårbar. Af særlig botanisk interesse i registreringen er bl.a. forekomsten af de sjældne eller halvsjældne arter Kребseklo, Billebo-Klaseskærm, Maj-Gøgeurt og Merian.

Desuden tidligere botaniske oplysninger fra skovkomplekset om rødlistearten Kæmpe-Rapgræs (kategorien "sårbar"), gullistearten Ellerørhat (*Gyrodon lividus*) samt de sjældne arter Klokkelyng, Kær-Mangeløv og Tvebo Baldrian.

Flora på overdrev og åbne græsarealer

Knap halvdelen af hele øvelsespladsen udgøres af åbne græsslettearealer med mere eller mindre overdrevslignende vegetation og flora. Navnlige de højereliggende partier, hvor udvaskningen har været størst, har udviklet en god overdrevsflora. Det vil sige området nord for Skydebanehegn (afdeling 1), og omkring Korsbjerg. I afdeling 2 og 3 er overdrevsfloraen knap så veludviklet, da jordbundens dyrkningshistorie og store næringsindhold betyder at der går mange år efter ophør af dyrkning og gødskning før overdrevsfloraen er dominerende. Hertil kommer, at lupiner er begyndt at sprede sig i terrænet - en ærteplante som med sine kvælstoffikserende rodknolde forøger næringsindholdet i jorden, til skade for en række overdrevsarter.

I Afd. 1, dvs. området nord for Skydebanehegn, er floraen på de åbne græsarealer som nævnt bedst udviklet. Her er vegetationen domineret af typiske overdrevsarter som græsset *Alm. Hvene* samt *Lancetbladet Vejbred* og *Prikbladet Perikon*. Desuden vokser her *Aftenpragtstjerne*, *Agersnerle*, *Agersvinemælk*, *Agertidse*, *Alm. Agermåne*, *Agerpadderok*, *Alm. Hvidtjørn*, *Alm. Hundegræs*, *Alm. Knopurt*, *Alm. Kongepen*, *Alm. Kællingetand*, *Alm. Rajgræs*, *Alm. Røllike*, *Alm. Syre*, *Alm. Torskemund*, *Avnbøg*, *Bakkesvingel*, *Bellis*, *Blæresmelde*, *Blød Hejre*, *Blåhat*, *Bredbladet Mærke* (på tør bund!), *Bredbladet Skjaller*, *Bugtet Kløver*, *Drap-havre*, *Dusksyre*, *Eng-Gedeskæg*, *Eng-Rapgræs*, *Fandens Mælkebøtte*, *Farvereseda*, *Femhannet Hønsetarm*, *Fin Kløver*, *Fløjlsgæs*, *Følfod*, *Glat Dueurt*, *Græsbladet Fladstjerne*, *Grønblomstret Bjørneklo*, *Gråbynke*, *Gråpil*, *Gul Fladbælg*, *Gul Kløver*, *Gåsepotentil*, *Horsetidse*, *Hulkravet Kodriver*, *Hvidkløver*, *Hvid Okseøje*, *Hvid Snerre*, *Korbær*, *Kruset Skræppe*, *Lav Ranunkel*, *Lund-Rapgræs*, *Læge-Oksetunge*, *Mangebladet Lupin* (kun få), *Mark-Forglemmig-*

ej, Rejnfan, Rød Arve, Rød Hestehov, Slangehoved, Slåen, Stor Nælde, Smalbladet Vikke, Stilk-Eg, Tag-Høgeskæg, Udspærret Vinterkarse, Vellugtende Gulaks, Vild Kørvel og Vortebirk. Dette område er på basis af ovenstående floraliste klassificeret som et overdrev i naturbeskyttelseslovens forstand.

I afdeling 2, dvs. de åbne, græsklædte områder mellem Skydebanehegn og Sydhegn, er *Mangebladet Lupin* blevet meget dominerende, idet den har bredt sig i et tæppe ud over store områder i de centrale dele af afdeling 2.

Der er mange bare bæltesporsområder, og terrænet er generelt ret opkørt.

Floraen består desuden af *Aftenpragtstjerne, Agerpadderok, Agersvinemælk, Alm. Hundegræs, Alm. Kongepen, Alm. Kællingetand, Bidende Ranunkel, Blød Hejre, Draphavre (meget dominerende), Eng-Rottehale, Farve-Reseda, Femhannet Hønsetarm, Fløjlsgræs, Foder-Lucerne, Græsbladet Fladstjerne, Grønblomstret Bjørneklo, Gråbynke, Gul Kløver, Gyvel (enkelte buske af stor, forvildet form), Gåsepotentil, Hindbær, Horsetidsel, Hvid Kløver, Hvid Snerre, Kantet Perikon, Kløftet Storkenæb, Knæbøjet Rævehale, Kornvalmue, Korsknapp, Krybhvene, Lancetbladet Vejbred, Lav Ranunkel, Lægeoksetunge, Mark-Forglemmigej, Prikbladet Perikon, Rejnfan, Skivekamille, Smalbladet Vikke, Stinkende Storkenæb, Tveskægget Ærenpris og Vellugtende Kamille.*

Området indeholder færre typiske overdrevsplanter end i afdeling 1, og er domineret af færre arter. Derfor er det klassificeret som "græsslette", som ikke er en naturtype beskyttet efter naturbeskyttelseslovens bestemmelser.

Det samme gælder Infanteritrekanten, som er et stort, jævnt, ret tørt område ud mod landevejen, hvor der ikke må køres med bæltekøretøjer. Vegetationen er lavt græs, området er helt åbent, og der er ingen stauder eller buske. Det bliver slået hvert år. Vegetationen er domineret af græsserne *Draphavre, Eng-Rapgræs* og *Fløjlsgræs*. Desuden vokser her *Alm. Hundegræs, Alm. Kongepen, Alm. Syre, Bidende Ranunkel, Blød Hejre, Eng-Rottehale, Femhannet Hønsetarm, Glat Vejbred, Græsbladet Fladstjerne, Hvid Snerre, Lancetbladet Vejbred* og *Vild Kørvel (meget få)*. I en fugtig lavning vokser *Knæbøjet Rævehale, Kærstar, Nyrebladet Ranunkel* og *Rørgræs*.

Afdeling 3 er de åbne arealer øst for sydhegn.

Den lille "Uddannelsesstrekanten" er et slået, jævnt græsareal ud mod landevejen, hvor bæltekørsel er forbudt. Her består vegetationen af *Alm. Hvene, Draphavre* og *Fin Kløver*.

På de store, åbne arealer med bæltekørsel er vegetationen domineret af *Draphavre* og *Alm. Hvene*. Desuden *Alm. Hundegræs, Alm. Kongepen, Bidende Ranunkel, Blød Hejre, Engbrandbæger, Eng-Gedeskæg, Femhannet Hønsetarm, Fløjlsgræs, Gråbynke, Gyvel (forvildet kæmpeform), Hindbær, Humle, Hvid Kløver, Knoldet Brunrod, Korbær, Krybende Potentil, Kul-sukker, Lancetbladet Vejbred, Læge-Oksetunge, Mangebladet Lupin (enkelte), Merian (store kloner), Prikbladet Perikon, Rejnfan, Smalbladet Vikke* og *Vild Abild (med humlen på)*.

I området øst for Askvej nord for Lindes Å ses enkelte eksemplarer af *Kæmpe-Bjørneklo*, som i øvrigt bliver sprøjtet.

I grusgraven blev fundet *Bitter Bakkestjerne, Kartebolle, Læge-Jordrøg, Rundbælg* og *Sæbeurt*.

Afdeling 3 er på basis af vegetationen også klassificeret som et "græssletteareal".

Flora på eng

De afgræssede engarealer i Soldatens Lod rummer bl.a. typiske engplanter som *Kåltidsel*, *Musevikke* og *Trævlekrone*. Desuden sås *Kulsukker* og *Lugtløs Kamille*. I småkrat findes *Humle*.

Flora i moser

Det største moseområde på terrænet er de udstrakte Nysø-enge. Den dominerende bevoksning i Nysø er *Alm. Mjødurt*, *Rørgræs*, *Tagrør* og *Topstar*. Herudover vokser der *Dunet Dueurt*, *Eng-Rørhvene*, *Gul Fladbælg*, *Gåsepotentil*, *Hjortetrøst*, *Kærpadderok*, *Kærstar*, *Kær-Trehage*, *Kåltidsel*, *Sværtevæld*, *Sæbeurt* og *Toradet Star*. Der er en interessant bevoksning af *Smalbladet Kæruld* i den østlige del. Desuden blev der registreret en lille bestand på 5 individer af orkideen *Maj-Gøgeurt*. Under Skov- og Naturstyrelsens biologiske registrering i 1999 blev der ikke fundet sjældnere planter i Nysø-engene.

I ellemosen Rørsø i Charlottedal Skov er der en flot, gammel bevoksning af Rødel, bl.a. en del med gamle støtterødder, tilpasset til at stå i vand. Bunden var dog tørlagt i juni 1999. Mosen bliver drænet af en stor grøft. Der er en frodig bundvegetation. Her vokser bl.a. *Gul Iris*, *Kær-Mangeløv*, *Sydlig Lund-Fladstjerne*, *Tagrør* og *Vandrøllike*. I mosepartiet nord for Svømmesøen i Afd. 2 (vådområde nr. 32 på drift- og plejekortet) er vegetationen domineret af *Bredbladet Dunhammer*, *Grenet Pindsvineknop*, *Knopsiv* og *Rørgræs*.

Flora i vandløb

I Lindes Å vokser et tæt tæppe af *Bredbladet Dunhammer* og *Bredbladet Mærke*.

I et lille sidevandløb til Lindes Å, som strømmer fra Andehuller i afdeling 2 (vådområde 28 og 29 på drift- og plejekortet) ned til Lindes Å, vokser der bl.a. *Eng-Forglemmigej*, *Vandkarse* og *Vandmynte*.

Flora i søer og damme

Øvelsespladsens største biologiske kvalitet er de mange små vådområder spredt jævnt ud over hele terrænet. Søerne og vandhullerne er i ret forskellig plejetilstand. Nogle er nyopståede sjapvandsområder med lav vegetation og masser af lys, og andre er gamle, dybe mergelgrave, overskygget af en tæt kantvegetation af buske og træer. Denne forskellighed præger naturligvis også floraen. Den mest veludviklede vådområdeflora findes i de åbne søer med lavt vand, hvor der er rigeligt med lys.

Det er i vid udstrækning de samme vand- og moseplanter som går igen i de forskellige vådområder, derfor nævnes der her en samlet liste.

I søer og vandhuller er registreret *Alm. Sumpstrå*, *Alm. Vandranunkel*, *Billebo-Klaseskærm*, *Bidende Ranunkel*, *Bittersød Natskygge*, *Blærestar*, *Blågrøn Kogleaks*, *Bredbladet Dunhammer*, *Bredbladet Mærke*, *Bukkeblad*, *Børstesiv*, *Eng-Forglemmigej*, *Eng-Kabbeleje*, *Febernellikeroed*, *Femhannet Pil*, *Grenet Pindsvineknop*, *Gråpil*, *Grønalger sp. (trådformede)*, *Gul Iris*, *Gul Åkande*, *Hjortetrøst*, *Hvid Nøkkerose*, *Knoldet Brunrod*, *Knopsiv*, *Knæbøjet Rævehale*, *Korsandemad*, *Kransnålalger sp.*, *Krebseklo*, *Kærdueurt*, *Kærstar*, *Kærtidsel*, *Kåltidsel*, *Liden Andemad*, *Lysesiv*, *Ladden Dueurt*, *Manna-Sødgræs*, *Mosebunke*, *Nyrebladet Ranunkel*, *Pengebladet Fredløs*, *Rødel*, *Rød Hestehov*, *Rørgræs*, *Seljepil*, *Skov-Kogleaks*, *Smalbladet Dunhammer*, *Sump-Forglemmigej*, *Sværtevæld*, *Svømmende Vandaks*, *Sø-Kogleaks*, *Tagrør*, *Tudsesiv*, *Vandkarse*, *Vandmynte*, *Vandpest*, *Vand-Pileurt*, *Vandskræppe* og *Vejbred-Skeblad*.

Den sjældne *Krebseklo* blev kun fundet i 2 af de små vandhuller, dels i vandhullet i vejsvinget ved Parcelgården, dels i vandhullet i sydøsthjørnet af Hestefolde.

Den sjældne Krebseklo findes kun i to damme på Antvorskov Øvelsesplads

Skovenes flora

Slagelse Lystskov

Den del af Lystskoven der ligger på øvelsespladsen består næsten udelukkende af tæt, mørk, ensaldrende *Rødgran*, plantet i 1960, uden meget naturmæssigt indhold.

Der er dog bevaret et gammelt bryn langs kanten af *Bøg*, heraf en del store, gamle, vrang eksemplarer. Brynet er iblandet *Ask*, *Hassel*, *Elm*, *Fuglekirsebær* og *Stilk-Eg*. I brynet langs kanten vokser bl.a. *Hvid Anemone*.

Charlottedal og Idagård Skove

Charlottedal og Idagård Skove består overvejende af blandet gammel *bøg* og nykultur af *bøg*. Desuden er der en del ung *rødgran*, specielt i sydlige del af Charlottedal Skov ned mod Nysøengen, samt i Idagård Skov. Langs vestranden af Charlottedal Skov ses et flot stendige og gamle skovbryntræer af *Hassel*, *Skov-Elm*, *Bøg*, *Bævreasp*, *Stilk-Eg*, *Ask*, *Dunet Gedeblad*, *Rød Kornel*, *Snebær*, *Kvalkved*, *Rose sp.*, *Alm*, *Hvidtjørn*, *Seljepil*, *Bened* og *Slåen*. I Charlottedal Skov ligger desuden en spændende skovmose kaldet *Rørsø*. Det er en gammel elle-sump med mange gamle elletræer på de karakteristiske støtterødder, tilpasset til at træerne kan stå i vand i vinterhalvåret. I juni 1999 var ellesumpen dog tørlagt. Den drænes af en stor grøft. Floraen i *Rørsø* består af *Blærestar*, *Bredbladet Dunhammer*, *Duskfredløs*, *Eng-Rørhvene*, *Gul Iris*, *Kors-Andemad*, *Kærmangeløv*, en art af *Pindsvineknop*, levermosset *Riccia fluitans*, *Skinnende Vandaks*, *Smalbladet Mærke*, *Tagrør*, *Vandrøllike* og *Vejbred-Skeblad*.

Ellesumpen Rørsø i Charlottedal Skov.

Vest for skydebanen i Idagård Skov ligger en langstrakt skovsø, bl.a. med ellesump. Det er en meget rig skovsø, med masser af sumpvegetation. Her vokser bl.a. *Bredbladet Dunhammer*, *Gul Iris*, *Gul Åkande*, *Rødel* og *Sværtevæld*.

Skovsøen i Idagård Skov nord for skydebanen.

Ifølge Palle Gravesens botaniske lokalitetsregister kendes fra bøgeskovspartierne *Akselblomstret Star*, *Bjerg-Ærenpris*, *Enblomstret Flitteraks*, *Ensidig Vintergrøn*, *Fjerbregne*, *Guldnæl-*

de, Gærdevikke, Kaprifolie, Krybende Læbeløs, den meget sjældne Kæmperapgræs, Liden Vintergrøn, Liljekonval, Lundflad-stjerne, Majblomst, Skovmærke, Skovstar, Skovstilkaks, Storblomstret Balsamin og Ørnebregne.

Fra skovene som helhed, uden nærmere stedangivelse, nævner lokalitetesregistret i øvrigt Alm. Lungeurt, Alm. Milturt, Desmerurt, Djævelsbid, Dunet Egebregne, Engviol, Fingerstar, Firblad, Gul Anemone, Hylsterguldstjerne, Klokkelyng, Kragefod, Kær-Høgeskæg, Kærmangeløv, Kærsvovlrød, Liden Blærerod, Rundbladet Soldug, Skov-Gøgelilje, Tranebær, Tuekærudd, Tvebo Baldrian og Ægbladet Fliglæbe. En række af disse arter forekommer næppe på det militære område, og har næppe heller gjort det tidligere.

Den sjældne Alm. Jakobsstige blev registreret med 4 blomstrende individer lang en skovvej i Charlottedal Skov under Skov- og Naturstyrelsens gennemgang i juni 1999.

I nåleskoven er der i lysninger sparsom forekomst af Hedelyng, Lyngsnerre, Majblomst og Ørnebregne.

Skovene er mykologisk mest interessant på grund af morskrænterne, hvor der findes en vrimmel af skørhatte, mælkehatte, rørhatte og fluesvampe. På den lette muld findes *Craterellus cornucopioides* og forskellige *Cortinarius*-arter. Ved Studentersøen er der fundet *Gyrodon lividus* og *Lactarius lilacinus*, der begge er knyttet til el på fugtig bund og som begge er sjældne.

Horsevang

Horsevang er en flot, gammel bøgeskov på kuperet terræn. Der er også enkelte ege- og ahorntræer, samt to små nålebevoksninger. Gennem skoven strømmer en rislende bæk med store sten, og i en fugtig lavning med en lille sø er der et kildevæld, og mange udgåede elmetræer efter elmesyge. I de gamle skovbryn op til stendigerne står der eg, bøg, elm, og mange store, flotte asketræer.

Bundfloraen i Horsevang består af Alm. Lungeurt, Alm. Mangeløv, Ask, Bingelurt, Bleg Star, Burrenerre, Enblomstret Flitteraks, Febernellikerod, Glat Dueurt, Græsbladet Fladstjerne, Gærdevikke, Hindbær, Hvid Anemone, Håret Frytle, Knoldet Brunrod, Korbær, Liljekonval, Lundrapgræs, Lægeærenpris, Rød Tvetand, Skovburre, Skovmærke, Skovstar, Skovstilkaks, Skovsyre, Skvalderkål, Småblomstret Balsamin, Stikkelsbær, Stinkende Storkenæb, Storblomstret Balsamin, Storblomstret Hønsetarm, Stor Nælde og Vild Gulerod.

Flora i krat og levende hegn

De spredte krat rundt på terrænet er overvejende selvsåede løvkrat, og mange af disse er pile- og ellekrat, opstået i tilknytning til fugtige lavninger. Mest hyppig er Gråpil og Femhannet Pil, som ikke kun er omkring vådområder, men også ses som selvsåede buske i det åbne terræn.

Der findes også smålunde med gamle løvtræer, som er rester fra småskove eller haver omkring tidligere bygninger (eks. Væverhushave, Bjørnhøj Have og Skovriderhave). De består bl.a. af Skovelm, Stilkeg, Slåen, Hvidtjørn, Mirabel, Æble, Hassel, Humle, Bøg, Ær, Rødel og Bævreasp, og omkring Parcelgården er der en flot Aske-bevoksning.

Endeligt er der anlagt flere små vildtremiser rundt om på terrænet, eksempelvis Mesters Lund, Kajs Lund, Krebsdam, Korsbjerglund og Kjelds Lund. I de tre sidstnævnte indgår der plantet nåleskov. Kjelds Lund er ung Rødgran og Rynket Rose.

De mange gamle, levende hegn er som tidligere nævnt gamle skel- og læhegn mellem landbrugsmarkerne fra tiden før forsvaret overtog området. Desuden er der plantet et bredt løvhegn langs Næstvedvejen, hovedsageligt af *Bøg*. Omkring depot Rosted er der et levende hegn af *Seljerøn*.

Træerne i Charlottedal Allé er blomstrende *Storbladet Lind*, dvs. den sjældne, hjemmehørende lindeart. Ofte består plantede lindetræer af den sterile Parklind, som er en krydsning mellem to lindearter.

Sammenfatning af flora

Rødlistearter (arter, hvis status i 1997 er truet, sårbar eller sjælden i Danmark):

Kæmperapgræs ("sårbar"), angivet fra Charlottedal Skov i 1914. Senere oplysninger kendes ikke.

Gulliste-arter (såkaldte opmærksomhedskrævende arter, på grund af stor tilbagegang):

Svampearten Ellerørhat (*Gyrodon lividus*), angivet fra 1971 i ellebevoksning ved Studenterløben.

Det kan sammenfattes, at Antvorskov Øvelsesplads er klassificeret som en lokalitet af stor botanisk betydning, med mulig forekomst af rødlistearten Kæmpe-Rapgræs og gullistearten Ellerørhat, samt flere sjældne eller lokalt sjældne planter, og et større antal biotopstypiske arter, registreret i 1999.

Af særlig værdi er forekomsten af omkring 70 mindre vådområder i generelt god plejetilstand samt et samlet, overdrevslignende græssletteareal på ca. 300 ha, som har henligget i naturtilstand uden gødskning og sprøjtning i over 25 år, halvdelen af arealet i over 60 år. Dette er et særsyn i det danske landskab. Der er samlet på disse arealer i 1999 desuden fundet en række sjældne eller lokalt sjældne planter som Billebo-Klaseskærm, Kребseklo, Maj-Gøgeurt og Merian, samt tidligere botaniske angivelser fra fugtige partier i skovkomplekset Slagelse Lystskov af svampearten *Lactarius lilacinus*, Klokkelyng, Kærmangeløv og Tvebo Baldrian.

Desuden findes på terrænet en række biotopstypiske arter som Alm. Mjødurt, Alm. Sumpstrå, Alm. Vandranunkel, Bidende Ranunkel, Blærestar, Bredbladet Dunhammer, Bredbladet Mærke, Dusk-Fredløs, Engforglemmigej, Eng-Kabbeleje, Engrørhvene, Eng-viol, Femhannet Pil, Grenet Pindsvineknop, Gul Iris, Gul Fladbælg, Hjortetrøst, Knæbøjet Rævehale, Kærdueurt, Kærstar, Manna-Sødgræs, Pengebladet Fredløs, Rørgræs, Smalbladet Kæruld, Sumpforglemmigej, Sværtevæld, Svømmende Vandaks, Trævlekrone, Tudseseiv, Vandmynte, Vejbred-Skeblad, samt overdrevsarterne Alm. Hvene og Hulkravet Kodriver.

4.8 Fauna

Pattedyr

Øvelsespladsen rummer fortsat en stor og livskraftig bestand af *Råvildt*. Ifølge jagtofficer Asker Landsperg er den i 2002 anslået til mindst 25 dyr. Dette skønnes dog at være en halvering af den faste bestand i forhold til tidligere år. Nedgangen skyldes formentligt den øgede militære aktivitet.

I Charlottedal Skov er der en mindre, vildtlevende bestand af *Dåvildt*, som af og til ses i kanten af skoven ud mod Nysø-ene. Der findes også muligvis enkelte *Sika-Hjorte* her.

På de åbne græsarealer findes en pæn bestand af *Hare*.

Ræv forekommer almindeligt.

Under Skov- og Naturstyrelsens terrængennemgang i juni 1999 blev der desuden truffet *Alm. Spidsmus* i Charlottedal Skov, *Dværgflagermus* i Soldatens Lod, *Brunflagermus* over Charlottedal Skov og Nysøengene, samt *Skovmus*.

Yderligere oplysninger om pattedyrfaunaen i området er ønskelige.

Fugle

Antvorskov Øvelsesplads blev nøje gennemgået i ynglesæsonen 1999 med henblik på en registrering af områdets fuglefauna. Der blev konstateret ikke færre end 106 arter, heraf den overvejende del som ynglefugle. De fleste er almindelige arter, knyttet til åbne overdrevarsarealer, skov eller vådområder. Der blev også registreret enkelte sjældne, halvsjældne eller fåtallige fuglearter. Det væsentligste fund er en stor indlandsbestand på 24 par *Engpiber*, 75 par *Sanglærke*, de rødlistede og sjældne *Lille Præstekrave* og *Mosehornugle*, samt fåtallige ynglefuglearter som *Gråstrubet Lappedykker*, *Grågås*, *Rørhøg*, *Skovsneppe*, *Dobbeltbekkasin*, *Rødben*, *Vandrikse*, *Misteldrossel*, *Skovsanger*, *Græshoppesanger*, *Stillits*, *Halemejsje* og *Spætmejsje*.

Der er ikke fundet tilgængelige oplysninger i litteraturen om fuglelivet på øvelsespladsen. Området er f.eks. ikke omtalt i Dansk Ornitologisk Forenings landsdækkende registrering af fuglelokaliteter fra 1983, eller dækket ved den tilsvarende, landsdækkende fuglelokalitetsregistrering i årene 1993-95 som en del af projekt "Fuglenes Danmark". Det skyldes først og fremmest, at området normalt er lukket for offentligheden.

I det følgende gennemgås fuglelivet i henholdsvis de åbne, græsklædte områder, vådområderne, i skovene og omkring bygninger.

Fuglelivet på de åbne slette- og overdrevarsarealer

Karakterfuglen på de helt åbne overdrevarsarealer er *Sanglærke*, som blev optalt til ca. 75 par, talrigst på det åbne bakkedrag syd for Nysø. Den fåtallige art *Engpiber* er knyttet til ugødede, åbne græsarealer i naturtilstand, og er gået meget tilbage på indlandslokaliteter i Danmark. På Antvorskov Øvelsesplads forekommer den dog stadig, og her optaltes der i juni 1999 ikke mindre end 24 par, jævnt fordelt over terrænet. Andre arter der typisk er knyttet til det åbne land er *Agerhøne* og *Vibe*. Begge arter nyder godt af de mange blottede bæltesporsarealer, for Vibens vedkommende i tilknytning til de mange vådområder. I bæltesporene er der ingen eller kun lav vegetation. Her finder Agerhønen frø af ukrudtsplanter, og Viben kan finde redeplads. Der blev i juni 1999 kun registreret 3-4 par Agerhøns på terrænet. Til gengæld er der en pæn bestand af *Vibe* på i alt 13 par.

Den sjældne *Lille Præstekrave* blev fundet ynglende med 2 par på blottede bæltesporsarealer ved henholdsvis køreanlægget og Charlottedals Allé. *Lille Præstekrave* er optaget som "sjælden" på den såkaldte rødliste 1997 over truede eller sjældne arter i Danmark.

Den mest usædvanlige observation i 1999 var en *Mosehornugle*, som i fuldt dagslys sås foragere lavt over de åbne græsarealer efter mus, i den østlige del af afdeling 2. Måske var der tale om en ynglefugl. *Mosehornugle* er en meget sjælden ynglefugl i Danmark, med en landsbestand på kun 5-10 par i optimale museår. *Mosehornugle* er optaget på rødlisten under kategorien "sjælden". Øvelsespladsen rummer formentlig en stor bestand af mus, og er derfor et attraktivt område for både rovfugle og ugler.

Karakterfuglen i det åbne land med spredte buske og træer er *Tornsanger*, som blev optalt til ikke mindre end 68 ynglepar. Andre typiske arter som blev registreret som ynglefugle i denne let tilgroede naturtype er *Tornirisk* (5 par), *Gulspurv* (11 par), *Bynkefugl* (14 par), *Løvsanger* (21 par - især i pilekrat omkring vådområder), *Fasan* (14 kokke set og hørt), og *Krage* (6 par). I lidt mere bevoksede partier desuden *Gransanger* (1 par), *Skovpiber* (4 par), *Husskade* (10 par), *Solsort* (11 par), *Sangdrossel* (1 par), *Ringdue* (16 par), *Bogfinke* (3 par), *Gærdesanger* (4 par), *Havesanger* (7 par), *Munk* (4 par), *Stor Flagspætte* (5 par), *Jernspurv* (6 par), *Grønirisk* (4-5 par), *Stillits* (1 par i Korsbjerglund), *Blåmejse* (5 par), *Musvit* (2 par), *Sumpmejse* (1 par ved dam 59 n.f. Skovriderhave) og *Halemejse* (par med unger i ellesump). I den lille granbevoksning øst for grusgraven i sydlige del af sektor VI yngler et par *Skovhornugle*, og *Tårnfalk* yngler med 2-3 par på terrænet, bl.a. i Korsbjerglund, ved Krebsedam og i en lille granlund i den østlige ende af sektor IV d. Tårnfalke ses næsten altid over det åbne terræn, hvor de søger efter mus.

Den 16. juni 1999 trak en *Biæder* hen over øvelsespladsen mod syd. Måske en strejffugl fra den lille koloni på Røsnæs ved Kalundborg?

På de åbne græsarealer ses flokke af *Stære*, *Allike* og *Råge* søge føde. Et Allikepar yngler i den gamle transformatorstation i sektor III a.

Fuglelivet i vådområder

Det vigtigste vådområde for fuglene er sjapvands- og søkomplekset ved Svømmesø neden for Korsbjerg (vådområde 32 og 33). Dette er helt åbne vådområder, kun dækket af lav vegetation af sumpstrå, søkogleaks, sødgræs og dunhammer. Her yngler terrænets eneste *Grågæs* (1 par med 3-4 gæslinger i 1999 i dam 33), *Gråstrubet Lappedykker* (1 par i dam 33), *Blishøne* (3 par), *Gråand* (1 par), *Vibe* (3 par) og *Vandrikse* (1 par). I foråret 1998 så biolog Peer Ravn både *Gravand*, *Skeand* og *Knopsvane* i dam 33.

Et andet vigtigt vådområde er Nysø-Engene: Af ynglefugle i Nysø blev som det mest interessante registreret 1 par *Rørhøg*, 2 par af mosefuglen *Dobbeltbekkasin* og 1-2 syngende *Græshoppesanger*. Herudover blev der registreret mere almindelige mosefugle som *Rørsanger*, *Rørspurv* og *Bynkefugl*. Tidligere har der også ynglet Grågås i Nysø-engene.

De 70 søer og vandhuller spredt ud over terrænet rummer desuden følgende ynglende vandfugle: *Lille Lappedykker* (1 par med unger i Studenterdam), *Gråand* (kuld i dam 8,11,33 og søen i Idagård Skov, i alt 4-5 par), *Blishøne* (15 par), *Grønbenet Rørhøne* (i dam 3, 10, 59, 65 og 66, i alt 5 par), *Rødben* (2-3 par ved den nyopståede dam 67), *Strandskade* (2 par), *Gøg* (8 kukkende), *Nattergal* (2 par i Soldatens Lod, 2 par i Nysø-engene, i alt 4 par), *Kærsanger* (10 par), *Rørsanger* (5 par) og *Rørspurv* (6 par).

Ved dam 64 øst for Skovriderhave sås den 17/6-99 2 *Svaleklirer*. Der er dog formentligt tale om trækfugle allerede på vej mod syd.

En del vandfugle benytter området som forurageringsområde, uden at yngle. *Fiskehejre* ses hyppigt ved vandhullerne. Både *Bysvale*, *Landsvale* og *Mursegler* yngler ved huse i nærheden, men fanger insekter over vådområderne. *Landsvale* yngler bl.a. på Nygård. *Hvid Vipstjert* søger føde langs mudderbrinker.

På de åbne arealer raster af og til *Sølvmåger*, *Hættemåger* og *Stormmåger*. I juni 1999 sås en *Fjordterne* flyve over terrænet.

Den 10. april 2001 sås en rastende *Trane* i Nysø af Bjarne Ravn, Boeslunde.

Blishøne med unge i et af de mange fine vandhuller på øvelsespladsen.

Fuglelivet i skovene

De gamle løvskove rummer et rigt fugleliv. *Skovsneppe* yngler med 3-4 par i Charlottedal Skov og Horsevang, og de kan hele sommeren ses trække i parringsspil og revirhævdelse hen over skovens kroner i skumringen. Skovsnepens tilstedeværelse er betinget af de fugtige partier i skovene, herunder ellesumpen Rørsø og de mange skovgrøfter.

I skovene yngler endvidere *Musvåge* (4-5 par, bl.a. i Slagelse Lystskov, ved magasinet og ved Rørsø), *Spurvehøg* (1 par), *Natugle* (2 par - henh. Slagelse Lystskov og Charlottedal Skov), *Stor Flagspætte* (5-6 par), *Fasan* (3 kokke + et antal høner) og *Ringdue* (18 par).

Af småfugle blev konstateret *Kærnebider* (1 par), *Rødstjert* (4 par - i skovbryn og gamle løvbevoksninger), *Bogfinke* (28 par), *Gærdesmutte* (14 par), *Rødhals* (15 par), *Solsort* (31 par), *Munk* (9 par), *Skovskade* (4 par), *Misteldrossel* (3 par), *Gulspurv* (9 par i lysninger med ung nålebevoksning), *Gransanger* (10 par), *Krage* (6 par), *Spætmejse* (4 par), *Musvit* (8 par), *Blåmejse* (3 par), *Jernspurv* (2 par), *Havesanger* (3 par), *Sangdrossel* (24 par), *Træløber* (2 par i Horsevang), *Skovpiber* (4 par - især ved nykultur ved magasiner), *Sumpmejse* (2 par), *Torn-sanger* (2 par i lysning), *Løvsanger* (9 par), *Skovsanger* (2 par i bøgeskov ved skivedepot bag skydebane), *Fuglekonge* (6 par i nåleskov i Charlottedal Skov syd), *Sortmejse* (5 par i nåleskov) og *Grønirisk* (1 par).

Fuglelivet ved bygninger

På Antvorskov Kaserne findes ynglefugle som typisk er knyttet til bygninger eller menneskelig beboelse. Her blev registreret 2 par *Hvid Vipstjert*, flere par *Allike*, *Stær* yngler i redekasser samt både *Gråspurv* og *Skovspurv*. På Charlotttegård yngler en lille koloni *Bysvale*. I krat og bevoksninger omkring bygninger blev fundet *Gærdesanger*, *Gransanger*, *Rødhals* og *Solsort*.

Dagsommerfugle

I sommeren 1999 foretog Skov- og Naturstyrelsen undersøgelser af dagsommerfuglefaunaen på Antvorskov Øvelsesplads. Herudover blev området dækket i de første år af 1990'erne som led i et storstilet projekt, kaldet Atlasprojektet Danmarks Dagsommerfugle.

På Antvorskov Øvelsesplads blev der i forbindelse med kortlægningen samt Skov- og Naturstyrelsens egen registrering i 1999 fundet følgende arter: *Stregbredpande*, *Stor Bredpande*, *Stor Kålsommerfugl*, *Lille Kålsommerfugl*, *Grønåret Kålsommerfugl*, *Aurora*, *Citronsommerfugl*, *Sørgekåbe*, *Iris*, *Dagpåfugleøje*, *Admiral*, *Tidselsommerfugl*, *Nældens Takvinge*, *Det Hvide C*, *Nældesommerfugl*, *Kejserkåbe*, *Storplettet Perlemorssommerfugl*, *Brunlig Perlemorssommerfugl*, *Græsrandøje*, *Engrandøje*, *Okkergul Randøje*, *Skovrandøje*, *Vejrandøje*, *Det Hvide W*, *Lille Ildfugl*, *Dukatsommerfugl*, *Dværghblåfugl*, *Alm. Blåfugl* og *Isblåfugl*.

Af særlig interesse er forekomsten af *Iris* og *Kejserkåbe*. De øvrige arter er forholdsvis almindeligt udbredt i denne egn af landet. *Iris* er knyttet til gammel løvskov og piletræer, mens *Kejserkåber* findes på solbeskinnede skovlysninger og udyrkede markhjørner i læ af bevoksning, med blomstrende stauder som tidsler m.v. Især *Kejserkåben* anses som en art der er truet af tilbagegang i Danmark.

I juni 1999 var de dominerende dagsommerfuglearter på terrænet *Stor Bredpande*, *Grønåret Kålsommerfugl*, *Admiral*, *Okkergul Randøje*, *Skovrandøje* og *Alm. Blåfugl*.

Andre insekter

Af andre insekter på terrænet sås talrige ubestemte guldsmede indenfor *Kølle guldsmede*, *Libeller* (bl.a. *Blå Libel*) samt *Vandnymfer*, ved de mange vandhuller.

En mere detaljeret, systematisk undersøgelse af insektlivet på Antvorskov Øvelsesplads ville være ønskelig.

Krybdyr og Padder

Krybdyr- og navnlig paddefaunaen er overordentlig rig på Antvorskov Øvelsesplads. Dette skyldes ikke mindst det store antal vandhuller i god plejetilstand. Her er registreret følgende 12 arter: *Lille Vandsalamander*, *Stor Vandsalamander*, *Løvfrø*, *Skrubtudse*, *Springfrø*, *Butsmudet Frø*, *Spidssnudet Frø*, *Grøn Frø*, *Markfirben*, *Alm. Firben*, *Stålorm* og *Snog*. Navnlig paddearterne forekommer i stor tæthed.

Løvfrøen er en af Danmarks sjældneste padder, og forekomsten på Antvorskov Øvelsesplads fortjener derfor særlig omtale.

4.9 Projekt Løvfrø

Nedenstående gennemgang af løvfrø- og paddeprojektet på Antvorskov Øvelsesplads er udarbejdet af biolog Peer Ravn for Vestsjællands Amt som "plejeplan nr. 59, 1994-98", udgivet i 1999. Den beskriver resultatet af et naturplejeprojekt på Antvorskov Øvelsesterræn. Naturplejeprojektets formål var at sikre de mange arter af padder, samt at genindføre den truede løvfrø til Vestsjællands Amt.

En godt camoufleret løvfrø i en rosenbusk ved Studenterdam, Antvorskov Øvelsesplads.

Indledning

Løvfrøen har som de fleste andre krybdyr og padder været udsat for en voldsom tilbagegang i dette århundrede pga. de voldsomme påvirkninger fra den intensiverede og ændrede skov- og landbrugsdrift. Fra at have været vidt udbredt over store dele af Vestsjælland svandt bestandene og udbredelsesområdet hurtigt ind og løvfrøen forsvandt formentlig fra amtet i 1970'erne. Denne kraftige tilbagegang er dog ikke kun et lokalt fænomen, nedgangen er foregået over hele landet. På Sjælland var der i 1980'erne således kun to små og hensygnende bestande i Storstrøms Amt. Disse meget små bestande blev sikret i sidste øjeblik ved et målrettet naturpleje- og opdrætsarbejde, der stadig pågår og som blev påbegyndt i slutningen af 1980'erne. I forbindelse med opdrætsarbejdet blev man dog opmærksom på, at der var tegn på misdannelser og en forholdsvis lav overlevelse hos æg og haletudser, hvilket kunne tyde på indavl i det to adskilte bestande pga. de små bestandsstørrelser og isolation. På denne baggrund blev der derfor i Skov- og Naturstyrelsens "Oplæg til forvaltningsplan for Danmarks padder og krybdyr" 1994, fremsat et ønske om at blande afkom fra disse 2 bestande på en i forhold til de oprindelige bestande, velegnet og isoleret lokalitet. Dette dels for at forbedre og om muligt sikre den sjællandske løvfrøstammes overlevelse, dels for at muliggøre undersøgelser af muligheden for at forbedre sundhedstilstanden ved at nedbringe indavlstendenserne.

Derfor besluttede Vestsjællands Amt i samarbejde med Sjællandske Livregiment i 1993 at starte et naturgenopretningsprojekt på Antvorskov Øvelsesplads, dels med henblik på at genindføre løvfrøen til amtet, dels for at sikre øvelsespladsens 7-8 øvrige paddearter. Projektet har haft karakter af et pilotprojekt på grund af samarbejdet mellem civile og militære myndigheder og dette har, sammenholdt med paddernes store mediebevågenhed, medført en meget stor mediedækning både på lokalt og nationalt plan. Netop de store øvelsespladser udgør en

meget stor del af de sidste udyrkede åbne områder. Tidligere lå meget store dele af Danmark hen som åbne, udyrkede eller kun ekstensivt dyrkede arealer. Disse overdrev, heder, enge og moser indeholdt en stor del af de arter af planter og dyr som i dag er forsvundet eller ved at forsvinde. Det var håbet at projektet kunne øge Antvorskov Øvelsesplads' værdi som levested for dyr og planter uden at forringe øvelsesmulighederne nævneværdigt, og dermed være med til at sikre naturværdierne fremover.

Igennem årene har der været et fortrinligt samarbejde mellem Sjællands Livregiment og Vestsjællands Amt, og især bør nævnes den store betydning som kasernemester Kjeld Madsen, som desværre døde alt for tidligt, har haft for gennemførelsen af projektet. Endvidere bør nævnes tidligere regimentschefer oberst J. Østerby og oberst E. B. Dam, biolog E. Wederkinch, samt biolog K. Fog, som har forestået indsamlingen af løvfrøæg.

Antvorskov Øvelsesplads naturmæssige kvaliteter

Af særlig betydning for øvelsespladsens egnethed for flora og fauna har

- Den meget store koncentration af damme, i alt 70, hvoraf størstedelen har en rimelig til god vandkvalitet uden tilstedeværelse af fisk. Dette giver padderne og div. vandinsekter som f.eks. guldsmede gode livs- og ynglemuligheder. Desuden er der en del vinter- og forårsoversvømmelser.
- De mange levende hegn, lunde, beplantninger samt det meget lange syd- og vestvendte skovbryn giver en stor randzoneeffekt. Disse lune randzoner er vigtige sommerbiotoper samt velegnede spredningskorridorer for padder, fugle og div. insekter som f.eks. sommerfugle.
- Skoven, samt hegnene og de gamle stendiger er fortræffelige overvintringssteder for padder, krybdyr og andre dyr.
- Det store areal muliggør en større artsdiversitet og større bestande af de enkelte arter, og er dermed med til at sikre arterne.
- Forsvarets overtagelse har sikret at størstedelen af arealerne ikke har været gødet eller sprøjtet i flere årtier.

Der er dog naturligvis også konflikter i forbindelse med Forsvarets benyttelse af terrænet. De tunge køretøjer og den øgede aktivitet med disse, vil naturligvis direkte dræbe en del padder og dyr. Således er den botaniske og floristiske værdi meget lav i de områder der benyttes intensivt af kampvogne. Her er det udelukkende en artsfattig vegetation bestående af græsser og såkaldte ”pionerplanter”, dvs. typisk ukrudtsvegetation.

Men sammenholdes disse elementer må Antvorskov Øvelsesplads vurderes til at have en stor betydning for især faunaen. Terrænets betydning for padderne, som er en sårbar dyregruppe i voldsom tilbagegang, er stor. Der er store bestande af den sydlige art springfrø, som er en relik fra tidligere varmeperioder og som har sin nordlige udbredelsesgrænse i det sydlige Danmark. Der er store bestande af stor vandsalamander, som er omfattet af EU's Habitatdi-

rektiv, store bestande af grøn frø og lille vandsalamander, mens bestandene af skrubtudse, spidssnudet frø og butsnudet frø er noget mindre. Sammenholdes dette med at løvfrøen er ved at etablere sig, må området samlet set siges at være et af de vigtigste paddeområder ikke alene i Vestsjælland men i Danmark generelt.

Løvfrøens biotopkrav

Løvfrøen er Danmarks mindste frø med en kropslængde på 3-5 cm. Oversiden af kroppen er uplettet og typisk klart grøn, med en sort sidestrib, undersiden er uplettet og hvidlig til beige. Arten er syd- og mellemeuropæisk med de nordligste bestande i det sydlige Danmark og Sverige. Som den eneste danske padde opholder løvfrøen sig oppe i vegetationen typisk i høje frodige urter og i tornede buske, hvor den jager insekter og soler sig.

Løvfrøen stiller en række krav for at kunne eksistere og reproducere sig i et område. Disse omfatter:

- Et sammenhængende net af velegnede yngledamme
- Et sammenhængende net af velegnede sommerkvarterer
- Velegnede overvintringskvarterer.

Løvfrøens yngledamme er lavvandede, med god vandkvalitet og mange vandplanter. Dammene er solbeskinnede, og må meget gerne have tornede buske såsom hunderose, tjørn, slåen og brombær i umiddelbar nærhed af dammen. Der må ikke være fisk i dammene, da de spiser løvfrøhaletudser og -æg. Løvfrøerne yngler i perioden ultimo april til medio juni, hvor man kan høre den karakteristiske kvækken "ræk-ræk-ræk-ræk".

Efter at ynglesæsonen opsøger løvfrøen sommerkvarteret, som typisk er solbeskinnede levende hegn og skovbryn. Foretrukne opholdssteder er tætte "krat" med tornede buske såsom brombær, vilde roser, tjørn og slåen med frodig opvækst af urter. Sådanne biotoper er varme og har læ, mange skjulesteder og et rigt insektliv.

I september måned opsøges vinterkvartererne hvor løvfrøen overvintrer i stengærder, træstubbe og lign. Her bliver frøerne indtil næste ynglesæson.

Pga. landskabsudviklingen gennem de sidste 200 år, har alle paddearterne haft meget betydelige nedgange i bestandene og de sydlige arter som f.eks. løvfrøen har været særligt hårdt ramt. Dette har medført at løvfrøbestandene var små og udbredelsen var blevet fragmenteret og lokal, hvorfor man frygtede for løvfrøens fremtid i Danmark. Siden 1980'erne har man derfor gennemført mange naturplejeprojekter for at sikre paddernes og løvfrøens fortsatte eksistens, og dette med en vis succes.

Plejeplanen

De 30 damme omfattet af plejeplanen er blevet udpeget i et samarbejde mellem de militære myndigheder og Vestsjællands Amt. Dammene er hovedsageligt placeret, så de er beliggende op til levende hegn og skovbryn, de foretrukne sommerkvarterer og overvintringssteder for

løvfrøen. Dermed skulle risikoen for at frøerne skulle blive kørt ihjel i forbindelse med øvelsesaktiviteter være formindsket. Der blev foretaget naturpleje på de første damme i 1993, men arbejdet foregik hovedsageligt i 1994. På grund af de følgende års tørke blev 8 af dammene uddybet i 1996 for at sikre vandstanden sommeren igennem i de fleste år.

Arbejdet bestod hovedsageligt af at grave 0,5-1 m overfladejord og slam op. Dammene blev anlagt, så de var fuldt soleksponerede, indeholdt store fladvandede bredzoner og dybere partier. Enkelte damme blev anlagt med så dybe partier, at de altid vil indeholde vand, andre så de udtørre de fleste somre, mens hoveddelen blev anlagt således at de vil "holde" vand de fleste somre, men samtidig tørre ud med års mellemrum. Det opgravede materiale blev anbragt i dammenes nærhed, således at der ikke var behov for lastbiler. Dette betød at de finansielle omkostninger kunne holdes på et rimeligt niveau.

For at forhindre gennemkørsel har garnisonen afmærket størstedelen af dammene med stolper, de såkaldte kategori A-damme. I zonen mellem stolperne og dammene vil der blive plantet brombær og hunderoser. Dette sker af 3 årsager:

- dels for at afmærke dammene på en naturlig måde,
- dels for at sikre løvfrøerne sommerkvarterer lige op til vandhullerne. Dette betyder at frøerne ikke skal vandre, og nedsætter risikoen for at de skal blive kørt ihjel af de tunge køretøjer
- vandtemperaturen i dammene vil stige pga. læeffekten

De såkaldte kategori B-damme der er beliggende i området lige nord for kasernen, i det område der intensivt benyttes af tunge køretøjer blev derimod ikke stolpeafmærket, men gennemkørsler ville dog alligevel blive forsøgt undgået.

Løvfrøprojektet har herefter hovedsageligt bestået af indsamling af æg fra de 2 sydsjællandske lokaliteter, opdræt i akvarier, samt udsætning på henholdsvis Antvorskov Øvelsesplads, og tilbageførsel af haletudser til de oprindelige bestande i Sydsjælland. Derudover har der været behov for en manuel grødebekæmpning på enkelte damme, hvor især pindsvineknop og dunhammer truede med at brede sig for meget.

Resultater

På baggrund af indsamlings- og opdrætstilladelser givet af Skov- og Naturstyrelsen er der i årene 1994-1998 blevet udsat i alt 2852 løvfrøhaletudser på Antvorskov Øvelsesplads. Udsætningsmaterialet stammer fra de 2 sidste oprindelige løvfrøpopulationer på Sjælland ved Præstø og Vordingborg. Da disse 2 bestande var meget små, blev 3/5 af det indsamlede avlsmateriale efter opdræt udsat på de oprindelige lokaliteter. Denne tilbageførsel har medvirket til at de oprindelige bestande ikke er blevet negativt berørt af indsamlingen, men tværtimod har vist en positiv populationsudvikling.

De første løvfrøer begyndte at kvække på øvelsespladsen i foråret 1996. I alt 11 løvfrø-hanner kvækkede fra 4 forskellige damme. Der blev dog ikke konstateret ynglesucces, da de forskellige udsætningslokaliteter var lig med årets kvækkelokaliteter.

I 1997 steg antallet af kvækkende løvfrøer til op til 20-25 stk. fordelt på 5 damme, hvoraf flere lød kraftigere og formentlig havde overlevet vinteren og således var gengangere fra året

før. Der var dermed formentlig en bestand på mellem 30-60 kønsmodne løvfrøer på øvelsестerrænet. Der blev konstateret haletudser i 1 dam.

Foråret 1998 førte til en markant stigning 60-70 kvækkende løvfrøer hørtes på samme aften. Den samlede bestand har formentlig været i størrelsen af 200 voksne dyr, da ikke alle hanner, kvækker samtidig og da kønsrationen hos løvfrøen normalt er 1:1. I alt blev der kvækket fra 9 damme. Der blev konstateret haletudser i 3 damme.

Resultatet af naturplejen på de 30 damme omfattet af plejeplanen har været tilfredsstillende. De seneste år har generelt været meget tørre og efter oprensningen og etableringen i 1994 vurderedes det, at en del damme var blevet for lavvandede og derfor tørrede for ofte ud. Disse damme blev derfor som nævnt uddybet i 1996.

Generelt har dammene opnået en meget fin kvalitet. De indeholder store fladvandede bredzoner, og har oftest en fin vandkvalitet. På nær 2 som tørrer for tidligt ud er fungerer alle dammene nu som yngledamme for området's padder, samt for en mængde andre dyr og planter.

Dammene er nu 6-8 år gamle og der er fundet yngel af løvfrø, grøn frø, springfrø, skrubbtudse, stor og lille vandsalamander. Samtidig er de også blevet hjemsted for en masse vandinsekter, guldsmede, og mange former for vand- og sumpplanter. Det ser således ud til at plejeplanen bliver en succes for løvfrøen og de øvrige padder.

Hurtigst og stærkest koloniserende har springfrøen været. Den grønne frø har ligeledes koloniseret de fleste vandhuller nogle steder med meget stor ynglesucces. Der er også fundet yngel af stor- og lille vandsalamander i mange af dammene. Butsnudet frø og skrubbtudse har kun koloniseret og ynglet i enkelte damme. Den spidssnuded frø er derimod endnu ikke konstateret i nogle af de genoprettede damme. Både spidssnudet og butsnudet frø er måske ved at blive presset ud af øvelsестerrænet af de mere konkurrencedygtige arter grøn frø og springfrø. De 2 sidstnævnte arters konkurrencemæssige fordele er formentlig knyttet til deres biologi. For springfrøens vedkommende, at den kun opholder sig på de øvelsесmæssigt belastede "sletter" i forbindelse med dens vandring fra skoven til og fra yngledammene. For den grønne frø's vedkommende, at arten overvintrer i dammene eller i skoven og i hele sæsonen opholder sig i dammens umiddelbare nærhed og ligeledes undgår konfrontationer med øvelsесaktiviteterne på "sletterne".

Det øgede antal af stor vandsalamander er meget glædeligt, da man dermed har medvirket til en langsigtet sikring af en stor population.

Et par af de største damme placeret midt på terrænet tørrer oftest forholdsvis hurtigt ud. I disse damme (dam 32-33) var der i 1995 yngede grågåas og gråstrubet lappedykker samt diverse andefugle. I foråret 1998 blev arter som gravand, skeand og knopsvane truffet her. De fuglearter der ellers har indfundet sig ved dammene er hovedsageligt arter som viber, dobbeltbekkasiner og blichøns.

Fremtidig overvågning og naturpleje

Udsætningen af løvfrøer er formentligt afsluttet, da bestanden nu burde være i stand til at reproducere sig selv.

På enkelte af dammene som er omfattet af plejeplanen var der behov for indgreb allerede i 1999.

Nødvendige indgreb omfatter en tørpumpning for at eliminere fisk, og etablering af 3 afløb for at kunne regulere vandstanden. Disse indgreb og damme er beskrevet under afsnit 10.6 "Pleje af vådområder".

Det burde overvejes om der skulle etableres opsamlingssteder/kompostbunker, for hø og andet plantemateriale, som er sikrede mod gennemkørsel. Disse kompostbunker ville være vel-egnede æglægningspladser for snogen.

Det er af stor vigtighed for dyrelivet generelt og for løvfrøen specielt, at Garnisonen ikke rydder de forskellige tornede krat, skovbryn og levende hegn, eller i øvrigt "friserer" området. Denne form for pleje ser måske godt og ordentlig ud efter havemæssige kriterier, men den forringer områdets generelle værdi kraftigt, og i særdeleshed rammes de sjældne og specialiserede arter og dyr af planter. En sådan form for "pleje" er ligeledes i modstrid med Forsvarets egne bestræbelser på at gavne den hjemlige natur, flora og fauna bedst muligt.

Sammenfatning

Vestsjællands Amt og Sjællandske Livregiment har siden 1992 samarbejdet om at gennemføre en plejeplan på Antvorskov Øvelsesplads ved Slagelse. Projektet er et pilotprojekt mht. til naturpleje til fordel for de truede padder på forsvarets arealer. Det har til hensigt at forbedre og sikre levedemulighederne for områdets 7-8 paddearter samt muliggøre en etablering af en løvfrøbestand i amtet.

Projektets mål er at sikre de truede padder gode livsmuligheder på øvelsespladsen. Det er i en tid med stadig større fragmentering af levesteder og bestande af stor vigtighed at bevare eller skabe store områder med sunde paddebestande. Denne idé er siden blevet direkte overført i forbindelse med Skov- og Naturstyrelsens udarbejdelse af plejeplaner for de danske øvelsespladser for forsvarret.

Plejeplanen omfatter 30 damme. Hovedparten af disse damme og deres umiddelbare omkreds er fritaget for kørsel v. stolpeafmærkning. Der er eller vil blive udplantet brombær og hunderoser ved en del af dammene, ligesom garnisonen har tilkendegivet, at den vil tage hensyn til løvfrøens habitatkrav ved nyplantninger af levende hegn osv., ved at anvende tornede arter som roser, tjørn osv.

Naturplejen på de 30 damme er hovedsageligt foregået ved en oprensning af allerede eksisterende damme. Der er kun tale om enkelte nyetableringer.

Der er i alt udsat 2852 løvfrøhaletudser i årene 1994-1998. Et endnu større antal opdrættede haletudser blev tilbageført til de 2 originale sydsjællandske lokaliteter. Denne tilbageførsel har medvirket til at de oprindelige bestande, som var ved at uddø, er kommet sig.

I 1996 hørtes de første løvfrøhanner kvække og bestanden er vokset fra 20-30 kønsmodne i 1996 til ca. 200 voksne i 1998. I 1998 hørtes der flere større kor med 20-25 kvækkende hanner og i alt blev der kvækket fra 10 damme. Den første ynglesucces blev registreret i 1997 i en enkelt dam. I 1998 blev der fundet haletudser i 3 damme. Dammene er endvidere i meget stor udstrækning blevet yngledamme for de øvrige padder, især stor og lille vandsalamander, springfrø og grøn frø har voksende bestande.

Udover de ovennævnte damme er der yderligere 36 damme som er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Næsten alle disse damme er også levested for padder, hvorfor Antvorskov Øvelsesplads må vurderes til at være en meget vigtig lokalitet for de danske padder.

Udsætningen afsluttedes i 1998, men udviklingen i paddebestandene og de naturgenoprettede damme vil blive fulgt indtil 2005, hvor projektet evalueres i henhold til plejeplanen.

I 1999 fortsatte fremgangen, og blev det hidtil bedste år med en fordobling af bestanden i forhold til 1998. På de "største" aftener blev der konstateret ca. 200 kvækkende løvfrøhanner. Da Løvfrøen normalt har en kønsfordeling på 1:1, og da der formentlig har været en del hanner som ikke har kvækket på de "store" aftener, var der i 1999 formentlig en bestand på 400-600 Løvfrøer på øvelsespladsen. Disse frøer kvækkede i løbet af 1999-sæsonen fra i alt 22 forskellige damme, hvor enkelte damme blev brugt hele sæsonen, andre typisk i starten eller slutningen af sæsonen. Fra følgende damme blev der konstateret kvækkeaktivitet: 1, 3, 4, 5, 6, 10, 15, 18, 26, 27, 30, 33, 34, 46, 48, 50, 55, 60, 64, 65, 67 og i oversvømmelsen ved levende hegn lige vest for 34.

Særligt store kor (over 15-20 stk.) indeholdt dammene 3, 18, 26 og 46. Hvorimod dammene 10, 15, 27, 30, 33, 34, 60 og 61 kun havde 1-5 kvækkende hanner.

I 2000 var der tale om en stagnation eller måske en lille tilbagegang i bestandsstørrelsen, i forhold til 1999.

4.10 Krebseprojektet

I 1987-88 iværksatte de 4 kommuner Slagelse, Hashøj, Høng og Dianalund et fællesprojekt om naturgenopretning og udsætning af krebs. Udgangspunktet var, at naturen er stærkt på retur i det intensivt dyrkede landbrugsland. For at stoppe denne tilbagegang ville kommunerne gennem projektet tilbyde landmænd at være med til at give naturpleje til især vandhuller på deres jord, men også andre naturtyper. Projektet var samtidig et beskæftigelsesprojekt.

Cand.scient. biolog Eilif Byrnak var leder af dette projekt. Et større antal vandhuller under tilgroning blev rensat op, og vegetationen langs kanten blev barberet væk, så der kom lys til vandhullerne. Holdet bestod af Leif Byrnak, et arbejds hold samt en skovtekniker som formand. Der blev i løbet af de første 5 år oprenset ca. 100 vandhuller. Projektet kører videre den dag i dag. Udsætning af krebs i vandhullerne var et "kuriosum", som skulle være et incitament for lodsejerne til at indgå i projektet. Slammet i vandhullerne skulle landmændene selv fjerne. Udgifterne til gravemaskiner m.v. beløb sig normalt til 10.000 kr.

Efter udført pleje blev der udsat Flodkrebs i nogle af vandhullerne. Opdræt af disse Flodkrebs foregik indendørs hos biolog Eilif Byrnak på dennes gård i Slagelse. Krebseopdrættet var en del af projektet, som også blev støttet af Vestsjællands Amt. Der blev opkøbt Flodkrebseyngel eller sættekrebs hos eksisterende krebseavlere.

Der blev også udsat Flodkrebs på Antvorskov Øvelsesplads. En forudgående undersøgelse havde vist, at der ikke fandtes Flodkrebs her.

Vestsjællands Amt bevilgede i 1993 naturgenopretningsmidler til pleje og etablering af vandhuller på Antvorskov Øvelsesplads, specielt med henblik på udsætning af Løvfrø, som gennemgik i ovenstående afsnit. En krebseundersøgelse indgik også i dette projekt.

Flodkrebs udsættes i dag flere steder i mindre vandhuller rundt omkring i det danske landskab. En påkrævet undersøgelse er at dokumentere, om Flodkrebs har en negativ indvirkning på Løvfrøen og andre padder. Dette ville Slagelse-terrænet give en mulighed for at belyse, hvis padderne forsøger at yngle i dubletdamme med og uden Flodkrebs.

Som del af projektet blev der derfor etableret 2 par "dubletdamme" på øvelsespladsen. Disse damme blev oprettet med henblik på at muliggøre en videnskabelig undersøgelse af Flodkrebsens eventuelle indvirkning på dammes flora og fauna. To forskellige steder i øvelsesterrænet blev der anlagt 2 ens damme. Dammene blev udformet og anlagt, så de bliver kopier af hinanden mht. areal, udformning, dybde, jordbundsforhold osv. For at opnå dette samt sammenlignelige klimatiske forhold, anlægges de parvis tæt ved hinanden. Der skal mindst være 30 m tør mark mellem dem, for at forhindre Flodkrebsen i at sprede sig fra udsætningsdammen til sammenligningsdammen. Dammene skal have en dybde på mindst 1,5 m vintervandstand for at være udtørringssikrede (Flodkrebsen tåler ikke udtørring af levestedet). Det ene sæt damme udformes med en lille bredzone, det andet sæt med stor zone.

I hvert par udsættes Flodkrebs i den ene dam, men ikke i den anden, når plantevæksten i dammene er tilstrækkeligt udviklet. Det undersøges gennem årlige registreringer, hvordan planter og dyr (specielt padder) reagerer på tilstedeværelsen af krebs.

På grund af det store antal paddearter på øvelsesterrænet er det særligt velegnet til en sådan undersøgelse.

Krebsespecialisten, cand.scient. Leif Byrnak, Naturpleje/Krebseprojektet, Slagelse-Hashøj kommuner, bidrog med hjælp vedrørende udformning og placering af damme til flodkrebseundersøgelsen. De 2 sæt dubletdamme var vandhul 16 & 17 samt 64 & 65 (se drifts- og plejekort, bilag 3). Dam 16 og 17 blev oprenset i efteråret 1994. Dam 64 blev etableret i 1994 og dam 65 er re-etableret i efteråret 1993 af garnisonen.

Der blev udsat Flodkrebs i ét af vandhullerne, men desværre blev undersøgelsen ikke til noget.

5 Øvelsespladsens nuværende militære anvendelse

5.1 Brugsplan

I efteråret 1990 nedsatte chefen for Sjællandske Livregiment en arbejdsgruppe med den opgave at udarbejde en *brugsplan* for Antvorskov Øvelsesplads. Planen skulle tilgodese de forskellige enhedstyper og materielsystemer.

Baggrunden herfor er, at Antvorskov Øvelsesplads (ØPL) anvendes intensivt til uddannelse, ikke blot af Gardehusarregimentets (GHR) egne enheder, men også af enheder fra andre kamptropegrupper, Søværnet, Flyvevåbnet, Hjemmeværnet, Civilforsvaret og Politiet. Herudover anvendes ØPL af en række civile foreninger og klubber og er lejlighedsvis anvendt ved større militære og civile arrangementer.

ØPL er i mange henseender et typisk udsnit af den Sjællandske natur og er dermed og i kraft af sin størrelse særdeles velegnet til militær uddannelse.

Den militære brugsværdi er dog stærkt afhængig af områdets naturbalance, herunder bevarelsen af en hensigtsmæssig overfladestruktur, bevoksning og terrænløser m.v.

Hertil kommer at brug af det lejede skovareal kræver særlige hensyn.

ØPL er desuden påvirket af gennemløb af tre offentlige eller private fællesveje, samt af lokalrådets mangeårige, traditionelle brug af terrænets rekreative værdier, herunder særligt den nordlige del af terrænet og Slagelse Lystskov.

5.2 Overordnede principper for øvelsespladsens benyttelse

Antvorskov Øvelsesplads anvendes til øvelser for både pansrede køretøjer og infanteri. Området rummer endvidere en række faciliteter i form af skydebaner, garnisonssimulator, skarpkastningsbane for håndgranater, salonpatronminibane, morter minibane, afstands- og verifikationsbaner, ABC-område samt bykampområde med observations- og kontrolposter.

Der kan gennemføres øvelser i til og med bataljonsramme (-) med rimeligt udbytte.

Terrænet benyttes ca. 275 dage om året.

Terræntildeling til øvelser forestås af regimentet. I behandling af indkomne ønsker har regimentet opstillet følgende retningsgivende prioritering: Der gives første prioritet til egne enheder. Anden prioritet gives til øvrige militære enheder. Tredje prioritet gives til civile myndigheder. Fjerde prioritet gives til civile klubber og foreninger.

5.3 Opdeling af øvelsespladsen i sektorer og restriktioner for benyttelsen af de enkelte sektorer

Da den militære brugsværdi af øvelsespladsen er stærkt afhængig af områdets naturmæssige bæreevne, samt den omstændighed at forsvaret ikke er ejere men kun lejere af skovområderne, er terrænets brugere pålagt visse restriktioner.

For at tilgodese en rationel udnyttelse af terrænet har regimentet hidtil i sine bestemmelser for brug af ØPL opdelt denne i sektorer og fastlagt restriktioner for områderne. Ved ikrafttræden af nærværende Drifts- og Plejeplan fastsættes der en ny sektorinddeling (se bilag 2). Denne sektorinddeling med bestemmelser danner grundlaget for brugernes øvelsesplanlægning.

De hidtil pålagte restriktioner fremgår af de følgende afsnit. Der er skelnet mellem restriktioner for henholdsvis lejede arealer og forsvarets egne arealer.

Lejede arealer

De lejede arealer omfatter sektorerne V og VII.

For de lejede arealer, som omfatter Slagelse Lystskov, Karlsgaard Skov, Idagaard Skov, Charlottedal Skov og Horsevang gælder, at de er fuldt bevokset med skov og belagt med fredskovpligt. Af de mellem ejeren og regimentet indgåede kontrakter fremgår, at arealet kan anvendes som øvelsesplads for forsvarets enheder. Kontrakten er uopsigelig fra ejers side indtil foreløbig år 2004.

Kontraktlige restriktioner for de lejede skovarealer i sektorerne V og VII

Af kontrakten fremgår, at regimentets aktiviteter er underlagt følgende restriktioner:

- Der skal udvises hensyn over for skovens bevoksninger, og af de hensyn til skovdriften bestående anlæg, såsom hegn, grøfter, broer og veje m.m.
- Forsvaret er berettiget til at anlægge nye veje og opføre bygninger eller udføre andre anlægsarbejder, såfremt anvendelsen som øvelsesplads for de militære enheder måtte nødvendiggøre dette. Forsvaret skal dog underrette ejer før projektering og etablering finder sted.
- Vedligeholdelse af de af forsvaret opførte anlæg påhviler forsvaret, ligesom forsvaret er ansvarlig for at veje og spor holdes farbare.
- Hunde skal holdes i snor.

Udover ovennævnte kontraktlige restriktioner har regimentet yderligere pålagt følgende særlige begrænsninger;

Yderligere restriktioner for skovarealerne

- Brug af åben ild, koge og lejrbrænde er forbudt.
- Kørsel er forbudt uden for offentlige veje, skovveje, tvangsspor/bæltekøretøjer. Højeste tilladte hastighed er 30 km./timen.
- Civile personer til fods eller på cykel har ikke adgang når øvelses-/uddannelsesaktiviteter foregår.
- Fældning af træer og buske er forbudt.
- Opsamling og anvendelse af løst liggende grene og kviste til sløring er forbudt.
- Der må i forbindelse med uddannelse/øvelse ikke graves i områder med nåleskov. I områder med løvskov må der graves for liggende skytte, afstanden til træer skal være to meter, og der må ikke graves dybere end tredive centimeter.
- Det er forbudt at nedgrave affald.
- Minestrimmel, snor, snubletråd o. lign. skal indsamles efter endt uddannelse/øvelse.
- Skovdiget, der danner overgang mellem det lejede skovareal og øvelsespladsen er fredet, hvorfor gravearbejder i diget er forbudt.

Forsvarets egne arealer

Regimentet har af hensyn til øvelsespladsen følgende restriktioner for egne arealer:

Generelt:

Ødelæggelse af træer, buske, levende hegn samt beplantninger af enhver art må ikke finde sted. Dette gælder også træfældning af enhver art og afbrækning af grene.

Al øvelsesvirksomhed er forbudt:

- I randplantager, beboede områder, depotområder m.m.
- På Bavnen.
- I Grusgraven.
- På Korsbjerg.
- I nyplantninger.
- I Rosted by.
- I tilmurede, lukkede bygninger.
- På skydebanerne og omliggende volde
- Nærmere motorvejen end 50m.
- Ved Parcelgården og dertil gårdsplads og indhegnede haver.
- I områder, der er afmærket med pæle med hvid top.
- På Parcelgårdsvej.
- Samt de særlige områder, der er afmærket på øvelseskortet (Uddannelsesstrekanten, vildtagre, Soldatens Lod, m.m)

Gravearbejder:

Gravearbejder med håndredskaber må principielt finde sted overalt på ØPL under hensyn til følgende retningslinier:

Graveforbud:

- Nærmere end 2 m fra løvtræer og her kun i 30 cm dybde
- I områder med krydsskravering på øvelseskort.
- I nyplantninger.
- På Korsbjerg.
- På Soldatens Lod.
- På skydebanerne og faste uddannelsesfaciliteter.
- På veje og i rabatter.
- På skrænter og i grusgrave ved Bavnen.

I levende hegn, remiser og bevoksninger skal der graves under hensynstagen til bevarelse af træer og buske.

Kørsel:

Generelt

Etablerede spor skal i størst mulig omfang benyttes. Spor, der er afmærket i terrænet som hjulspor, må aldrig anvendes til kørsel med bælteketøretøjer.

Til- og frakørsel efter endt øvelse skal ske ad eksisterende veje og spor.

Forbud

Det er forbudt at køre gennem vandhuller, hegn, diger, remiser og bevoksninger uden for etablerede gennemkørsler ("Kødben"). Af øvelseskortet fremgår desuden, at al kørsel er forbudt i MT-målområdet, Nysøengene, Kelds Lund, Kajs Lund samt areal i Nysø Hegn. Kampvognskørsel er forbudt i Infanteritrekanten og på håndgranatbanen.

Sprængning:

Markeringsprængninger i forbindelse med øvelse o.lign. må udføres overalt på ØPL, dog ikke nærmere end 200 m fra bebyggelse.

Der må sprænges ladninger indtil max. 100 g samt nødvendig initial-ladning.

Regimentets sammenfatning af restriktioner

Såvel kontraktlige som de af regimentet pålagte yderligere restriktioner, er nødvendige i et vist omfang for at sikre terrænet mod for stor nedslidning. Disse indskrænkninger er af regimentet på kort sigt bedømt som værende hæmmende for den uddannelsesmæssige aktivitet, men da de tilsigter en bevarelse af terrænet, også for kommende brugere, ses behovet for sådanne at være tilstede.

5.4 Beskrivelse af uddannelses- og øvelsesfaciliteter

Omfanget af eksisterende uddannelses- og øvelsesfaciliteter tilgodeser kun i begrænset omfang de uddannende enheders behov for hjælpemidler til gennemførelse af den af foresatte myndigheder fastlagte uddannelse. Årsagen skal findes i dels at øvelsesterrænet for en stor del er nedslidt som følge af flere års manglende reovering og vedligeholdelse, dels at faciliteterne ikke på samme måde som enhederne har gennemgået en udvikling.

I det følgende beskrives de eksisterende uddannelses- og øvelsesfaciliteter.

Skydebaner

På ØPL findes tre skydebaner:

Bane I er en 200 m traditionel langdistancebane med 10 skiveanlæg i dobbelthejs.

Bane II er en 300 m langdistancebane med 10 skiveanlæg i dobbelthejs.

På bane II vil der i løbet af 2001 blive opsat faldmål, såvel som der på begge baners endevolde vil blive udlagt STAPP miljøfang 2 som kuglefang.

I den sydvestlige del af kasernen ligger en afspærringsfri mini-pansermålsbane med pansermålssimulator M/77. Der er desuden mulighed for opstilling af skiver i målområdet.

Håndgranatbane

I sektor IIIc er der etableret en håndgranatbane, hvorfra der kan øves kast både feltmæssigt samt fra skærm.

Mini morterbane

Regimentet har etableret en mini morterbane i sektor VI. Banen er etableret med et antal kullisser i faste opstillinger. Der er indmålt fem stillingsområder og seks observationssteder markeret med nummererede pæle.

ABC-hus

ABC-huset (Nygård) er placeret i den sydvestlige del af ØPL mellem kasernen og Rosted. Huset anvendes primært til at uddanne soldater i beskyttelse mod kemisk krigsførelse.

Afstandsbane

Afstandsbanen er placeret ved raslebanen 10 m syd for sydhegn, retning mod Bavnen. Afstandsbanen går fra 0-500 m, og skiverne er udført i jernplade med flytbare retningsmærker.

Verifikationsmærke

Verifikationsmærket er placeret ved knæk på raslebanen vest for Krebsedam, mærket er en 2X2 m sort/hvid plade.

Bjergnings- og panserværnsobjekter

Der er i områderne IIIb og IIIc anbragt tre udrangerede kampvogne. Disse anvendes dels som momenter for kampvognsøvelser, dels som objekter i panserværnsnærbekæmpelse. De udsatte kampvogne tjener endvidere som bjærgningsmomenter.

Nærkampby

Nærkampbyen, betegnet ØSTERBY, er placeret i den sydøstlige del af ØPL og anvendes primært til at uddanne soldater i kamp i og om by.

Nærkampbyen Østerby på Antvorskov Øvelsesplads.

Styre-bremseøvelsesbane

Ved vagtbygningen er anlagt en ny bane til gennemførelse af styre-/ bremseøvelser i forbindelse med omskoling til såvel hjul- som bæltekøretøjer.

Anlagte spor for bæltekøretøjer

Som en del af planlægningen for brug af kampvognsterræn er der anlagt et antal bæltespør med varierende grad af vedligeholdelse.

Terrænspringbane og ridespor

I løbet af 2002 vil der blive anlagt terrænspringbane, galopbane samt ridespor på henholdsvis ØPL og i det lejede skovareal.

5.5 Støjregulering

Støjproblematikken behandles ikke i nærværende plan, men der er ved *Bekendtgørelse nr. 468 af 13. juni 2002 om støjregulering af forsvarets øvelsespladser og skyde- og øvelsesterræner, side 10-11* fastsat regler for forsvarets aktiviteter bl.a. på Antvorskov Øvelsesplads.

Bekendtgørelsen er udstedt af miljøministeren i medfør af Miljøbeskyttelsesloven og efter forhandling med forsvarsministeren.

Slagelse og Hashøj kommuner fører tilsyn med bekendtgørelsens bestemmelser. Overtrædelse af bekendtgørelsens bestemmelser indberettes til Miljøstyrelsen og Forsvarsministeriet.

6 Forsvarets nuværende drift og pleje af terrænet

Forvaltning og tilsyn for Antvorskov Øvelsesplads

Forvaltningen varetages af kaserne-elementet på Antvorskov Kaserne.

Vartning (rensning, oprydning) af terrænet

Udføres af kaserne-elementets personel.

Vejvedligeholdelse

Udføres med traktor og vejskraber. Ved større arbejder kan der ydes støtte fra ingeniørenheder.

Skovdrift

I henhold til overenskomsten med Valdemarskilde drives skoven af godset. De øvrige bevoksninger på forsvarsets egen del af øvelsespladsen, bestående af mindre vildtremiser, levende hegn, bryn m.v., forvaltes af kaserne-elementet.

Vedligeholdelse af grøfter og vandløb

Udføres af kaserne-elementets personel.

Jagt og vildtpleje

Forvaltningen af jagt og vildtplejen varetages af Gardehusarregimentets jagtofficer.

Jagten foregår på et lempeligt niveau. Forsvaret følger Skov- og Naturstyrelsens jagt-etiske regler i statsskovene. Det årlige jagtudbytte samt udgifter til vildtpleje mv. indberettes til Forsvarsministeriets Jagtbestyrer.

Der er anlagt 12 vildtagre med et samlet areal på 3,1 hektar. I vildtagrene sås der alsidige vildtblandinger. Der fodres for fuglevildtet, primært i vinterperioden, dog ikke i og ved vandhuller. På grundlag af observationer i årets løb fastsættes et maksimalt antal rådyr til afskydning. Arter, hvor bestanden er unormalt lav, fredes.

Der gennemføres i perioden 16. maj til 15. juli riffeljagt på råbukke. I perioden 1. oktober til 31. december afholdes et mindre antal drivjagter med hagl. Supplerende gennemføres enkelte tryk-jagter med riffel, såfremt en vurdering af bestandsstørrelsen berettiger hertil.

I henhold til overenskomsten med godsejer Denis de Neergaard, Valdemarskilde, gældende i perioden 1. april 1979 til 1. april 2004, tilhører jagten på de lejede skovarealer ejeren. Dog indgår det i aftalen, at ejeren ikke er berettiget til udlejning af jagten. Desuden at ejeren højst må afholde 2 klapjagter om året i tiden fra den 25. oktober til den 30. november. Endelig indgår det i overenskomsten, at forsvaret afstår fra at udøve sin jagtret på området mellem Lindes Å og skovgrænsen (fra Sydhegn og østpå), idet dette område er fredet for enhver form for jagt.

7 Hidtidige regler for offentlighedens adgang

Nedenstående hidtil gældende regler (2002) for offentlighedens adgang til øvelsespladsen fremgår af skilte med kort, opsat ved indfaldsvejene til terrænet.

Velkommen til

Antvorskov Kasernes

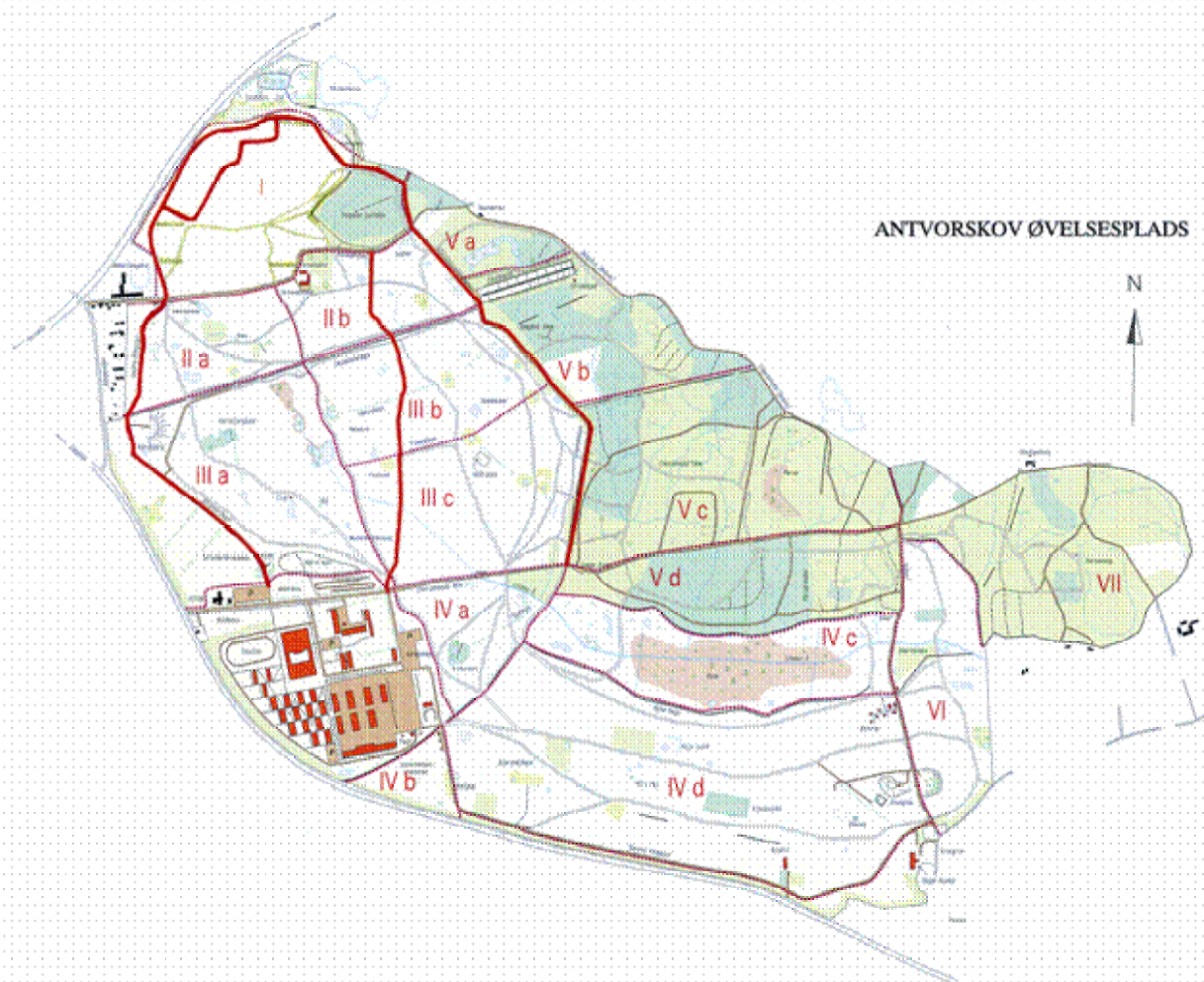
Øvelsesplads

Civile har ikke adgang til øvelsespladsen, når militære aktiviteter pågår, men kan på eget ansvar færdes på **cykel** eller til **fods** ad fast banede veje, normalt i tidsrummet mellem **1600 – 0700** samt i weekends og på hel-

ligdage.

Færdsel med knallert eller andre motorkøretøjer er forbudt med mindre der foreligger særlig tilladelse fra garnisonskommandanten.

Der er på alle indfaldsveje til øvelsesterrænet opsat oplysningstavler der beskriver hvad der foregår i terrænet samt på skydebanerne. Der kan på oplysningstavlerne stå **ADGANG FORBUDT, dette skal respekteres.**

Civile er forpligtet til at følge anvisninger, som gives af regimentets personel, såvel militært som civilt.

Brug af åben ild er **FORBUDT**. Enhver bruger af terrænet er ansvarlig for, at ildløs omgående bekæmpes.

RING: 112 og 58 55 55 55 (vagten).

Hunde skal føres i snor.

Hundeforeninger kan få særlig tilladelse til i anviste områder at lade hunde gå frit, forudsat de, jf. hundelovens § 3, er under fuld kontrol

Ryttere må kun færdes på øvelsespladsen efter særlig tilladelse fra Gardehusarregimentet i form af personligt adgangskort/ridekort.

Parkering af civile motorkøretøjer må kun foretages på P-plads ved soldaterhjemmet, P-plads ved skydebanerne, P-plads ved amtets materielgård samt P-plads ved Snogekrogen.

Gardehusarregimentet forbeholder sig ret til at kræve erstatning for skade opstået som følge af færdsel i strid med disse regler.

Det er forbudt at opsamle ammunition eller dele her-

af. Det kan dreje sig om farlige genstande, og kun sagkyndige kan afgøre, om tingene er uskadelige eller farlige. Meld om fundne genstande til vagthavende på kasernen tlf. 58 55 55 55, lok. 4900.

Garnisonskommandanten

8 Lovmæssige brugsbegrænsninger eller bindinger

8.1 Generel lovpraksis for forsvarets arealer

Der gælder den samme lovgivning for forsvarets arealer som for alle andre arealer. Ved at området er udlagt som øvelsesterræn for forsvaret ligger der dog også en accept fra myndighederne af, at forsvaret skal have den fornødne frihed til gennemførelse af den nødvendige uddannelse af det danske forsvar.

Afvejningen i nærværende plejeplan mellem den militære benyttelse og naturbeskyttelsesmæssige hensyn på terrænet forventes derfor at foregå i et samarbejde mellem de statslige myndigheder (forsvaret og Skov- og Naturstyrelsen) og de administrerende myndigheder ved amt og kommuner. Administration af relevant lovgivning sker således ud fra en samlet vurdering.

I det følgende er gennemgået de lovgivningsmæssige brugsbegrænsninger eller bindinger, som har særlig relevans for Antvorskov Øvelsesplads. Udover de nævnte findes der et antal andre love eller bekendtgørelser som regulerer forhold i det åbne land, f.eks. bekendtgørelsen vedrørende anvendelse af slam, spildevand og kompost til jordbrugsformål.

8.2 Naturbeskyttelsesloven

Naturbeskyttelseslovens generelle beskyttelsesbestemmelser omfatter bl.a. en række naturtyper (§§3-4), beskyttelseslinier for nogle markante landskabselementer (§§ 15-19), samt offentlighedens adgang (§§ 22-27).

Beskyttede naturtyper

Naturbeskyttelseslovens §§ 3-4 indeholder bestemmelser om en generel beskyttelsesordning for naturtyperne sø, mose, eng, overdrev, hede, strandenge og strandsumpe over en vis mindstestørrelse, samt for sten- og jorddiger.

Amtsrådet kan dispensere fra bestemmelserne vedrørende beskyttede naturtyper.

I medfør af lovens §§ 5-6 er der udstedt bekendtgørelse nr. 572 af 26. juni 1992 om beskyttede naturtyper og sten- og jorddiger m.v. (naturtypebekendtgørelsen), der fastlægger den nærmere afgrænsning af de beskyttede naturtyper samt fastsætter de nærmere regler for amtsrådernes administration af ordningen.

Vestsjællands Amt har udgivet et vejledende sæt 1:25.000 kortblade over arealer i amtet, som efter amtets foreløbige vurdering er omfattet af § 3 i lov om Naturbeskyttelse. Af disse kort fremgår det, at på Antvorskov Øvelsesplads vurderes de fleste vandhuller at være omfattet af de beskyttede naturtyper. Desuden er Lindes Å fra udløbet fra Nysø-engene omfattet. Endelig er selve Nysø-engene registreret som beskyttet mose. Der er i amtets vejledende registrering ikke registreret overdrev eller eng på øvelsespladsen. Det skal hertil bemærkes, at Skov- og Naturstyrelsen under sin biologiske feltregistrering af terrænet har bedømt de åbne arealer op mod motorvejen i terrænets nordvestlige hjørne som værende overdrev. Desuden er det krea-

turgræssede areal i Soldatens Lod vurderet som værende eng. Ovennævnte klassificering fremgår af grundkortet, bilag 1.

I det følgende gives en kort beskrivelse af, hvilke restriktioner der gælder for de forskellige beskyttede naturtyper på Antvorskov Øvelsesplads. Der henvises i øvrigt til siderne 20-53 i Skov- og Naturstyrelsens "Vejledning om registrering af beskyttede naturtyper", fra 1993.

Søer og vandløb. Der må ikke foretages ændring i tilstanden af naturlige søer, med et areal over 100 kvadratmeter, eller af vandløb eller dele af vandløb som er udpeget som beskyttede efter loven. Dette gælder dog ikke for sædvanlige vedligeholdelsesarbejder i vandløb. På Antvorskov øvelsesplads er Lindes Å beskyttet som vandløb efter naturbeskyttelseslovens § 3.

De fleste af de 70 søer og vandhuller på terrænet er over 100 kvadratmeter i udstrækning, og er dermed omfattet af beskyttelsesbestemmelserne. Søer mindre end 100 kvadratmeter er beskyttede, når de er beliggende indenfor en af de andre beskyttede naturtyper, såfremt det samlede område udgør 2500 kvadratmeter eller derover. Søen vil her være beskyttet som en integreret del af området. Derudover er søer under 100 kvadratmeter beskyttede, når de indgår som en del af et beskyttet vandløb eller er beliggende i fredskov.

Moser o.lign., ferske enge samt overdrev: Der må ikke foretages ændringer i tilstanden af moser og lignende, ferske enge samt overdrev, når naturtypen enkeltvis, tilsammen eller i forbindelse med søer og vandløb er større end 2500 kvadratmeter i sammenhængende areal. Det skal her bemærkes, at hidtidig pleje af arealerne i form af slåning, græsning el.lign. ikke strider mod denne bestemmelse.

Arealer af ovennævnte typer der er mindre end 2500 m² er i øvrigt også omfattet af beskyttelsesordningen, hvis de støder op til eller indgår i arealer med andre beskyttede naturtyper og det samlede areal er 2500 m² eller derover, eller *hvis de ligger i fredskov.*

Sten- og jorddiger. Der må ikke foretages ændringer i tilstanden af sten- og jorddiger og lignende.

Beskyttelsen omfatter kun sten- og jorddiger der er indtegnet i Kort- og Matrikelstyrelsens kortværk Danmark (1:25.000) (senest reviderede udgave forud for den 1. juli 1992). De under markregistreringen konstaterede diger, som er angivet på grundkortet til nærværende plan, er også med på 4-cm kortet fra KMS, og er dermed omfattet af beskyttelsesbestemmelserne.

Naturbeskyttelseslovens bestemmelser om beskyttede naturtyper i relation til forsvarets arealer

Skov- og Naturstyrelsen har udarbejdet nogle generelle retningslinier for administrationen af beskyttelsesbestemmelserne i naturbeskyttelseslovens §§ 3-4, set i forhold til forsvarets anvendelse af øvelsespladser og skyde- og øvelsesterræner. Retningslinierne er gengivet i bilag 13.

Naturbeskyttelseslovens bestemmelser om fortidsminder og deres beskyttelseslinier

Synlige eller tinglyste fortidsminder er fredede i medfør af naturbeskyttelseslovens § 12. Dette medfører at der ikke må foretages ændringer i tilstanden af fortidsminderne.

På Antvorskov Øvelsesplads er der som omtalt i kapitel 4.2 i alt et enkelt fredet fortidsminde, nemlig gravhøjen på Bavnen i sydøst.

Det fredede fortidsminde på Antvorskov Øvelsesplads er beskrevet i et såkaldt fortidsmindekatalog, som er sat ind i denne plan som bilag 14. I kataloget er det fredede fortidsminde for-

synet med et såkaldt *fredningsnummer*, som består af to tal: Nummeret på Kort- og Matrikelstyrelsens målebordsblad (kortværk 1:20.000) som fortidsmindet ligger indenfor, samt et løbenummer indenfor selve målebordsbladet. Det fredede fortidsminde med tilhørende fredningsnummer er desuden vist med grønt på drift- og plejekortet, bilag 3.

Ifølge naturbeskyttelseslovens § 13 må der på fortidsminder og inden for en afstand af 2 meter fra disse ikke foretages jordbehandling, gødes eller plantes. Der må heller ikke anvendes metaldetektor.

Man bør især være opmærksom på denne paragraf i forbindelse med kraftig terrænpåvirkning som følge af kørsel med bl.a. bæltekøretøjer tæt ved gravhøjen.

I naturbeskyttelseslovens § 18 står der herudover, at der ikke må foretages ændring i tilstanden af arealet inden for 100 meter fra beskyttede fortidsminder. Der må ikke etableres hegn, placeres campingvogne og lignende. Forbudet gælder dog ikke for 1) landbrugsmæssig drift bortset fra tilplantning, 2) gentilplantning af skovarealer, der ligger uden for 2-meterzonen, 3) beplantning i eksisterende haver samt 4) sædvanlig hegning på jordbrugsejendomme.

Lovens § 18 administreres af amtet, hos hvem der skal søges og opnås dispensation, hvis man ønsker terrænændringer i 100 meter zonen.

Den generelle beskyttelse af sten- og jorddiger efter § 4 er omtalt ovenfor, men de kan “forfremmes” til fredede fortidsminder.

Sten- og jorddiger som er udpegede som fredede fortidsminder, er i henhold til kapitel 1 og 3 i bilag til lov om naturbeskyttelse *ikke* omfattet af en 100 meter beskyttelseszone.

Bygge- og beskyttelseslinier

For en række markante landskabselementer fastsætter lovens §§ 15-19 bygge- og beskyttelseslinier. Det gælder strande, søer, åer, skove, fortidsminder og kirker.

Dispensation fra bygge- og beskyttelseslinierne på terrænet gives af amtet, som har udarbejdet et oversigtskort over registrerede bygge- og beskyttelseslinier.

Strandbeskyttelseslinien er ikke relevant på Antvorskov Øvelsesplads.

Sø- og åbeskyttelseslinien er ikke relevant for Antvorskov Øvelsesplads.

Skovbyggelinien. Indenfor en afstand af 300 m fra skove er der normalt forbud mod at placere bebyggelse. Denne bestemmelse gælder dog ikke for nye anlæg til egentlige forsvarsformål der placeres indenfor de naturlige rammer af bestående forsvarsanlæg, dvs. indenfor øvelsesterrænet.

Fortidsmindebeskyttelseslinien på 100 meter er beskrevet ovenfor.

Kirkebeskyttelseslinien er ikke relevant på Antvorskov Øvelsesplads.

Offentlighedens adgang til naturen

Offentligt ejede skove er, ifølge naturbeskyttelsesloven generelle adgangsbestemmelser, åbne for færdsel til fods og på cykel samt for ophold. Det gælder dog ifølge loven ikke for skovarealer, der er afmærket som militære anlæg. Adgang sker på eget ansvar. Hunde skal føres i

snor. I private skove er adgangsmulighederne indskrænket, således at færdsel til fods kun må ske ad stier og anlagte veje og færdsel på cykel kun ad befæstede stier og anlagte veje, og der er kun adgang fra kl. 7 til solnedgang. I offentlige skove må færdsel ske over det hele og hele døgnet, dog ikke i indhegninger og haver.

Offentligt ejede, udyrkede arealer er åbne for færdsel til fods og ophold. Hunde skal føres i snor. Til private, udyrkede arealer er der kun adgang fra kl. 7 til solnedgang, og den generelle adgangsbestemmelse gælder ikke for de private arealer, som i deres helhed er forsvarligt hegnede. På offentligt ejede, udyrkede arealer er der adgang over det hele og hele døgnet, se dog nedenstående.

8.3 Lov om forbud mod ophold på og færdsel gennem forsvarrets skydeområder og andre militære områder

For offentlighedens adgang gælder der særlige regler for de militære områder, og de er dermed undtaget naturbeskyttelseslovens generelle bestemmelser.

I forbindelse med spørgsmålet om offentlighedens adgang til naturen på de militære arealer skal der henvises til bekendtgørelse nr. 73 af 30. januar 2002 fra Forsvarsministeriet om "forbud mod ophold på og færdsel gennem forsvarrets skydeområder og andre militære områder". Bekendtgørelsen er udstedt i medfør af §§ 1 og 2 i lov nr. 336 af 6. juni 1991 af samme navn. Af bekendtgørelsen fremgår det bl.a., at der i relation til det enkelte øvelsesområde fremover skal tages konkret stilling til, hvornår og hvordan området er åbent for offentligheden. Dette vil dels ske i forbindelse med udarbejdelsen af Drifts- og Plejeplanerne (herunder ved planændringer til de eksisterende), dels vil hvert enkelt tjenestested blive pålagt at udarbejde et såkaldt ordensreglement, der skal indeholde oplysninger om de muligheder (og fx sikkerhedsmæssige begrænsninger), der er for offentlighedens ophold på og færdsel gennem forsvarrets områder. Ordensreglementet vil blive opsat på opslagstavler placeret ved de naturlige adgangsveje til øvelsesområdet.

Forsvarskommandoen er for nærværende (ultimo 2002) i færd med at udarbejde bestemmelser for de underlagte myndigheder vedrørende pligten til at udfærdige ordensreglementer. *Det vil heraf fremgå, at offentligheden generelt har fri adgang til alle forsvarrets skydeområder og andre militære områder, når disse ikke anvendes til militære aktiviteter (bortset fra delområder, der af sikkerhedsmæssige årsager er permanent afspærret).* Bekendtgørelsen kan derfor medvirke til at sikre, at offentligheden får adgang til forsvarrets øvelsesområder i det omfang det uddannelsesmæssigt mv. er muligt.

8.4 Museumsloven

De fortidsminder, der ikke er beskyttet efter naturbeskyttelsesloven, er omfattet af museumsloven. *Museumsloven* varetager den arkæologiske kulturarv (Lov nr. 473 af 7/6 2001). Den arkæologiske kulturarv omfatter spor af menneskelig virksomhed, der er efterladt fra tidligere tider, dvs. strukturer, konstruktioner, bygningsgrupper, bopladser, grave og gravpladser, flytbare genstande og monumenter og den sammenhæng, hvori disse spor er anbragt.

Findes der under jordarbejder fortidsminder eller en for den pågældende lokalitet usædvanlig naturhistorisk naturgenstand, som er beskyttet efter museumsloven, skal arbejdet straks standses og fundet anmeldes til kulturministeriet eller det nærmeste statslige eller statsanerkendte

kulturhistoriske museum. Denne beslutter snarest om arbejdet kan fortsætte, eller om det eventuelt skal indstilles, indtil der er foretaget en arkæologisk undersøgelse.

Det skal nævnes, at bestemmelsen omkring nærmere undersøgelser af usædvanlige naturhistorisk naturgenstande forventes anvendt yderst sjældent.

Alle kendte arkæologiske fund er registreret i Nationalmuseets sogneregister med et sognebeskrivelsesnummer ("Sb.nr."). Numrene er fortløbende indenfor de enkelte sogne. Fredede fortidsminder er udover ovennævnte nummer tillige forsynet med et fredningsnummer (Fr.nr") og registreret i Kulturarvstyrelsen.

Fortidsminder på Antvorskov Øvelsesplads, som hører under museumsloven og ikke er fredet efter naturbeskyttelsesloven, er også beskrevet i kataloget, som er sat ind i denne plan som bilag 14. Der er fundet i alt 5 punkter af denne type fra Nationalmuseets register - sognebeskrivelsen. Disse punkter er overpløjede eller helt udpløjede og er ikke længere erkendbare. I kataloget er museumslovsfortidsminderne forsynet med sognebeskrivelsesnummeret, og under beskrivelseskolonnen er sognet angivet. Fortidsminderne med tilhørende sognebeskrivelsesnummer er desuden vist med rødt på drift- og plejekortet, bilag 3.

Fredede fortidsminder, som hører under naturbeskyttelsesloven, har - udover deres fredningsnummer - også et sognebeskrivelsesnummer. Dette anvendes dog ikke når der findes et fredningsnummer, og det er derfor ikke angivet på kortet, men kun i kataloget.

8.5 Plejepligt af beskyttede naturtyper og fortidsminder

Forsvaret har som en statslig arealforvaltende myndighed pligt til at pleje de af sine arealer, som er registreret som beskyttede naturtyper. Dette fremgår af "Vejledning om naturbeskyttelsesloven", udgivet af Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen 1993, afsnit 16.5 sd. 157, som lyder:

"Efter lovens § 52, stk. 1, har amtskommuner og kommuner, som ejer ikke fredede arealer, der omfattes af bestemmelserne om beskyttede naturtyper og sten- og jorddiger i lovens § 3 og § 4, stk. 1 og om fortidsminder i §§ 12-13 pligt til at pleje disse. Denne pligt gælder dog ikke for vandløb og søer.

Plejepligten indebærer, at den pågældende myndighed har ansvaret for, at de pågældende områder ikke varigt skifter karakter. Dette opnås ved fra tid til anden at fjerne f.eks. selvsåede træer fra hede- eller engarealer.

Når staten ikke udtrykkeligt er nævnt, skyldes det, at det forudsættes, at de statslige arealforvaltende myndigheder løbende træffer de foranstaltninger, som er nødvendige for at holde deres arealer i en rimelig stand. Det bemærkes, at amtskommunerne i forbindelse med udøvelse af tilsynet i medfør af lovens § 73 kan gøre statslige arealforvaltende myndigheder opmærksom på eventuel manglende pleje."

8.6 Vandløbsloven

Vandløbsloven omfatter alle vandløb, grøfter, kanaler, rørledninger og dræn samt søer, damme og andre lignende indvande.

Loven regulerer en række forhold vedrørende vandløb, heriblandt vandløbenes almindelige benyttelse, vedligeholdelse, restaurering og regulering samt anlæg af nye vandløb og etablering af udpumpningsanlæg, broer, opstemningsanlæg m.m.

Vandløb inddeles administrativt i offentlige og private vandløb. De offentlige vandløb er endvidere inddelt i amtsvandløb og kommunevandløb. Amtet er vandløbsmyndighed for amtsvandløb mens kommunen er vandløbsmyndighed for kommune- og private vandløb.

For offentlige vandløb udarbejder vandløbsmyndigheden et regulativ, som indeholder bestemmelser om vandløbets skikkelse eller vandføringsevne, vedligeholdelse og restaureringsforanstaltninger samt øvrige forhold ved vandløbet.

For private vandløb kan der fastsættes bestemmelser om vandløbets vedligeholdelse.

Langs naturlige eller i regionplanen højt målsatte vandløb (såvel offentlige som private) og søer er der i medfør af et tillæg til vandløbslovens §69 udlagt beskyttelsesbræmmer i 2 m's bredde. Indenfor bræmmen er der forbud mod dyrkning, jordbehandling m.v.

Der gælder herudover en række generelle bestemmelser for alle vandløb, uanset om de er offentlige eller private. Udover bestemmelser vedrørende vedligeholdelse, sejlads m.v. gælder således bl.a. at vandløbsmyndigheden skal godkende følgende: Regulering af vandløbets skikkelse, herunder forløb, bredde, bundkote og skråningsanlæg; sænkning af vandstanden i eller tørlægning af søer; anlæg af nye vandløb; anlæg af broer, overkørsler eller lignende; anlæg eller ændring af opstemningsanlæg eller andre anlæg, der kan hindre vandets frie løb eller i øvrigt kan være til skade for vandløbet.

Vandløbsloven angiver en godkendelsesprocedure for ovennævnte ændringer.

På Antvorskov Øvelsesplads findes et enkelt vandløb, Lindes Å, som strømmer gennem Ny-sø-engene. Lindes Å er et offentligt kommunevandløb.

8.7 Planloven

Spørgsmålet om lokalplanpligt

Ifølge Planlovens § 13, stk. 2 skal der udarbejdes en lokalplan, før der gennemføres større udstykninger eller større bygge- og anlægsarbejder, herunder nedrivninger af bebyggelse, og i øvrigt når det er nødvendigt for at sikre kommuneplanens virkeliggørelse.

Afgørelsen af om der foreligger lokalplanpligt i den konkrete situation træffes af kommunalbestyrelsen ud fra en samlet vurdering. I tvivlstilfælde bør kommunalbestyrelsen vælge at tilvejebringe en lokalplan.

Opførelse af en nærkampsby på et militært terræn i landzone er et eksempel på et anlæg, som normalt vil kræve udarbejdelse af en lokalplan.

Landzonetilladelse

Antvorskov Øvelsesplads er beliggende i landzone.

I henhold til planlovens § 35 må der i landzone ikke uden tilladelse fra landzonemyndigheden (Slagelse og Hashøj Kommuner) foretages udstykning, opføres ny bebyggelse eller ske ændring i anvendelsen af bestående bebyggelse og ubebyggede arealer.

Det er kommunerne der træffer afgørelse om, hvorvidt der kræves zonelovstilladelse. På forsvarrets arealer vil etablering eller flytning af permanente, militære anlæg og opstilling af faste terrænpunkter normalt kræve zonelovstilladelse fra kommunerne. Anlæg m.v., som etableres midlertidigt, men som ikke er fjernet inden 1 måned fra etablering, regnes som permanente.

Regionplanen

Hovedstruktur

I regionplan 2001-2012 for Vestsjællands Amt er hovedparten af Antvorskov Øvelsesplads under "Hovedstruktur" klassificeret under kategorien "Landskabsområde". Strækningen af Lindes Å øst for Askvej er klassificeret som del af en "Økologisk forbindelse", skovene som del af et større "Beskyttelsesområde" og kasernen med nærmeste omgivelser som "ikke-kommuneplanlagt byområde".

Generelt gælder det for "Landskabsområder", at nye tekniske anlæg og bebyggelser, der ikke tjener det lokale jordbrugserhverv, bør undgås. Nødvendige anlæg og bebyggelser skal, i den udstrækning det er muligt, indpasses under hensyn til landskabelige forhold og lokal byggeskik, således at der opnås en god helhedsvirkning. Der skal samtidig lægges vægt på, at de naturmæssige, kulturhistoriske, rekreative og landbrugsmæssige værdier respekteres.

"Beskyttelsesområde", som på øvelsespladsen omfatter skovene, er kerneområder i amtets natur, landskab og kulturhistorie.

"Økologiske forbindelser" er i sammenhæng med Beskyttelsesområde arealer, hvor dyr og planterets spredningsmuligheder i landskabet skal fremmes, bl.a. gennem planlægning, administration af planlovens landzonebestemmelser og eventuelle plejeforanstaltninger.

"Ikke-kommuneplanlagte byområder"

Byområde uden for byzone kan først byudvikles, når området gennem kommune- og lokalplanlægning er overført til byzone. Gennem kommune- og lokalplanlægning skal det dokumenteres, at et areal er egnet til byudvikling, og at der er behov herfor. Ved kommunernes planlægning af byudvikling skal der redegøres for forholdet til regionplanens retningslinier, og det skal dokumenteres, at der er sket en afvejning i forhold til natur- og miljømæssige-, kulturhistoriske-, landskabelige- og rekreative værdier samt grundvands- og jordbrugsinteresser. Muligheden for at forøge de fornævnte værdier skal ligeledes inddrages i planlægningen.

Arealer, der endnu ikke er inddraget til byudvikling, skal administreres i overensstemmelse med retningslinierne for de tilgrænsende områder ud mod det åbne land.

Teknik og kystzone

I regionplanens afsnit om teknik og kystzone er øvelsespladsen klassificeret som et "militært område, afgrænset", og der er udlagt "støjzone" omkring dette. Igennem områdets nordvestlige del er der etableret to "radiokædeforbindelser".

Øvelsespladsen er ikke omfattet af udpegningen af områder, hvor der kan opføres vindmøller.

Antvorskov Øvelsesplads er et "militært område, afgrænset", og er i regionplanen klassificeret som et såkaldt Type 1-område, dvs. et øvelsesområde. For disse gælder, at områderne anvendes til uddannelsesvirksomhed for de til området knyttede enheder.

Antvorskov skydebaner er reguleret via Miljøstyrelsens vejledning nr. 1 og 2/1995 Skydebaner.

Der kan som hidtil fastlægges bestemmelser for forsvarets øvelsesarealer og omkring skydebaner, som begrænser almenhedens færdsel.

Fritid, kultur og skov

I regionplanens afsnit om fritid, kultur og skov er øvelsespladsen klassificeret som del af et "større, uforstyrret landskab" og som "besøgsområde". Parcelgårdsvej gennem områdets nordvestlige del er udpeget som del af et "gammelt vejforløb" og "planlagt, regional rekreativ sti". Øvelsespladsen er hverken klassificeret som et skovrejsningsområde eller et område, hvor skovrejsning er uønsket.

Større, uforstyrrede landskaber er landskaber, hvor der kun opleves en begrænset påvirkning fra tekniske anlæg og bebyggelser. Disse landskaber skal så vidt muligt friholdes for store og/eller støjende anlæg, samt støjende aktiviteter. Hvis det alligevel bliver nødvendigt at placere et større anlæg i et uforstyrret landskab, skal anlægget udformes, så det generer mindst muligt. Eksempelvis kan der kun undtagelsesvist opstilles antennemaster i de større uforstyrrede landskaber, og kun hvis det er begrundet i en samfundsmæssig interesse, der ikke kan tilgodeses på anden måde. Der kan som udgangspunkt ikke opstilles husstandsmøller i større, uforstyrrede landskaber.

Der er udpeget 4 større, uforstyrrede landskaber i Vestsjællands Amt. Det område som Antvorskov Øvelsesplads indgår i, har i tidens løb været omtalt som en naturpark.

Overfladevand

I regionplanens kortlægning af overfladevandsforhold er Lindes Å, på den øverste strækning hvor den udspringer på øvelsespladsen ("Lindes Å nr. 1"), målsat som et "B3 Karpefiskevand".

Medianminimums vandføringen på delstrækningen er anført som 1 l/s. Forureningstilstanden er II-III og målsætningen anført som opfyldt. I forslaget til ny vandløbsplan 2000 er samme forhold gældende og målsætningsklassen sat til 4.

For Lindes Å på strækningen gennem øvelsespladsen er det målet i regionplanen, at den skal have et naturligt og alsidigt dyre- og planteliv. Tilstanden skal være upåvirket eller kun svagt påvirket af spildevandsudledning, vandindvinding, afledning af vand eller andre kulturbetingede påvirkninger, som kan reguleres gennem planlægningen. Denne målsætning betegnes som basismålsætning. Lindes Å er klassificeret som et B3 vandløb, hvilket betyder karpefiskevand: Vandløb, der skal kunne anvendes som opvækst- og opholdsområde for ål, aborre, gedde og karpefisk.

Grundvand

Øvelsespladsen indgår i et meget stort, sammenhængende område i amtet, som er udpeget som et "område med særlige drikkevandsinteresser", og som "indsatsområde til grundvandsbeskyttelse". Sidstnævnte kategori er ikke påbegyndt eller prioriteret i perioden 2001-2005, da andre indsatsområder er højere prioriteret.

Hovedprincippet for amtets administration i områder med særlige drikkevandsinteresser er, at den planlagte arealanvendelse ikke kan ændres, hvis ændringen vil føre til en ringere grundvandsbeskyttelse. I den konkrete sagsbehandling vil amtet tage stilling ud fra forsigtig-

hedsprincippet. Det betyder, at hvor der er tvivl om, hvorvidt en aktivitet vil true grundvandet, kommer tvivlen grundvandsbeskyttelsen til gode. Grundvandsbeskyttelsen gælder både nuværende og mulige fremtidige vandindvindinger.

Udarbejdelse af en god indsatsplan for grundvandsbeskyttelse kræver et samarbejde med de berørte parter. Amtets model for indsatsplaner bygger på nært samarbejde med både vandværker, borgere, kommuner og interesseorganisationer.

Kommuneplaner

To kommunegrænser mødes på Antvorskov Øvelsesplads (Slagelse og Hashøj), hvoraf ca. tre fjerdedele (vestlige, nordlige og centrale del) af terrænet hører under Slagelse kommune, mens den sydøstlige fjerdedel ligger i Hashøj kommune. Kommunegrænsen forløber i en nordøstlig-sydvestlig retning gennem terrænet, syd og øst om kaserneområdet og i en linie over til sydkanten af Nysøengene, rundt om disse op til Charlottedal Skov. Skovene og Nysø indgår således i Slagelse kommune.

Slagelse kommunes kommuneplan 1997-2009

I Slagelse kommunes kommuneplan 1997-2009 er Antvorskov Øvelsesplads klassificeret som landzone - dvs. arealer, der ikke er planlagt til byformål eller sommerhuse.

I "rammer for lokalplanlægning - landdistrikter" under "områdebeskrivelse" hedder det om Antvorskov kaserne m.v., at den "anvender arealerne mellem skovene og Næstvedvej samt i øvrigt en del af skoven og et stort område i Hashøj kommune. Bortset fra kasernen er området et naturområde, der både bruges af militæret og offentligheden. Der er således i den nordlige del etableret et mindre sø- og skovområde som led i aftalen om kampvognsspør. På længere sigt bør sammenhængen mellem øvelsesområdet og byens stadionområde understreges, også selv om motorvejen skærer sig imellem."

Skovene på øvelsespladsen samt Nysø på nordsiden af Lindes Å er i rammerne klassificeret som "beskyttelsesområde", og de åbne arealer som "landskabsområde".

Målsætningen i kommuneplanen for "beskyttelsesområder" er bl.a., at "områdets særlige natur-, kulturhistoriske eller landskabelige betydning beskyttes og plejes, om fornødent ved særlige forstaltninger". Specielt for skove i beskyttelsesområderne (som er det relevante på øvelsespladsen) gælder, at "ændringer i træartsfordelingen i området skove til fordel for større nåletræsandel bør imødegås. Især bør andelen af bøg og eg sikres."

Målsætningen i kommuneplanen for kommunens "landskabsområder" er, at "området fortsat udvikles som jordbrugsområde. Da området indeholder meget værdifulde landskabelige, natur- og kulturhistoriske interesser, er det endvidere ønskeligt at tillægge dette megen vægt, således at disse interesser varetages i forståelse med jordbrugserhvervet."

I kommuneplanens "rammer" for de enkelte delområder gælder følgende bestemmelser for det militære område:

- Området mellem Slagelse by, Lystskoven og kasernebygningerne skal jf. gældende fredningsplan være særligt besøgsområde for ekstensivt friluftsliv.
- De ubebyggede dele af området anvendes som militært øvelsesområde og kan kun uden for øvelsesperioderne være tilgængeligt for offentligheden. Der skal fortsat være mulighed for særlige friluftaktiviteter i områder, herunder støjende aktiviteter, hvis disse kan indpasses i forsvarrets planer og ikke medfører gener for de omkringliggende boligområder. Der er mulighed for at opføre mindre bygninger til militære øvelsesformål eller til andre aktiviteter i området.

- Den bebyggede del af området anvendes til offentlige formål (kaserne med tilhørende servicefunktioner samt idræts- og undervisningsformål).
- Bebyggelsesprocenten på kaserneområdet under ét, excl. udlagte grønne områder, må ikke overstige 50.
- Bebyggelsen på kaserneområdet må ikke opføres med mere end 2 etager.

Hashøj kommunes kommunalplan 2001-2012

I Hashøj kommunes kommuneplan 2001-2012 er den del af øvelsespladsen som ligger i Hashøj kommune placeret under kategorien "større uforstyrret landskab". Desuden er der angivet en støjzone omkring øvelsespladsen. I planens hovedstruktur er området desuden kategoriseret som "landskabsområde".

Hele området er landzone.

For "Større uforstyrrede landskaber" gælder, at de så vidt muligt skal friholdes for store og/eller støjende anlæg, samt støjende aktiviteter.

I kommuneplanen er der udpeget særlige områder, hvor der kan opstilles vindmøller. Øvelsespladsen ligger ikke inden for et af disse områder.

8.8 Skovloven

Ifølge Skovloven skal alle fredskovspligtige arealer bruges til skovdrift. Det betyder, at fredskovspligtige arealer som hovedregel skal være bevokset med træer, som udgør eller kan blive til sluttet skov af højstammede træer. Den juridiske definition på skov er arealer, der er bevokset med træarter som kan blive højstammede træer, og hvor arealet på den korteste led er mindst 20 meter bredt og som i alt udgør et areal på mindst 0,5 ha. Dette er en hovedregel som kan afviges, bl.a. er der en del fredskovspligtige arealer i tætbefolkede egne som er mindre end 0,5 ha.

Fredskov skal dyrkes efter principperne for god og flersidig skovdrift. Det vil sige, at skovene skal dyrkes med henblik på både at forøge og forbedre træproduktionen og varetage landskabelige, kulturhistoriske, naturhistoriske og miljøbeskyttende hensyn samt hensyn til friluftslivet.

Skovloven har således flere formål end blot at sikre træproduktionen. Som udgangspunkt gælder dog, at fredskovspligtige skovarealer der afdrives, skal tilplantes eller på anden måde forynges med skovdannende træarter hurtigst muligt efter afdriften, og at de nyplantede skovkulturer skal plejes, så de udvikler sig til skov. Endvidere er det som udgangspunkt et krav, at bevoksningerne skal gennemhugges, hvis det er nødvendigt for at sikre deres sundhed og tilvækst, samt at bevoksninger ikke må afdrives før hugstmodenhed. Dette medfører bl.a. at udlæg af fredskovspligtige arealer til urørt skov kræver skovlovstilladelse. Ligeledes kræver afdrift af skov uden efterfølgende tilplantning - fordi man f.eks. ønsker at etablere en eng - en skovlovstilladelse.

I Skovloven er der dog også nogle meget konkrete naturmæssige krav til driften af fredskove. F.eks. skal ydre skovbryn af løvtræer og buske bevares. Søer, vandløb, moser, heder, strandenge eller strandsumpe, ferske enge og overdrev, der hører til fredskov, og som ikke er omfattet af naturbeskyttelseslovens bestemmelser, fordi de er mindre end de deri fastsatte størrelsesgrænser, må ikke opdyrkes, afvandes, tilplantes eller på anden måde ændres. Fredskovspligtige marker o.lign. er ikke omfattet af kravene om skovdrift, så længe anvendelsen ikke ændres.

På fredskovspligtige arealer må der ikke opføres bygninger, etableres anlæg eller gennemføres terrænændringer, medmindre det er nødvendigt for skovdriften. Evt. ansøgning herom indgives til det lokale statsskovdistrikt. Varig udnyttelse af et fredskovspligtigt areal til andet end skovbrug kræver ophævelse af fredskovspligten.

Ifølge Skovloven er alle offentligt ejede, skovbevoksede arealer fredskov. Ved Skov- og Naturstyrelsens markregistrering i 2000 blev der samlet konstateret 19,5 ha skov på forsvarets del af øvelsespladsen, som er fredskovspligtige. Det drejer sig om mindre bevoksninger som askeskoven omkring Parcelgården, Kjelds Lund, Kajs Lund, Skovriderhave, Korsbjerg-lund, elleskov ved Væverhushave samt det brede egebælte langs Søndre Ringgade. Tilsammen udgør disse et areal på 19,5 ha. Private skove, der er registreret som fredskov ifølge skovloven er fredskovspligtige. Dette gælder for de 166,1 ha lejede skovarealer på Antvorskov Øvelsesplads (omfatter også veje, spor, sø, skovmoser, afdrevne arealer samt skydebaneanlæg inde i skoven)

Alle øvelsespladsens skovarealer er dermed fredskov ifølge Skovloven og skal drives i overensstemmelse hermed.

Skovloven administreres for Antvorskov Øvelsesplads af Odsherred Statsskovdistrikt, og vil blive administreret under hensyntagen til, at skovområderne anvendes til militære øvelsesformål.

FREMTIDIGE BEHOV OG ØNSKER

9 Forsvarets fremtidige behov og ønsker til benyttelse af øvelsespladsen

Gardehusarregimentet har i forbindelse med udarbejdelsen af nærværende Drifts- og Plejeplan beskrevet de fremtidige ønsker for anvendelsen af Antvorskov Øvelsesplads frem til udgangen af år 2014.

Gardehusarregimentet har i sin tidligere brugsplan for øvelsespladsen lagt vægt på at tilgodese de brugende enheders ønsker til tidssvarende uddannelses- og øvelsesfaciliteter.

Brugsplanen beskriver derfor en række behov for fremtidige udvidelsesmuligheder af faciliteterne på øvelsespladsen, som refereres i det følgende.

Desuden beskrives regimentets planer til beplantninger og retablering af vådområder.

9.1 Redegørelse for fremtidige behov inden for de enkelte øvelsesfaciliteter

Nedennævnte gennemgang skal opfattes som en bruttoliste over regimentets planlægning af fremtidige øvelsesfaciliteter på Antvorskov Øvelsesplads. Der er således ikke fra regimentets side taget endeligt stilling til, om alle de fremtidige behov vil blive tilgodeset.

Gardehusarregimentets skydebaner. (Bilag 5)

Behov

De nuværende faciliteter lever tildels op til regimentets krav om uddannelsesfaciliteter til uddannelse af enkeltmand i skydning med håndvåben.

På langdistancebanerne er der for nuværende tiltag til renovering/modernisering, herunder vil kuglefangene blive udskiftet med et miljøvenligt materiale, der kan renses for projektiler og genbruges. Ligeledes vil der i den nærmeste fremtid blive opsat faldmål på den ene bane, hvilket vil gøre banen mere tidssvarende. Regimentet har ansøgt om, at der ligeledes på den anden bane kan opsættes faldmål.

Etablering af faste kampstillinger på øvelsespladsen (udbygningsgrad 1+2+3). (Bilag 6)

Behov

I forbindelse med implementeringen af *Uddannelsescenter Sjælland* vil der være et behov for etablering af permanente kampstillinger til kampvogne og panserinfanteridelingene med udbygningsgrad 1+2+3, hvilket kræver meget stor forberedelsestid, ligesom behovet for såvel personel- som maskinressourcer er stort.

Placeringen af de planlagte fuldt udbyggede permanente stillinger fremgår af bilaget.

Etablering af skovkampområde. (Bilag 7)

Behov

Behovet for at indøve færdigheder i skovkamp har altid været tilstede, men mulighederne for at kunne grave enhederne ned i skove har aldrig været tilstede pga. skade på træerødder m.v..

Regimentet har i samråd med ejeren af Charlottedal Skov fundet et egnet skovareal, der tilgodeser regimentets behov.

Der vil blive gravet permanente stillinger ned under hensyntagen til bevoksningen, på det i bilaget viste område.

Placering og etablering af bykampområde. (Bilag 8)

Behov

Gardehusarregimentet råder for nuværende over et nærkamphus i to etager samt otte kulisser bestående af vinkelmure.

Der er imidlertid et stigende behov for at råde over flere rigtige huse til gennemførelse af den grundlæggende teknik for rensning/kamp i huse/byer, specielt for enheder, der skal udsendes i international tjeneste.

Det er derfor planen, at de i forvejen opsatte kulisser bygges om til rigtige huse, herunder at kulisse 144 (jf. bilag 4) udbygges til et to-etagers hus ligesom det nuværende og eneste nærkamphus.

Samtidig er det planen, at der opsættes permanente pæle til opspænding af pigtråd, samt at der bygges et redskabsskur til opbevaring af sandsække, rengøringsredskaber og branddaskere.

Placering af observationstårne på øvelsespladsen. (Bilag 9)

Behov

For at opfylde sikkerhedsbestemmelserne ifm. håndgranat kast er det nødvendigt at opsætte to observationstårne til brug for sikkerhedsposterne så hele fareområdet kan overvåges på betryggende vis.

Hidtil har der skullet udstilles fire sikkerhedsposter, men pga. at bevoksningerne inden for fareområdet med tiden er blevet højere, er der opstået "døde" vinkler, som posterne ikke kan overvåge.

Regimentet har bestemt, at de to tårne på henholdsvis 8 og 10 meter opstilles som vist på bilaget. Skydebaneinspektøren har godkendt projektet og været behjælpelig med at fremskaffe to tidligere luftmeldetårne. Forsvarets Bygningstjeneste vil forestå fundamenteringen.

Placering af miniskydebane for pansret maskinkanon (Bilag 10)

Behov

For at tilgodese uddannelseskravene på pansret maskinkanon mest muligt er det hensigten at oprette en miniskydebane nord for Østerby som vist på bilaget.

Den her viste placering af standpladsen samt fareområdet skønnes her at give mindst mulige gener for brugen af det øvrige terræn.

Dozning med kampvogne.

Behov

Der kan ikke tillades fri dozning for kampvogne på øvelsespladsen. Årsagen hertil er de hydrologiske forhold i terrænet og de deraf krævede dræningssystemer.

Derfor må dozning med kampvogne på øvelsespladsen kun finde sted efter anvisning fra regimentet i hvert enkelt tilfælde.

Placering af skiver i civilt terræn.

Behov

Som følge af behovet for at kunne gennemføre kamp på afstande som regimentets øvelsesplads ikke tilgodeser, primært skydning med simulationssystemer for kampvognsvåben og panserværnsraketter, er det hensigten, at der forhandles med tilstødende lodsejere, henholdsvis øst og vest for regimentets øvelsesplads om muligheden for midlertidigt eller permanent på fastudpegede steder at opstille skiver.

Skiverne kan opstilles som vedligeholdelsesfri træskiver eller som automatiske SAAB-rejsmål.

Placering af ridehus, stalde, foderlade, hestefolde, græsningsarealer, 1500 meter springbane, 1000 meter ridespor samt 3500 meter ridespor i skovarealerne (Bilag 11)

Behov

Byggeriet er i startet i 2002 og det igangværende byggefelt nord for kasernen fremgår af grundkortet (bilag 1).

Der er udpeget et foreløbigt ridespor, som fremgår af bilag 11.

Genanvendelse af overskudsjord fra byggeri til vej- og sporvedligeholdelse

Den årlige vedligeholdelse af veje og spor omfatter skrabning af hjulspor samt fyld i hjulspor og bæltspor. Det er forsvarrets ønske, at eventuelt overskudsjord fra det igangværende byggeri af stalde m.v. på øvelsespladsen vil kunne anvendes som fyld i hjulspor/bæltspor med henblik på udbedring af disse.

9.2 Behov for ændring af sektorinddeling.

Som følge af forsvarsforliget 1999 og hermed følgende regimentssammenlægning vil der blive flere brugere af øvelsespladsen. Det er derfor hensigtsmæssigt med en mere detaljeret sektorinddeling.

Skov- og Naturstyrelsen har efter anvisning fra forsvaret derfor udarbejdet et nyt kort med en anden sektorinddeling end den nuværende, hvorved flere brugere kan anvende øvelsespladsen på samme tid.

Da såvel status som forslag til renoveringer knytter sig til den eksisterende inddeling, er denne bibeholdt i planen, men erstattes senere af den reviderede inddeling i planens fremtidige retningslinier.

9.3 Behov for generel renovering af øvelsespladsen.

Regimentet peger i sin brugsplan på, at der er behov for renovering af øvelsespladsen inden nærværende Drifts- og Plejeplan iværksættes.

Regimentet ønsker derfor, at følgende arbejder igangsættes snarest:

- Tilkastning af gravede stillinger og skyttehuller.
- Retablering af diger ind til Charlottedal skov Nord og skydebanehegn (jf. bilag 12).
- Fjernelse af afmærkningsstrimler.
- Almindelig oprydning.

Ovenstående arbejder kan gennemføres med regimentets egne maskiner - og enheder, samt ved tilførsel af sten til udbedring af digerne.

9.4 Behov for retablering og etablering af levende hegn og beplantninger til brug i øvelsesmæssig sammenhæng

De eksisterende levende hegn og beplantninger har betydning i øvelsesmæssige sammenhænge og medvirker til faseopdeling af aktiviteterne. Regimentet finder, at den største del af terrænets bevoksninger og hegn i princippet skal tjene øvelsesmæssige formål. Bevoksningerne skal især kunne bruges til skjul eller skjult fremrykning for såvel personel som køretøjer.

Denne benyttelse forudsætter, at bevoksningerne er både gennemtrængelige og robuste.

For at beskytte ødelagte eller nedslidte beplantninger, bør der periodevis opsættes hegn til beplantningerne igen er så robuste/helede at de atter kan benyttes til øvelsesbrug. Ligeledes anbefales det, at nyplantninger indledningsvis indhegnes til de er robuste nok til at anvendes i øvelsesmæssig henseende.

Levende hegn

Regimentet ønsker en retablering af 5 eksisterende levende hegn som er i dårlig stand, samt etablering af et nyt levende hegn som beskrevet nedenfor.

Opstillingen er ikke i prioritetsorden, men udtryk for et samlet behov.

Retablering

1. Infanterihegn gående i nord-sydgående retning øst for Næstvedvejen retableres eller suppleres i nødvendigt omfang.
2. Skydebanehegn gående øst-vest fra skydebane til Næstvedvej nord om Korsbjerg retableres eller suppleres i nødvendigt omfang.
3. Fasanhegn gående øst-vest mellem sektor III b og III c retableres eller suppleres i nødvendigt omfang.
4. Hønsehegn øst-vestgående midt i sektor III b retableres eller suppleres i nødvendigt omfang.
5. Ydre skovbryn langs Charlottedal Skov nord retableres.

Samtlige remiser (småbeplantninger) på øvelsespladsen skal retableres.

Samtlige kampvognspassager (kødben) i alle hegn skal tydeligt afmærkes med hvide pæle.

Nyetablering

Regimentet ønsker et 500 meter levende hegn gående fra Nygård til syd for Kelds Lund, syd for RC's høj.

Beplantninger

For at forbedre øvelsespladsens øvelsesmæssige værdi er det hensigten at etablere beplantninger forskellige steder i terrænet bl.a. i og om Østerby.

Beplantningerne har primært til formål at skabe bevægeterræn (skjul, ophold og bevægelse) for større eller mindre grupper af personel og køretøjer.

9.5 Regimentets behov for oprensning, etablering og retablering af vådområder

Regimentet finder, at en oprensning eller retablering af de eksisterende vådområder vil medvirke til at fungere som reservoirer for de dræn som forefindes på terrænet. En genskabelse af Nysø vil desuden således øvelsesmæssigt som naturmæssigt give betydelige fordele.

Vådområder der bør oprenses/retableres

1. Vandhuller vest for Hønshegn.
2. Vandhul vestkant Fasanhegn.
3. Vandhul i Korsbjerglund.
4. Vandhul i lund i vestlige del af Skydebanehegn.
5. Vandhul syd for b i sektor IIIb (7, 7a og 7b).
6. "Andehuller" øst for håndgranatbanen
7. Vandhul ved Bjørnhøjgård.
8. Vandhul øst for Nygård.
9. Vandhul i hegn mod østlig begrænsning.

Genskabelse af Nysø

Regimentet anbefaler at Nysø genskabes. Søen kan genskabes meget enkelt ved at etablere et stryg ved udløbet umiddelbart nordvest for Østerby, hvor et kampvognsspor krydser grøften (her ligger Lindes Å dybt under terræn). Den genskabte sø forventes at ville udgøre 18 –20 hektar. Projektet skønnes ikke at kunne medføre afvandingsproblemer for naboer.

9.6 Sammenfatning af regimentets behov og hensigter

Det er Gardehusarregimentets vurdering, at omfanget af eksisterende uddannelses- og øvelsesfaciliteter på Antvorskov Øvelsesplads ikke i fuldt omfang tilgodeser de uddannende enheders behov for hjælpemidler til gennemførelse af den af foresatte myndigheder fastlagte uddannelse. Årsagen skal findes i, at faciliteterne ikke på samme måde som enheder, uddannelseskraav og materiellet har undergået en udvikling.

På den baggrund har regimentet planer om et antal nye faciliteter på øvelsespladsen. Herudover foretages en mere hensigtsmæssig sektorinddeling af terrænet samt bibeholdelse af de gældende restriktioner. Der er desuden behov for retablering samt nyetablering af levende hegn og beplantninger til brug i øvelsessammenhæng. Endelig er oprensning, retablering samt etablering af et antal vådområder hensigtsmæssigt for at skabe reservoirer for terrænets dræn og grøfter. Offentlighedens adgang og benyttelse af terrænet ønskes fastholdt i sin nuværende form.

10 Skov- og Naturstyrelsens forslag til beskyttelse og forbedring af natur- og kulturværdier

Skov- og Naturstyrelsen har i forbindelse med udarbejdelse af nærværende Drifts- og Plejeplan følgende forslag til beskyttelse og forbedring af terrænets naturværdier.

10.1 Forslag til en overordnet målsætning for øvelsespladsens fremtidige naturtilstand

- At fastholde og forbedre Antvorskov Øvelsesplads som et åbent landskab i naturtilstand, med spredt bevoksning, levende hegn, stendiger og vandhuller.
- At det meget lovende løvfrøprojekt, som blev igangsat i 1993, bliver videreført med vandhulpleje- og genopretning som hovedmål, således at resultatet bliver en stor og livskraftig løvfrøbestand på øvelsespladsen.
- At der generelt fortsat ikke gødes, sprøjtes eller dyrkes på øvelsespladsen.
- At den fremtidige plan for naturpleje, drift og genopretning tilsikrer, at denne tilstand fortsat opretholdes og forbedres så meget som muligt, til gavn for flora og fauna.
- Dette skal ske under respekt for områdets nuværende og fortsatte anvendelse til militære øvelsesaktiviteter.
- At sikre og om nødvendigt retablere terrænets fortidsminder, samt hindre enhver skade på disse i forbindelse med militær øvelsesaktivitet.
- I samarbejde med Gardehusarregimentet at udforme retningslinier for en bæredygtig øvelsesmæssig brug, således at terrænet ikke mister sin værdi pga. nedslidning fra bæltekøretøjer m.v.

10.2 Forslag til pleje af de åbne arealer

De åbne græsarealer plejes efter en turnusplan fastlagt i Drifts- og Plejeplanen. Dette kan ske ved høslet, græsning, afbrænding eller lignende. Graden af spredt, selvsået opvækst af tjørnebuske m.v. fastlægges i de enkelte sektorer. Der foretages rydning af træer og buske, manuelt eller ved grenknusning i henhold til denne plan.

Der fastlægges også en plan for hvilke levende hegn der skal blive, og hvilke der er udtjente eller uhensigtsmæssige, og derfor skal ryddes/udskiftes.

10.3 Generel undladelse af gødskning og sprøjtning

Ifølge Forsvarskommandoen gives der kun dispensation til brug af pesticider på militære arealer hvis det sikkerhedsmæssigt er påkrævet og kun såfremt alternative renholdelses-metoder ikke findes anvendelige. Det vurderes, at der ikke er sådanne særlige behov på Antvorskov Øvelsesplads, bortset fra Kæmpe-Bjørneklo, som forekommer enkelte steder på terrænet, og

som bliver punktsprøjtet med roundup. Der bør derfor fortsat kun anvendes pesticider i form af roundup mod Bjørneklo, indtil de er bekæmpet.

Af hensyn til sårbare naturtyper, flora og fauna bør der fortsat heller ikke gødes på Antvorskov Øvelsesplads. Om nødvendigt bør der dog kunne gødes på høsletsarealerne på Hestefolden, i uddannelsesstrekanten samt på uddannelsesarealerne omkring ABC-huset, med henblik på fodergræs til hestene. På disse arealer må der ikke køres med bæltekøretøj, og de udnyttes i forvejen intensivt som kulturgræsarealer.

10.4 Bekæmpelse af lupiner og kæmpe-bjørneklo

Fremover bør der bekæmpes lupiner ved slåning, og den igangværende bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo i form af punktsprøjtning med roundup bør fortsætte til de er helt væk fra området.

Lupiner breder sig på øvelsesarealet, specielt i sektor III a, III b og III c. Der foreslås iværksat en særlig bekæmpelsesplan for lupinområder i form af 2 årlige slån timer.

Der bliver bekæmpet kæmpebjørneklo enkelte steder på terrænet, bl.a. nord for Skovriderhave. Bekæmpelsen sker ved punktsprøjtning. Dette bør fortsætte til planterne er helt væk, jf. ovenstående afsnit 10.3.

10.5 Vildtagre

Af hensyn til bevarelsen af de åbne arealer i naturtilstand foreslås det, at der ikke anlægges nye vildtagre, og at de eksisterende 12 ikke flyttes til andre placeringer.

10.6 Pleje af vådområder

Der foreslås fastlagt en plejeplan for alle terrænets vådområder. Hvert af de 70 vandhuller beskrives nøje, herunder status, naturværdi og plejetilstand. Der udformes plejeforslag m.h.t. oprensning m.v. og en prioritering heraf.

Den overordnede målsætning bør være bevarelse og forbedring af løvfrøbestanden.

Herudover foreslås det, at målsætningen for vådområderne bør være:

- At beskytte vandhuller mod tilmudring og ødelæggelse af kanter og kantvegetation på grund af for tæt kørsel med bæltekøretøjer. Dette kan ske gennem udlægning af bufferzoner med græsvegetation, samt på udsatte steder med bæltespor ved afmærkning med pæle.
- Som princip så vidt muligt at genskabe de oprindelige hydrologiske tilstande, med mindre det vurderes, at det skaber problemer for den militære benyttelse. Dvs. undersøgelse af grøfter og dræn, med henblik på lukning eller etablering af stem for at genskabe moser og vådområder.
- At pleje eller genoprette søer og vandhuller gennem en detaljeret plan. Dette kan primært foregå ved lukning eventuelle dræn. Derudover rydning af opvækst, og evt. oprensning.

Vådområder på terrænet er naturmæssigt set meget vigtige på grund af deres særlige betydning som habitater for plante- og dyrelivet, ikke mindst vandfugle, insekter og padder.

Vådområderne skønnes generelt at være en truet naturtype på øvelsespladsen. Mange af søerne og vandhullerne er lavvandede og truet af udtørring eller tilgroning. Den væsentligste trussel skønnes imidlertid at være, at der køres alt for tæt på vådområderne med bæltekøretøjer, hvorved vandet tilmudrer, og randvegetationen ødelægges. Derfor foreslås det, at der iværksættes en samlet bevarings- og genopretningsplan for alle vådområderne, som beskrevet i det følgende.

Generelle retningslinier for oprensning og pleje af vandhuller

Det tilstræbes, at vandhullerne på øvelsespladsen bliver soleksponerede og lavvandede. Her ved opnår de en høj vandtemperatur. Retablering og pleje med henblik på denne tilstand vil gøre vandhullerne optimale som yngledamme for specielt padder, som er en truet dyregruppe.

Vandhullerne må dog på den anden side ikke være så lavvandede, at de tørrer ud om sommeren.

For at styre vandstanden i vådområdet blokeres dræn og grøfter, der fører vand bort fra vandhullet. Derudover etableres et overløb eller et stem, der kan lede vandet væk når vandspejlet når op over det fastlagte niveau. Såfremt dette ikke medfører et permanent vandspejl, bør der foretages en supplerende oprensning af vandhullet.

En evt. oprensning sker bedst ved at 20-50 cm af bundlaget bortgraves. Det tilsigtes at opnå en vintervandstand på mellem 80 og 120 cm dybde. Det er vigtigt, at der ved opgravningen etableres svagt skrånende bredder ud til maksimumsdybden for at opnå maksimale vandtemperaturer til de varmekrævende paddearter.

Den opgravede jord trækkes ud over de nærliggende arealer, så den ikke virker skæmmende.

Rundt om dammene oprettes en bufferzone af urter eller græsvegetation. Zonen bør optimalt være mindst 5 meter, men kan afpasses efter forholdene ved det enkelte vandhul.

Generelt skal bredzonen omkring alle vandhuller plejes, således at vegetationen holdes som lav urtevegetation, herunder brombær- og rosenkrat langs den nordlige bred. Opvækst af pilebuske m.v. fjernes langs øst-, syd- og vestsiden. Dette kan ske maskinelt, men bør af hensyn til især løvfrøerne foregå i vinterhalvåret, dvs. fra oktober til marts.

Der må ikke udsættes fisk, krebs og gæs/ænder i vandhullerne, og der må ligeledes ikke fodres i/ved dem.

Vestsjællands Amts forvaltning for Miljø og Teknik er kontakt-, rådgivnings- og godkendelsesmyndighed i forbindelse med genopretningsplanen for vådområderne, og skal altid rådføres forinden et projekt igangsættes.

Generelle retningslinier for friholdelse af vådområder for øvelsesaktiviteter

For at beskytte vådområdet mod beskadigelse foreslås det, som tidligere nævnt, at alle vådområder med tilhørende bræmme/bufferzone på mindst 5 meter friholdes for al kørsel samt anden øvelsesaktivitet. Gennemgående færdsel til fods er dog undtaget fra forbudet. Vådområderne er alle vist på øvelseskortet (bilag 2). Ved iværksættelse af vandhulsplejen vurderer regimentet, om der er behov for afmærkning med pæle omkring hvert enkelt vandhul.

Et optimalt paddevandhul på øvelsespladsen: Lavvandet, solbeskinnet og med lav bredvegetation.

Oversigt over vådområderne på terrænet, med status og eventuelt forslag til pleje for de enkelte søer og vandhuller, samt forslag til prioritering heraf

Der blev registreret i alt 70 vandhuller og søer. De fleste er vandhuller med en størrelse på mellem 0.5 og 1 ha. Disse damme er alle omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3. Næsten alle er levested for padder. Derudover er der enkelte damme beliggende i de forpantede skovarealer, men da disse ikke er ejet af Forsvaret er de ikke medtaget i dambeskrivelsen.

Vådområderne er i det følgende hvert tildelt et nummer samt en kort beskrivelse og forslag til pleje og genopretning. De nummererede vådområder er vist på drift- og plejekortet, bilag 3. Pleje- og genopretningsforslagene er prioriteret som henholdsvis 1. (højeste), 2. og 3. prioritet. Der er prioriteret efter fordelingen og værdien af indsatsen i forhold til vandhullets nuværende og fremtidige tilstand og naturmæssige betydning. Forslag med 1. prioritet bør gennemføres indenfor de første to år efter Drifts- og Plejeplanens ikrafttræden, 2. prioritet indenfor de første 7 år, og 3. prioritet i løbet af den 15-årige planperiode. Visse vandhuller er i så fin stand at der ikke skønnes at være plejebestanden. Omvendt er der vandhuller som er så dårlige, at pleje ikke kan betale sig i forhold til resultatet. Begge sidstnævnte typer er derfor sat til prioritet 0.

Her følger detailbestemmelser og forslag til pleje for hvert enkelt vådområde på Antvorskov Øvelsesplads. Under gennemgangen anbefales det at benytte drift- og plejekortet (bilag 3).

Naturbeskyttelseslovens § 3 omfatter alle søer og damme på over 100 m², hvor der findes et naturligt plante- og dyreliv. Denne beskyttelse medfører, at der skal tilladelse til at:

- ændre vandstanden (oppumpning, dræning, mv.)
- foretage uddybning, opgravning, opfyldning m.m.

- i forbindelse med anlægsarbejder
- udsætte fisk, ænder, krebs m.m.
- samt ændringer, der tjener vildtplejeformål

Følgende betegnelser for damstørrelser er benyttet:

Lille	=	100-200 m ²
Mindre	=	200-500 m ²
Stor/Større	=	500-1.000 m ²
Meget stor	=	større end 1.000 m ²

Derudover er noteret forhold vedrørende udformning, vandkvalitet, vegetation, paddefauna og plejebehov.

DELOMRÅDE 1: Området nord for Parcelgårdsvej.

Vådområde nr. 1

Beskrivelse: Løvfrøvandhul. Sø i Soldatens Lod. Stort, fladt åbent vådområde på ca. 150x80 m. Vandflade dækket af et tyndt tæppe af Smalbladet dunhammer over næsten hele søen. Åbent i midten. Meget rig bredvegetation af bl.a. Vandmynte, Sværtevæld, Engforglemmigej, Skov-Kogleaks, Lådden Dueurt. Grøn frø er talrig. Mange Vandnymfer.

"Soldatens Lod" er en del af øvelsesterrænet, hvortil der nu er offentlig adgang i forbindelse med rekreative formål. Dammen får vandtilførsel via overløb fra Studentersøen. Den store lavvandede dam har problemer med at holde vand i tørre år.

Vandkvalitet: God, klart

Plantevækst: Meget rig planvækst. Vandpileurt, Vejbred skeblad, Vandranunkel, Svømmende Vandaks, Dunhammer, Pindsvineknop, Vandmynte, Sværtevæld, Engforglemmigej, Skov-Kogleaks, Lådden Dueurt.

Padder: Løvfrø, grøn frø, springfrø, stor og lille vandsalamander, skrubtudse

Plejeplan: Et meget åbent, lavvandet vådområde som hidtil har været fint, men nu har plejebehov. Tilgroningen af vandfladen i dunhammer går stærkt. Samtidig er søen meget lavvandet, og tørrer lidt for ofte ud. Bør sikres mod tilgroning i dunhammer inden for en kort årrække. Den store dam bør om muligt uddybes med 30-40 cm på et 10 x 10 m stort område i midten, for at sikre mod den for ofte forekommende udtørring. Det er vigtigt at dammen ikke bliver for dyb, da fisk fra Studentersøen så vil kunne etablere sig. Slagelse kommune har som lejer af arealet ansvar for vandhulplejen - dvs. vegetationsslåning og oprensning af søen - jf. en særlig plejeplan for Soldatens Lod som led i overenskomsten mellem regimentet og kommunen om området.

Prioritering: 1

Vådområde nr. 2

Beskrivelse: Vandhul på spejderpladsen. Søareal på ca. 25x25 m. Der er pilekrat langs nordsiden, og spredte buske langs sydsiden. Åbent vandhul og med lav bevoksning. Åben vandflade, men vand ser ret mudret ud.. Søen grænser op til skoven mod øst. Af sumpvegetation ses Blågrøn kogleaks, Smalbladet Dunhammer, Vandmynte, Sumpforglemmigej, Rørgræs. Der er masser af grønne frøer.

Den store dam har før været benyttet i forbindelse med gennemkørsler men er nu blevet udtaget af den del af øvelsesterrænet hvor der køres. Området er blevet afspærret med stolper og der er blevet plantet levende hegn. Dammen er forholdsvis dyb, 1,5 m, med svagt skrånede kanter. Den nordlige halvdel af dammen er tilgroet med pil. Dammen kan tørre ud i meget tørre somre. Der er mange fisk i dammen, formentligt tilført af lystfiskere fra Studentersøen, lige neden for bakken.

Vandkvalitet: Forholdsvis grumset vand

Vegetation: Vandpest, Pindsvineknop, Blågrøn kogleaks, Smalbladet Dunhammer, Vandmynte, Sumpforglemmigej, Rørgræs.

Padder: Skrubtudse, tidligere var der mange grønne frøer, springfrøer, butsnudet frø og stor- og lille vandsalamander

Pleje: Pilebuske langs sydsiden fjernes. Søen bør pumpes tør på et tidspunkt i eftersommeren for at få fjernet fisk. Hundestejler og andre fisk spiser haletudser og er derfor skadelige for løvfrøen og den øverige beskyttelsesværdige paddefauna.

Prioritering: 3

Vådområde nr. 3

Beskrivelse: Løvfrøvandhul. Tidligere benævnt Svømmesø, men er nu omdøbt til Studenterdam. 150x80 m. Terrænets bedste løvfrøvandhul. 40 kvækkende i juni 1999. Også masser af grøn frø, og her findes snog. Det er en lavvandet, åben sø, omgivet

af lavt krat af rynket rose, tjørn, slåen og pil, samt enkelte store piletræer. Ideelt til løvfrøer. Vandhullet tørrer ud i visse år i sensommeren og efteråret. Der yngler Lille Lappedykker, Grønbenet Rørhøne og Blishøne i vandhullet. Den meget store dam ligger omkranset af buske og træer, men har pga. sin udformning stor solindstråling. Dammen har jævnt fallende bredder og er ca. 1,2 m dyb, med en stor slampulje

Vandkvalitet: Forholdsvis god, klart vand

Vegetation: Rig vegetation. Vandkarse, Dunhammer, Pindsvineknop, Vandranunkel, den sjældne Krebsklo, Søkogleaks.

Padder: Løvfrø, grøn frø, springfrø, butsnudet frø, skrubtudse, stor vandsalamander, lille vandsalamander

Plejeforslag: I forbindelse med en tør sommer, hvor dammen ofte udtørrer, bør halvdelen af slampuljen bortfjernes med gravemaskine.

Prioritering: 3

Vådområde nr. 4

Beskrivelse: Løvfrøvandhul. Nygravet, lille rundt vandhul. Helt åbent, og ca. 15x15 m. Vand ret mudret. I vandet ses voksen Stor Vandsalamander, Grøn Frø og Mosesnegle. Sumpvegetation består af Svømmende Vandaks og Vejbred-Skeblad.

Vandhullet er opstået ved at et dræn er blevet gravet op. Dammen afvandes via et overløbsrør. Den nordlige del af dammen består af høje, tætte pilebuske, mens den sydvestlige halvdel er åben og soleksponeret. Dammen har endnu ikke holdt vand sommeren igennem.

Vandkvalitet: Forholdsvis god, klart vand

Vegetation: Sødgræs, Pindsvineknop, Vandpileurt, Svømmende Vandaks, Vejbred-Skeblad.

Padder: Grøn frø, spring frø, stor vandsalamander

Plejeforslag: Ingen umiddelbare plejebehov. Der er begyndende pilebuske i vestkanten, som skal holdes nede. I 1999 blev plantet ca. 30 brombærplanter ud langs kanten for at forbedre landbiotopen for Løvfrøen. Denne udplantning blev foretaget da tidligere udplantninger af brombær og vilde roser forestået af "krebseprojektet" er slået fejl

Prioritering: 3

Vådområde nr. 5

Beskrivelse: Løvfrøvandhul. Den sydøstlige del udgør det oprindelige vådområde, som er omgivet af piletræer, men der er stadig en åben vandflade på 15x20 m. Den nordvestlige del er en oversvømmet græseng med sumpplanter. Vandet er her ca. ½ meter dybt. Af sumpplanter i den oversvømmede del ses et rigt tæppe af arter som Billebo-Klaseskærm, Sumpforglemmigej, Vejbred-Skeblad, Blærestar, Kærstar, Rørgræs og Nyrebladet Ranunkel.

En mindre dam, som er et af de såkaldte krebsedublethuller. Dammen er dyb, 1.5-2 m, men har store bredzoner. Den soleksponerede dam holder vand i alle somre

Vandkvalitet: god, lidt mørkt meget klart vand

Vegetation: Billebo-Klaseskærm, Sump-Forglemmigej, Blærestar, Kærstar, Rørgræs, Vandranunkel, Vandpileurt, Vejbred Skeblad, Kransnålalger, Nyrebladet Ranunkel.

Padder: Stor vandsalamander, lille vandsalamander, grøn frø, skrubtudse

Pleje: Ingen. I 1999 blev plantet ca. 30 brombærplanter ud langs kanten for at forbedre landbiotopen for Løvfrøen. Denne udplantning blev foretaget da tidligere udplantninger af brombær og vilde roser forestået af "krebseprojektet" er slået fejl

Prioritering: 0

Vådområde nr. 6

Beskrivelse: Løvfrøvandhul. Et helt åbent, lavvandet vandhul på ca. 20x20 m, omgivet af åbne græsarealer. I perfekt plejetilstand. Der er lavt sjåpvand i kanten. Af vandplanter ses Svømmende vandaks, Sødgræs og Alm. Sumpstrå.

En mindre dam, som er et af de såkaldte krebsedublethuller. Dammen er dyb, 1.5-2 m, men har store bredzoner. Den soleksponerede dam holder vand i alle somre.

Vandkvalitet: god, klart vand med opblomstring af trådalger.

Vegetation: Forholdsvis rig plantevækst: Svømmende Vandaks, Sødgræs, Alm. Sumpstrå, Vandpileurt, Vejbred Skeblad, og en kraftig tilvækst af Vandranunkel

Padder: Grøn frø, stor og lille vandsalamander

Pleje: Ingen plejeindgreb nødvendige. I 1999 blev plantet ca. 30 brombærplanter ud langs kanten for at forbedre landbiotopen for Løvfrøen. Denne udplantning blev foretaget da tidligere udplantninger af brombær og vilde roser forestået af "krebseprojektet" er slået fejl

Prioritering: 0

Vådområde nr. 7

Beskrivelse: Et "gammelt" vandhul på ca. 25x40 m, helt tilgroet i store træer af femhannet Pil. Vandfladen er overskygget, og området bærer præg af en lille sumpskov.

En mindre dam, som er opstået ved bortskæring af dræn. Dammen afvandes via et overløbsrør. Dammen er næsten fuldstændigt tilgroet med store pilebuske, kun mod syd er der en lille åben vandflade. Dammen har endnu ikke holdt vand, sommeren over.

Vandkvalitet: Forholdsvis god, klart vand

Vegetation: Ingen

Padder: ingen

Pleje: Ingen pleje i første omgang. Det kan blive nødvendigt at uddynde pilebuskadset og uddybe dammen med 0.5 m. Det er en anderledes biotop, og det foreslås derfor at der ikke foretages plejeindgreb.

Prioritering: 0**Vådområde nr. 8**

Beskrivelse: Vandhullerne 8, 9 og 10 udgør nærmest ét stort vådområde, omgivet af høje poppeltræer og krat af femhannet pil. De store træer omkring vandhul 8 betyder, at der ikke er meget mose-/sumpvegetation langs kanten. I vandhullet yngler Blishøne og gråand (hun m. ællinger), og der høres mange grønne frøer. Af sumpplanter ses Pengebladet Fredløs, Bidende Ranunkel og Lådden Dueurt.

Dam 8: Forholdsvis stor fladvandet dam, som er omkranset og forholdsvist overskygget af gamle pile- og poppeltræer. Dammen tørrer ud i de fleste somre.

Vandkvalitet: Rimelig, forholdsvis næringsrig

Vegetation: Femhannet Pil, Sødgræs, Rørgræs, Pengebladet Fredløs, Bidende Ranunkel, Lådden Dueurt.

Padde: Grøn frø, butsnudet frø, springfrø.

Pleje: Der er for tiden ingen grund til pleje af dammen. Efterhånden som rækken af poppeltræer mod vest dør vil der blive en større grad af soleksponering af dammen.

En anderledes biotop som bør bibeholdes. Derfor ingen forslag om pleje.

Prioritering: 0**Vådområde nr. 9**

Beskrivelse: Et vandhul på ca. 45x20 m., omgivet af tæt pilekrat. Vandfladen er helt dækket af Liden Andemad. Der er vegetation af bl.a. Korbær og Sværtevæld.

En lille dyb dam, hvori der er udsat flodkrebs. Den lille dam er omkranset af træer og buske, hvilket fører til en ringe grad af soleksponering. Dammen har en stor slampulje.

Vandkvalitet: Forholdsvis mørkt næringsrigt vand

Vegetation: Liden Andemad, Dunhammer, pindsvineknope, Sværtevæld, Korbær.

Padde: grøn frø, skrubbtudse

Plejeforslag: Det er et dårligt vandhul, som skønnes håbløst at pleje.

Prioritering: 0**Vådområde nr. 10**

Beskrivelse: Løvfrøvandhul. Et fint, åbent vandhul på ca. 20x20 m. Der er buske langs nordside, men åbent langs den øvrige kant. Vandhullet er lavvandet, og der vokser Rørgræs langs kanten. I midten af den åbne vandflade ses den sjældne vandplante Billebo-Klaseskærm samt Liden Andemad. Ved kanten vokser bl.a. Bittersød Natskygge. Der yngler Grønbenet rørhøne, og der høres Grøn frø.

En lille lavvandet dam, som mod nord, øst og vest er omkranset af elletræer. Disse elletræer breder sig efterhånden også langs sydsiden af dammen, og vil efterhånden føre til en overskygning af dammen. Dammen tørrer ud i næsten alle somre.

Vandkvalitet: Forholdsvis god, klart vand.

Vegetation: Vandranunkel, sødgræs, rørgræs, vandpileurt, Billebo-Klaseskærm, Liden Andemad, Bittersød Natskygge.

Padde: Løvfrø, springfrø, grøn frø, lille vandsalamander

Pleje: Dammen bør uddybes med 0.3-0.5 m, og træerne langs den sydlige og vestlige bred bør fjernes.

Prioritering: 2**Vådområde nr. 11**

Beskrivelse: Kattedam. Stor sø. Den ser ud som om den er forgiftet af Blågrønalg. Der driver klumper af blågrønalg rundt på overfladen, og vandet ser meget grumset ud. På vandfladen flyder også en død blishøne rundt! Ellers er det en flot, stor, åben sø med svag buskvegetation langs kanten. Det er en meget åben kant med vegetation af Rørgræs, Bredbladet Dunhammer, Vejbred-Skeblad, Svømmende Vandaks, Sødgræs og Vandpileurt. Der høres adskillige grønne frøer. Langs kanten vokser Febernellikero, Rød Hestehov og Burresnerre.

Den meget store dam er endnu ikke oprenset. Dammen holder vand de fleste somre.

Dammen er omkranset af pilekrat, men er fuldt soleksponeret.

Vandkvalitet: Rimelig vandkvalitet, grumset vand, der påvirkes stærkt af udbredt træning i dammen med hunde.

Vegetation: Meget rig plantevækst: Vandranunkel, Vejbred-Skeblad, Pindsvineknope, den sjældne Krebseklo, Smalbladet- og Bredbladet Dunhammer, Star sp., Søkogleaks, Vandpest, Sødgræs, Rørgræs, Svømmende Vandaks, og Vandpileurt. Langs kanten vokser Febernellikero, Rød Hestehov og Burresnerre.

Padde: Løvfrø, grøn frø, springfrø, spidssnudet frø, skrubbtudse

Pleje: Det bør undersøges om søen er påvirket af en eventuel forurening. Tilgroningsgraden af dammen bør overvåges evt. kan det være påkrævet at fjerne dunhammer manuelt. Der har før været fisk i dammen, men disse er ikke konstateret de 2 sidste år. Det bør overvejes at pumpe søen tør på et tidspunkt i eftersommeren for at få fjernet fisk. Hundestjler og andre fisk spiser haletudser og er derfor skadelige for løvfrøen og den øvrige beskyttelsesværdige paddefauna.

Prioritering: 1**Vådområde nr. 12**

Beskrivelse: En større dam, ca. 25 x 25 m, beliggende ud til gennemfartsvej og overskygget af høje allé-træer mod syd. Langs den nordlige og østlige bred er der høje, tætte pilebuske. Dammen tørrer ofte ud. Det er er ret "gammelt", dybtliggende hul. Her ses Blishøns med unger.

Vandkvalitet: God, klart vand

Vegetation: Vandranunkel, Pindsvineknop, Vandaks sp.. Langs bredden vokser Bredbladet Dunhammer og Vejbred-Skeblad.

Padder: Grøn Frø, Stor Vandsalamander

Pleje: Der er ikke behov for pleje.

Prioritering: 0

Vådområde nr. 13

Beskrivelse: Et lille, rundt, gammelt vandhul i vejkanen lige nord for Parcelgård. Det er dækket af Liden Andemad, men også af den sjældne vandplante Krebsklo. Langs kanten vokser Bredbladet dunhammer. Vandfladen er åben, og søen ret dyb. Der er enkelte store asketræer og døde elmetræer omkring vandhullet.

En lille og dyb dam med stejle brinker, beliggende op til gennemfartsvejen. Dammen er omkranset af træer mod nord men er forholdsvis soleksponeret fra syd og øst. Dammen tørrer aldrig ud.

Vandkvalitet: Forholdsvis god, ret klart næringsrigt vand

Vegetation: Krebsklo, Liden Andemad, Vandpest, Bredbladet Dunhammer,

Padder: grøn frø, springfrø, skrubbudse, stor vandsalamander, lille vandsalamander

Plejeforslag: Ingen umiddelbar pleje. I tilfælde af oprensning er det vigtigt af skåne bestanden af den sjældne flydeplante krebseklo – eventuelt kan disse fiskes op og sættes tilbage i vandet efter oprensning.

Prioritering: 0

Dam nr. 13 ved Parcelgården, med den sjældne vandplante Krebsklo.

Vådområde nr. 14

Beskrivelse: Lille vandhul ved vejkanen, umiddelbart vest for Parcelgård. Ca. 15x25 m. det er åbent mod syd. Det er et "gammelt" vandhul. Der vokser store elmetræer langs nordkanten. Vandfladen er under tilgroning af Svømmende Vandaks, og der er grønalgepuder. Sødgræs langs kanten.

En mindre dam beliggende op til gennemfartsvejen. Dammen er forholdsvis overskygget af allétræer mod syd og øst, men får en del solindstråling fra vest. Dammen, som har jævnt skrånende bredder, tørrer stort set aldrig ud.

Vandkvalitet: Forholdsvis god, klart ret næringsrigt vand

Vegetation: Sødgræs, vandranunkel, Svømmende Vandaks, grønalg Chladophora.

Padder: Springfrø, grøn frø, lille vandsalamander, stor vandsalamander, skrubbudse

Plejeforslag: Ingen umiddelbare plejeindgreb, men en oprensning kan måske blive aktuelt.

Prioritering: 0

DELOMRÅDE 2: Området mellem Parcelgårdsvej og Charlottedal Allé.

Vådområde nr 15

Beskrivelse: Løvfrøvandhul. En større dam på ca. 50 x 25 m, som ligger op til en gennemfartsvej, buskadser og den lille elle-
sump "Væverhushave". Dammen er forholdsvis lysåben og har store bredzoner. Dammen er fuldt soleksponeret og holder

vand igennem de fleste somre. Den er omgivet af enkelte elle-, rosen- og pilebuske. Der er opsat afspærringspæle omkring dammen med en afstand til denne på ca. 25 m.

Vandkvalitet: God, meget klart vand

Vegetation: Rig plantevækst. Bredbladet og Smalbladet Dunhammer, Pindsvineknop, Liden Andemad, Kors-Andemad, Vejbred-Skeblad, Vandranunkel, Svømmende Vandaks. Bredvegetation af Kærtidsel, Lådden Dueurt, Mosebunke.

Padder: Løvfrø yngler, stor og lille vandsalamander, grøn frø, spring frø

Pleje: Dammen viser en høj tilgroningsgrad af dunhammer, og det bliver nødvendigt at gennemføre en maskinel afskrabning af dunhammeren. Udviklingen bør overvåges, da det er en af de foretrukne løvfrøkvækkedamme. Pæle behøver ikke stå så langt fra dammen. En afstand på 10 m er tilstrækkeligt.

Prioritering: 2

Vådområde nr. 16

Beskrivelse: Den lille dam på ca. 10 x 20 m ligger helt åbent i et åbent græsterræn og er et såkaldt krebsedublethul oprenset i efteråret 1994. I tørre somre holder dammen kun vand til hen på eftersommeren. Dammen er fuldt soleksponeret, og lavvandet. Dammen er ikke blevet udformet som ønsket, da den skulle have været en kopi af dam 17. Der er opsat pæle omkring dammen i et bredt bælte på 8-20 meters afstand.

Vandkvalitet: God, klart vand

Vegetation: Forholdsvis rig plantevækst: Masser af Svømmende Vandaks. Desuden Vandranunkel, Bredbladet Dunhammer, Vandpileurt, Vejbred skeblad.. Langs bredden Børstesiv, Knopsiv.

Padder: Grøn frø, springfrø, stor vandsalamander og lille vandsalamander

Pleje: Der er ikke behov for pleje.

Prioritering: 0

Vådområde nr. 17

Beskrivelse: Den store dam er såkaldt krebsedublethul og blev oprenset i efteråret 1994. Dammen er forholdsvis dyb, men indeholder meget store bredzoner med fladvand. Den fuldt soleksponerede dam holder vand i alle somre. Dammen er omkranset af pæle på 10-15 m's afstand.

Vandkvalitet: Meget fin, klart, lidt mørkt vand

Vegetation: Rig. Vandranunkel, Vandpileurt, Vejbred skeblad, kransnålalger, Svømmende Vandaks, Grenet Pindsvineknop, sødgræs, Blågrøn Kogleaks, Bredbladet Dunhammer, Knopsiv.

Padder: Løvfrø, ynglende, grøn frø, skrubbtudse, springfrø, stor vandsalamander, lille vandsalamander

Pleje: Tidligere en god kvække- og ynglelokalitet for løvfrøen. Er nu under kraftig tilgroning med dunhammer. Dunhammeren skrubes maskinelt af.

Prioritering: 1

Vådområde nr. 18

Beskrivelse: Løvfrøvandhul. En gammel mergelgrav, ligger dybt i terrænet, og er dækket af andemad. Ligger i en lille, skyggefuld lund af gamle ege, birke, gråpil, tjørn, og avnbøg. Dammen er næsten helt tilskygget. Det er en fin lille lund. Under træerne vokser bl.a. Lundragræs.

Vandkvalitet: Klart lidt mørkt vand

Vegetation: Ingen

Padder: Løvfrø hørt kvække i 1999 og 2000.

Pleje: Søen oprenses til fast bund eller max. 1,5 meters dybde på midten. Anlæg mod syd udføres mere fladt. Træstød og rødder opgraves og lægges i depot ved søen. Materialer planeres fladt ud rundt om søen. Grov reetablering udføres med gravemaskine. Pæle omkring vandhul ikke nødvendige, da det ligger beskyttet inde i bevoksning.

Prioritering: 1

Vådområde nr. 19

Beskrivelse: En mindre som er etableret af garnisonen i 1994. Størrelse ca. 10 x 15 m. Dammen er placeret op til vej, kampvognspor samt skovbryn. Lokaliteten er forholdsvis lavvandet og har jævnt skrånede bredder, men ser alligevel ud til at holde vand i de fleste somre. Der er ingen pæle, men ligger klos op ad tvangsoverkørsel forsynet med pæle. Tvangsoverkørslen er imidlertid blevet et dybt hul. Derfor kan det risikeres, at der køres uden om og ned i dammen.

Vandkvalitet: Meget fin, helt klart vand

Vegetation: Vandranunkel, svømmende vandaks, lysesiv, Alm. Sumpstrå, Sødgræs, Smalbladet Dunhammer, Knopsiv, tudsesiv.

Padder: Grøn frø, springfrø, stor vandsalamander, lille vandsalamander

Pleje: Dammen bør afspærres med pæle, og hullet i tvangsoverkørslen fyldes op. I 1999 blev der fjernet dunhammer manuelt for at forhindre en tilgroning og dermed ødelæggelse af dammen som ynglested for løvfrøen.

Prioritering: 3

Vådområde nr. 20

Beskrivelse: Nærmest et dobbeltvandhul, afspærret med pæle på 10 m's afstand. Det er et ret stort område der er spærret af. Dammene ligger helt åbent i græsland, og er nærmest forsvundet i græs. Det østlige er dog med vand og dunhammer, ca. 20 x 15 m., men kan forventes at tørre ud. Østlige Nord for 20 ligger en lille og ret dyb dam, som er oprettet i efteråret 1994 og holder vand sommeren igennem. Dammen er fuldt soleksponeret og ligger op til levende hegn og skovbryn.

Vandkvalitet: Forholdsvis god, klart, men noget næringspåvirket

Vegetation: Forholdsvis rig plantevækst, vandpileurt, vejbred skeblad, vandranunkel, svømmende vandaks, Knopsiv, Bredbladet dunhammer, . Masser af bundvegetation.

Padder: Grøn frø, springfrø, stor og lille vandsalamander, skrubtudse

Pleje: Pæle rykkes sammen, kun om det østlige vandhul. Afstand 5 m fra dette. Den lille dam nord for 20 er for lille og firkantet. Den skal udvides med 8-10 m bredzoner mod nord op mod skoven og vest, og afrundes. Dammen gennemskæres af dræn fra skoven og den finde vandkvalitet i 1997 skyldes formentlig ringe tilførsel af vand herfra.

Prioritering: 3

Vådområde nr. 21

Beskrivelse: Dammen er oprenset i 1993 af Garnisonen. Denne mindre dam på ca. 30 x 20 m holdt de første år vand sommeren igennem, men de sidste par år er den tørret ud i forsommeren. Dammen ligger åbent, fuldt soleksponeret, op til vej, kampvognsspor, med skovbryn i nærheden. Der er store lavvandede bredzoner og forholdsvis ringe dybde. Dammen er ved at være dækket af Røgræs og Smalbladet Dunhammer. Dammen er delvist beskyttet af pæle langs vejen (bæltespor), men der er ikke pæle omkring selve vandhullet.

Vandkvalitet: Meget fin, klart vand.

Vegetation: Forholdsvis rig plantevækst, lysesiv, bredbladet dunhammer, Smalbladet Dunhammer, pindsvineknop, svømmende vandaks, kors andemad, alm. andemad, vejbred-skeblad, vandranunkel, Billebo-Klaseskærm, Tagrør, Røgræs, Blærestar, Sværtevæld.

Padder: Springfrø, grøn frø, stor vandsalamander, lille vandsalamander.

Pleje: I 1994 var dammen en af de bedste damme hvad angår vandkvalitet, flora og fauna og holdt vand igennem hele sæsonen. I 1995 var tilstanden forværret og dammen udtørrede hen på eftersommeren. I 1996-97 var dammens tilstand meget forværret. Den havde ringe vandstand allerede fra det tidligere forår og en kraftig tilvoksning af sumpplanter. Der kan være tale om, at et dræn, som har været tilstoppet, er blevet åbnet. Der bør søges efter drænrør. Findes drænet bør dette lukkes og dammen uddybes med 0.3 m for bekæmpelse af tilgroning. Findes drænet ikke bør dammen udvides med 5 m langs den sydlige og østlige bred, samt uddybes med indtil 1 m i sin nuværende udformning. Udtørringen kan dog også hænge sammen med de 3 tørre år, men den var fortsat tør i 1999. Der bør også opsættes pæle omkring dammen.

Prioritering: 1

Vådområde nr. 22

Beskrivelse: En mindre, dam som ligger åbent og helt soleksponeret, er placeret i nærheden af levende hegn. Størrelse ca. 10 x 10 m. Dammen er lavvandet og tørrer som regel ud tidligt på sommeren. Der er opsat pæle omkring dammen med ca. 8 m's afstand. På trods af dette er der kørt med bælteketøjer langs kanten.

Vandkvalitet: God, klart vand

Vegetation: Vandranunkel, lysesiv, Vandpileurt, Knopsiv, Blærestar, Vejbredskeblad, Vandmynte

Padder: Springfrø

Pleje: Det er nødvendigt at opsætte flere pæle. Ellers skønnes der ikke behov for pleje.

Prioritering: 1

Vådområde nr. 23

Beskrivelse: Løvfrøvandhul. En større forholdsvis dyb dam, på ca. 20 x 20 m. Er helt omkranset af tætte pilekrat langs bredden. I midten er der lidt åbent, med sumpplanter. I tørre somre tørrer dammen ud. Der er ingen pæle.

Vandkvalitet: Forholdsvis dårlig, grumset næringsrigt vand

Vegetation: Svømmende vandaks, dunhammer

Padder: Grøn frø, springfrø. Løvfrø hørt kvække i 2000.

Pleje: Ingen pleje foreløbig, senere kan der blive tale om at fjerne pilekrattet langs den sydlige og vestlige bred. Desuden vil det være en god idé at opsætte pæle.

Prioritering: 3

Vådområde nr. 24

Beskrivelse: En større dam på ca. 20 x 30 m, som er oprenset i efteråret 1994. Den fladvandede dam er beliggende op til et levende hegn bestående af gran og roser. Dammen er fuldt soleksponeret og har efter et meget fint første år været inde i en klar forværring med hensyn til vandstand, og er tørret ud i de sidste somre.

Vandkvalitet: Meget fin, klart vand

Vegetation: Forholdsvis rig plantevækst, vandranunkel, vejbred skeblad, Kærstar, svømmende vandaks, mynte, lysesiv.

Padder: Stor vandsalamander, og lille vandsalamander, grøn frø, springfrø, skrubtudse

Pleje: Dammen bør reetableres så den igen bliver en kernelokalitet for løvfrøen og de øvrige padder, da den ligger meget fint op til stort skovbryn med masser af brombær. Der bør søges efter dræn og dammen bør uddybes.

Udtørringen kan dog også hænge sammen med tørre år.

Prioritering: 1

Vådområde nr. 25

Beskrivelse: Denne meget lille dam på ca. 12 x 10 m er oprenset i efteråret 1994 og tørrer som regel ud i løbet af foråret. Den første vinter og tidligere forår indeholdt dammen meget vand, men dette forsvandt meget pludseligt. Der er formentlig tale om mangel på vandstandsende lerbund. Pælene er placeret alt for langt fra vandhullet: 15 -40 m fra kant.

Vandkvalitet: God vandkvalitet, klart

Vegetation: Vandhullet er halvt dækket af Knopsiv og Rørgræs. Desuden er der Sværtevæld, vandranunkel, lysesiv. Der ses også grønalgeklumper.

Padder: Lille vandsalamander, springfrø

Pleje: Der er ikke umiddelbart behov for pleje. Pælene kan uden problemer flyttes ind på 5 m fra dam.

Prioritering: 3

Vådområde nr. 26

Beskrivelse: Løvfrøvandhul. Den store dam på ca. 30 x 40 m er oprenset i efteråret 1994 og holder vand i de fleste somre. Dammen har store lavvandede bredzoner, ligger åbent og fuldt soleksponeret i nærheden af en større samling af roser, tjørn og slåen.

Vandkvalitet: Meget fin, helt klart

Vegetation: Rig plantevækst: Vandranunkel, svømmende vandaks, vejbred- skeblad, søkogleaks, Grenet pindsvineknop, Smalbladet og bredbladet dunhammer, korsandemad., Sværtevæld, knopsiv,

Padder: Løvfrø ynglende, stort kor, springfrø, grøn frø, skrubbudse, stor vandsalamander og lille vandsalamander

Pleje: Stadig en god kvække- og ynglelokalitet for løvfrøen, men er nu under kraftig tilgroning med dunhammer. Dunhammer skræbes maskinelt af. Pæle bør også opstilles langs østkant, og tættere end de nuværende. I øvrigt skønnes afstanden til dammen god.

Prioritering: 1

Vådområde nr. 27

Beskrivelse: Løvfrøvandhul. Nygravet, mindre dampå ca. 25 x 30 m. Ser meget fin ud. Den er beliggende op til skoven, men er fuldt soleksponeret. Den modtager store mængder vand fra skoven og står i forbindelse med en brønd. Den forholdsvis dybe dam har stejle bredder. Dammen tørrer som regel ud i forsommeren.

Vandkvalitet: Forholdsvis ringe, mørkt næringsrigt vand

Vegetation: Der vokser sødgræs spredt i midten. Desuden ses Gul Iris, Vandmynte, Bittersød Natskygge, Blærestar, Rørgræs, Billebo-Klaseskærm, Vandranunkel, vandpileurt

Padder: Springfrø

Pleje: Der er ikke behov for pleje, evt. kan man dog hæve indløbet til brønden, således at dammen holder vand i de fleste somre.

Prioritering: 2

Vådområde nr. 28

Beskrivelse: Kaldes "Andehuller", sammen med dam nr. 29. Er en gammel, mindre dam, som er beliggende i en lille lund. Den forholdsvis dybe dam indeholder store mængder slam og står i forbindelse med hoveddrænrørerne fra den nordlige del af øvelsesterrænet og løber videre ned i Lindes Å. Dammen er forholdsvis overskygget.

Vandkvalitet: Forholdsvis ringe, grumset og næringsrigt

Vegetation: Dunhammer

Padder: Grøn frø, springfrø

Pleje: Der er behov for pleje, og der bør opsættes pæle, især langs nordvestkant, hvor der løber et bæltepor tæt på. Plejen består i oprensning til fast bund eller max. 1,5 meters dybde på midten. Der etableres flade anlæg fra kronekant og ud i søen. Træstød og rødder opgraves og lægges i depot ved søen. Materialer planeres fladt ud rundt om søen. Grov retablering udføres med gravemaskine.

Prioritering: 1

Vådområde nr. 29

Beskrivelse: Kaldes "Andehuller", sammen med dam nr. 28. En stor, gammel dam på ca. 25 x 30 m. som er omkranset af træer mod nord og øst og som har opvækst af pil langs den sydlige og vestlige bred. Dammen er delvist soleksponeret mod syd, og har store lavvandede bredzoner om foråret. En mindre del af dammen holder vand de fleste somre.

Vandkvalitet: Forholdsvis god, klart, lidt mørkt

Vegetation: Vandranunkel, svømmende vandaks, rørgræs, Bredbladet Dunhammer. Ellers ingen moseplanter.

Padder: Grøn frø, springfrø, stor vandsalamander

Pleje: Pilebuskene langs den sydlige og vestlige bred fjernes, evt. kan kampvognssporet rykkes lidt bort fra dammen mod vest. En kæmpestør østrigsk fyr med 6 stammer på nordsiden skal bevares til død og forfald. Dammen oprenses til fast bund eller max. 1,5 meters dybde på midten. Der etableres mere flade anlæg på 2 sider - mod syd. Pil mv. opgraves og lægges i depot ved søen. Der bør opsættes pæle omkring dammen, da det ser ret farligt ud at køre ned i.

Prioritering: 1

Vådområde nr. 30

Beskrivelse: Løvfrøvandhul. Et meget flot, stort nygravet vådområde på ca. 100 x 25 meter. Det er helt lavvandet og lysåbent, omgivet af græs og moseplanter. Jævnt skrånede bredder, der ligger helt åbent og soleksponeret i landskabet. Dammen er etableret i 1994, og indeholder meget vand om foråret. Dammen tørrer dog ud i forsommeren. Om udtørringen skyldes dræn eller skyldes de senere års tørke vides ikke.

Vandkvalitet: Fin, klart

Vegetation: Vandpileurt, Vejbred-Skeblad, Knæbøjet Rævehale, Rørgræs, Kærstar.

Padder: Springfrø, grøn frø, lille vandsalamander. Løvfrø hørt kvække i 1999, men ikke i 2000.

Pleje: Hvis dammen tørrer ud i 1999, bør der i efteråret søges efter dræn, som afskæres. Desuden bør dammen helt klart markeres med pæle rundt langs kanten. I øvrigt skønnes der ikke at være plejebehov.

Prioritering: 1

Vådområde nr. 31

Beskrivelse: Dybt, utilgængeligt hul i lille skov/kvat. Stejle brinker, og helt overskygget.

Vandkvalitet: Grumset. Virker dødt.

Vegetation:

Padder: Ingen

Pleje: Der er ikke behov for pleje

Prioritering: 0

Vådområde nr. 32

Beskrivelse: En større dam som blev reetableret i 1994. Den fladvandede dam ligger helt åbent og er fuldt soleksponeret, og tørrer ud i varme og tørre somre. Dammen ligger i et område med stor øvelsesaktivitet og støder op til kampvognsspor.

Vanddybde normalt ca. ½ meter. Vandfladen er næsten dækket af Bredbladet Dunhammer, Genet Pindsvineknop, Knopsiv, Røgræs, Sødgræs.

Vandkvalitet: Forholdsvis god, ret klart

Vegetation: Vandranunkel, vejbred-skeblad, vandpileurt, Lysesiv, Bredbladet Dunhammer, Genet Pindsvineknop, Knopsiv, Røgræs, Sødgræs.

Padder: Løvfrø, grøn frø, springfrø

Pleje: Der er på trods af de gentagne udtørringer stadig hundestejler i dammen, disse trækker formentlig op via drænforbindelse. Dammen afvandes af kraftigt drænrør i den sydlige ende. Stigbor etableres til drænrøret i vinteren 1996-97, og hvis hundestejler har overlevet tørpumpes dammen i eftersommeren for udrydning af fisk. Kan det lade sig gøre at tørlægge dammen i forbindelse med afskæringen af drænrøret om vinteren, bør dette ske så arbejdet er tilendebragt. Der bør også opsættes pæle, på grund af fuglelivet. En bufferzone på 3 meter vil være nok på dette sted.

Prioritering: 1

Mellem vådområde 32 og 33 ligger en fladvandet dam, som anvendes til bjærgnings- og vadvningsøvelser med bæltekorrejer.

Vådområde nr. 33

Beskrivelse: Løvfrøvandhul. Meget stor dam som er reetableret i 1994. Dammen ligger helt åbent og størstedelen af dammen tørrer ud pga. afløb i den sydlige ende. Der er dog enkelte småpytter som holder vand selv i tørre somre. Dammen er pga. af sin størrelse og det flade vand meget vigtig for forskellige vandfugle. Der er således truffet gravand, skeand, gråstrubet lappedykker, grågåse, knopsvane, dobbeltbekkasin, vibe, strandskade og hvidklire.

Vandkvalitet: Meget fin, klart vand.

Vegetation: Rig plantevækst, svømmende vandaks, vandpileurt, vejbredskeblad, kransenål, vandranunkel, bredbladet dunhammer, røgræs, sødgræs, sø-kogleaks, star.

Padder: Løvfrø, skrubbtudse, grøn frø, springfrø, stor- og lille vandsalamander

Pleje: Da dammen desværre blev oprenset, mens der var vand i, har hundestejlerne desværre overlevet og er formentlig i stand til at formere sig kraftig op. For at udrydde disse fisk bør de vandfyldte pytter tørpumpes i højsommeren. Afløbet mod syd bør stoppes og erstattes med en overløbsbrønd, som forhindrer optræk af fisk fra Lindes Å.

Der foretages en let oprensning af siv m.m. Materialer planeres fladt ud rundt om søen. Der etableres meget flade anlæg fra kronekant og ud i søen.

Prioritering: 1

Vådområde nr. 34

Beskrivelse: Løvfrøvandhul. Stort, lavvandet vådområde på ca. 200 x 300 m. Helt åbent sjavvand. Dammen er oprenset i efteråret 1994, og var forholdsvis velegnet i 1995, hvor den dog næsten tørrede ud i eftersommeren. Dammen holdt i 1996 og i 1997 ikke vand, da øvelsesaktivitet havde gennemskåret og ødelagt det sydlige bred- og brinkareal så damdybden er blevet for lille og vandet løber fra. Dammen ligger helt åbent og er fuldt soleksponeret. Fuglemæssigt er det terrænets vigtigste vådområde, med ynglende grågæs og gråstrubet lappedykker.

Vandkvalitet: God, klart vand

Vegetation: Alm. Sumpstrå, Søkgogleaks, Sødgræs i åbent sjavvand, Bredbladet Dunhammer, Grenet Pindsvineknop, Kærstar, Vandranunkel, vejbred-skeblad

Padder: Løvfrø, Springfrø, grøn frø, stor vandsalamander, lille vandsalamander

Pleje: Gennemkørslen af dammens sydlige ende som har medført afvandingen bør forhindres. Brinken genetableres hvilket vil medføre stigning i vanddybden og brinken sikres med store sten. Der spærres af med pæle.

Prioritering: 1

Vådområde nr. 35

Beskrivelse: En lille dam på ca. 30 x 45 m, beliggende inde i granlunden Korsbjerglund. Den gamle mergelgrav er ret dyb og indeholder en del marksten. Stejle brinker. Dammen er forholdsvis overskygget og kun mod syd tillader vegetationen en vis soleksponering. Der er en del slam på bunden.

Vandkvalitet: Forholdsvis god, klart, næringsrigt

Vegetation: Sødgræs

Padde: Stor vandsalamander

Pleje: Buske og træer mod syd fjernes. Pil opgraves og lægges i depot ved søen. Søen oprensnes til fast bund eller max. 1,5 meters dybde på midten. Der etableres flade anlæg fra kronekant og ud i søen. Grov reetablering udføres med gravemaskine.

Prioritering: 1

Vådområde nr. 36

Beskrivelse: En lille dyb mergelgrav beliggende på toppen af en bakke. Dammen er dyb og har ret stejle bredder. Dammen ligger helt åbent og fuldt soleksponeret. Der er formentlig en del slam. Der er pilebuske i sydenden. Der ligger sten, grene og lidt affald ved kanten.

Vandkvalitet: Forholdsvist næringsrigt, grumset vand.

Vegetation: Vandranunkel, pindsvineknop, Svømmende Vandaks. Vandet dækket af grønalgeklumper. Desuden Bittersød Natskygge og Bredbladet Dunhammer.

Padde: Grøn frø, springfrø

Pleje: Dammen pumpes tør i højsommeren og renses op. Dette vil reducere næringsindholdet en del

Prioritering: 3

Vådområde nr. 37

Beskrivelse: En pænt stor dam på 50 x 75 m beliggende op til levende hegn og hovedvej. Den østlige bred er uden bevoksning men langs resten af bredden er der tætte pilebuskadser. Dammen er forholdsvis soleksponeret og tørrer ud i de fleste somre.

Vandkvalitet: Forholdsvist næringsrigt og grumset vand, fuld af grønalgeklumper.

Vegetation: Vandranunkel, pindsvineknop, Knopsiv

Padde: Grøn frø, springfrø

Pleje: Dammens slam lag bør ”dozes” bort i en højsommer hvor dammen er tørlagt. Pilebuskene langs den sydvestlige bred fjernes samtidigt med rode. Området dammen ligger i skal måske afgræsses af heste i forbindelse med at Gardehusareskadronen flyttes til Antvorskov Kaserne, hvilket vil være en god pleje for vandhullet.

Prioritering: 3

Vådområde nr. 38

Beskrivelse: En lille fladvandet dam på 15 x 25 m beliggende op til levende hegn og hovedvej. Dammens bredder er tæt bevoksede med pilekrat og dammen er ved at gro til med disse. Dammen holder kun vand i våde somre.

Vandkvalitet: God, klart

Vegetation: Vandranunkel, sødgræs, Blærestar, Knopsiv, Sværtevæld

Padde: Grøn frø, lille vandsalamander

Pleje: Pilebuskene langs den vestlige og østlige bred fjernes med rode. Dammens slam lag bør ”dozes” bort i en højsommer hvor dammen er tørlagt. Området dammen ligger i skal måske afgræsses af heste i forbindelse med at Gardehusareskadronen flyttes til Antvorskov Kaserne, hvilket vil være en god pleje for vandhullet.

Prioritering: 3

Vådområde nr. 39

Beskrivelse: En lille forholdsvis fladvandet dam på 25 x 25 m, beliggende op til levende hegn og hovedvej. Dammens nordlige og sydlige bredder er tilgroet med pilebuske, men dammen er dog ganske soleksponeret fra vest. Dammen tørrer ud i de fleste somre.

Vandkvalitet: God, klart vand

Vegetation: Vandranunkel, sødgræs, Bredbladet Dunhammer i midten, Knopsiv.

Padde: Grøn frø

Pleje: Piletræer og -buske fjernes med rod. Dammens slam lag bør ”dozes” bort i en højsommer hvor dammen er tørlagt. Området dammen ligger i skal måske afgræsses af heste i forbindelse med at Gardehusareskadronen flyttes til Antvorskov Kaserne, hvilket vil være en god pleje for vandhullet. Det kan blive et meget fint vandhul.

Prioritering: 2

Vådområde nr. 40

Beskrivelse: En gammel mergelgrav på ca. 45 x 15 m, som er beliggende op til granlund og levende hegn. Dammen er dyb og holder vand i alle somre. Er ganske soleksponeret på trods af at der er en del buske langs bredden. Der er en del slam. Søen virker forurennet - der ses klumper af blågrønalger.

Vandkvalitet: Forholdsvis ringe, let grumset næringsrigt vand

Vegetation: I denne sø findes der en stor bestand af den sjældne Krebsklo. Desuden er der Grenet Pindsvineknop, Smalbladet Dunhammer, Svømmende Vandaks, Vandpileurt og Hvid Åkande.

Padde: Grøn frø

Pleje: Dammens dårlige tilstand skyldes formentlig slampuljen samt tilstedeværelsen af karudser. Disse fisk roder op i bunden hvilket påvirker dammen i negativ retning. Dammen pumpes tom i højsommeren. Dette vil udrydde fiskene og medføre en iltning af bunden.

Prioritering: 2

DELOMRÅDE 3: Området syd for Charlottedals Allé*Vådområde nr. 41*

Beskrivelse: En mindre ret dyb dam beliggende op til selve kasernen og levende hegn mod syd. Dammen er forholdsvis soleksponeret og støder op til plæner. Dammen får formentligt tilført overfladevand fra kasernen

Vandkvalitet: Forholdsvis dårlig, mørkt ret grumset vand

Vegetation: Svømmende vandaks, vandpest

Padde: Grøn frø, springfrø

Pleje: Der er ikke behov for pleje

Prioritering: 0

Vådområde nr. 42

Beskrivelse: En større dam kaldet "Krebsdam", som består af to forskelligartede dele. Den store, gamle dam er beliggende inde i en granlund og delvist tilgroet med pilebuske. Denne del er dyb, har ringe soleksponering og næsten ingen vegetation. Den nye, syd for beliggende del af dammen er fuldt soleksponeret, lavvandet og har store bredzoner.

Vandkvalitet: Ny dam har forholdsvis godt, klart vand

Vegetation: Vandranunkel, sødgræs, svømmende vandaks, kransnålalger

Padde: Skrubbudse, springfrø, grøn frø, stor vandsalamander, lille vandsalamander

Pleje: Der er indtil videre ikke behov for pleje

Prioritering: 0

Vådområde nr. 43

Beskrivelse: En nyoprenset, mindre mergelgrav, beliggende ude i det helt åbne, i tilknytning til en vildtremise. Der står et enkelt ahorntræ ved kanten, desuden er der enkelte Hunderose, tjørn, pil, og hyl. En mindre, kvadratisk mergelgrav som er åbent beliggende og fuldt soleksponeret. Kun langs den østlige bred er der enkelte buske og træer. Dammen er ca 25 x 25 m, med ret stejle brinker på ca. 1 m.

Vandkvalitet: God, klart vand

Vegetation: Svømmende vandaks, pindsvineknop, vandranunkel, blærestar, Smalbladet Dunhammer.

Padde: Springfrø, grøn frø, lille vandsalamander, Stor Vandsalamander.

Pleje: Der køres ret tæt på dammen. Den bør oplagt have pæle sat op 1,5-2 m fra kanten. Søen bør atter oprenses til fast bund eller max. 1,5 meters dybde på midten. Der etableres flade anlæg på 2 sider fra kronekant og ud i søen. Materialer planeres fladt ud rundt om søen. Grov reetablering udføres med gravemaskine.

Prioritering: 1

Vådområde nr. 44

Beskrivelse: En gammel, mindre dam på ca. 500 m² beliggende inde i en lund kaldet Bjørnhøj Have. Den rektangulære dam er totalt overskygget og har forholdsvis dårligt, uklart vand. Tæt omgivet af elletræer og en enkelt pil.

Vandkvalitet: Forholdsvis dårlig, uklart vand

Vegetation: Spredt Liden andemad. Enkelte Smalbladet Dunhammer.

Padde: Springfrø

Pleje: Dammen virker helt død, mudret og overskygget. Der er behov for pleje, og der vil kunne genskabes et fint vandhul. Søen oprenses til fast bund eller max. 1,5 meters dybde på midten. Træstød og rødder opgraves og lægges i depot ved søen. Materialer planeres fladt ud rundt om søen. Grov reetablering udføres med gravemaskine.

Prioritering: 1

Vådområde nr. 45

Beskrivelse: En lille cirkulær mergelgrav på ca. 8 x 8 m, som er åbent beliggende og fuldt soleksponeret. Der er enkelte buske og træer langs den nordlige bred. Det er en nyoprenset dam. Der er opsat pæle i en tæt række omkring i fin afstand, dvs. 3-5 m. Brinken er lovlig stejl på nordsiden, men det er svært at undgå.

Vandkvalitet: Forholdsvis dårlig, uklart, næringsrigt vand

Vegetation: Vandet er helt dækket af et tykt lag Liden Andemad. Derfor er der ingen liv i dammen. Desuden ses Pindsvineknop og svømmende vandaks. Kantvegetation af rørgræs. Der er ingen moseplanter.

Padde: Grøn frø

Pleje: Pumpes tør for at få næringsrigt vand fjernet og iltet bunden. Søen oprenses til fast bund eller max. 1 meters dybde på midten. Der etableres flade anlæg fra kronekant og ud i søen. Materialer planeres fladt ud rundt om søen. Grov reetablering udføres med gravemaskine.

Prioritering: 1

Vådområde nr. 46

Beskrivelse: Løvfrøvandhul. Dammen er oprenset i efteråret 1994. Den store og lavvandede dam har karakter af en over-svømmet eng og ligger helt åbent og soleksponeret op til Lindes Å og rester af et levende hegn. Dammen tørrer ud i tørre år.

Vandkvalitet: Meget fin, klart vand

Vegetation: Røg, sødgræs, vandpileurt, vandranunkel, vejbred-skeblad, star, lysesiv

Padde: Løvfrø, springfrø, grøn frø, lille vandsalamander

Pleje: Stadig en god kvække- og ynglelokalitet for løvfrøen, men er nu under kraftig tilgroning med dunhammer. Dunhammeren skræbes maskinelt af.

*Prioritering: 1**Vådområde nr. 47*

Beskrivelse: En lille rektangulær mergelgrav, som har pilebevoksninger langs den sydlige og vestlige bred. Dammen er fyldt med marksten, har stejle brinker og tørrer ud i de fleste somre. Er beliggende i tilknytning til vildtremisen Kajs Lund.

Vandkvalitet: Rimelig, klart forholdsvist mørkt vand

Vegetation: Sødgræs

Padder: Stor vandsalamander

Pleje: Der er ikke behov for pleje

Prioritering: 0

Vådområde nr. 48

Beskrivelse: Løvfrøvandhul. En mindre dam i sydkanten af Nysøengene, etableret i 1994 og udvidet i 1996. Dammen er beliggende helt åbent og soleksponeret på engen op til levende hegn og rørskov. Dammen er forholdsvis dyb og har ret stejle brinker

Vandkvalitet: Meget fin, lidt mørkt, pga. tørvebunden

Vegetation: Ringe, vandranunkel, pindsvineknop

Padder: Løvfrø, Grøn frø, lille vandsalamander

Pleje: Der er ikke behov for pleje.

Prioritering: 0

Vådområde nr. 49

Beskrivelse: Dam udgravet midt på Nysøengen. Nysø er en stor mose dækket af rørskov og kun det sydvestlige hjørne har åbent vandspejl. Denne dam er opstået ved udgravning som har medført forholdsvis stejle brinker og et ret dybt hul med stor slamophobning.

Vandkvalitet: Forholdsvis god, lidt mørkt, men klart

Vegetation: Dunhammer, tagrør, pindsvineknop, star

Padder: Grøn frø, springfrø

Pleje: Der er ikke behov for pleje

Prioritering: 0

Vådområde nr. 50

Beskrivelse: Løvfrøvandhul. En mindre dam beliggende på engen op til levende hegn og rørskov. Den fuldt soleksponerede dam, er forholdsvis dyb og har jævnt skrånede bredder.

Vandkvalitet: Forholdsvis ringe, lidt mørkt, meget næringsrigt

Vegetation: Ringe, vandranunkel, pindsvineknop

Padder: Løvfrø, Grøn frø, lille vandsalamander

Pleje: Der er ikke behov for pleje

Prioritering: 0

Vådområde nr. 51

Beskrivelse: En større dam på 50 x 40 m, som formentlig har været brugt som vaskeplads for vogne og køretøjer, da den tidligere kasernemester oplyste, at der var brolagt nedkøringsrampe. Dammen er forholdsvis dyb og har en stor slampulje. Der er pilebuske og træer langs den østlige og nordlige bred, men dammen er meget soleksponeret. Den fremstår i ganske fin tilstand, bla. med Gule Åkander på vandfladen.

Vandkvalitet: Forholdsvis ringe, lidt mørkt, meget næringsrigt

Vegetation: Gul Åkande, Svømmende Vandaks. God bredvegetation af Bredbladet Dunhammer, Kærstar, Pindsvineknop.

Padder: Grøn frø, springfrø

Pleje: Dammen bør pumpes tør i højsommeren og slammet graves op. Pil opgraves og lægges i depot ved søen. Søen oprenses til fast bund eller max. 1,5 meters dybde på midten. Der etableres flade anlæg fra kronekant og ud i søen. Materialer planeres fladt ud rundt om søen. Grov reetablering udføres med gravemaskine. Dammen bør markeres med pæle tæt langs kanten.

Prioritering: 1

Vådområde nr. 52

Beskrivelse: En større dam som er etableret i 1994 og uddybet i 1996, da den tørrede ud tidligt på sommeren. Dammen er helt åbent beliggende på Nysø-engen og er fuldt soleksponeret. Den ligger op til skovbryn og Lindes Å

Vandkvalitet: Meget fin, klart

Vegetation: Ringe, vandranunkel, vandpileurt

Padder: Springfrø, Grøn frø

Pleje: I 1999 blev der fjernet dunhammer manuelt for at forhindre en tilgroning og dermed ødelæggelse af dammen som muligt ynglested for løvfrøen. Tilstanden bør følges nøje for at hindre tilgroning..

Prioritering: 2

Vådområde nr. 53

Beskrivelse: En lille rektangulær dam som formentlig har været mergelgrav, beliggende umiddelbart op til Lindes Å. Dammens bredder er helt tilgroet med hyld og pil som overskygger dammen totalt. Dammen er formentlig dyb og har stejle brinker.

Vandkvalitet: Klart, formentlig næringsrigt pga. slampuljen

Vegetation: Ingen

Padder: Ingen

Pleje: Der er ikke behov for pleje. I 1999 blev der fjernet dunhammer manuelt for at forhindre en tilgroning og dermed ødelæggelse af dammen som potentielt ynglested for løvfrøen.

Prioritering: 0

Vådområde nr. 54

Beskrivelse: En større dam som er reetableret i 1994 og uddybet i 1996, da den tørrede ud tidligt på sommeren. Den forholdsvis fladvandede dam indeholder store bredzoner. Dammen er helt åbent beliggende på engen og fuldt soleksponeret. Den ligger op til skovbryn og Lindes Å.

Vandkvalitet: Meget fin, klart

Vegetation: Enkelte vandpileurt, star, bredbladet dunhammer, pindsvineknop, vandranunkel

Padder: Lille vandsalamander, grøn frø, springfrø

Pleje: Der er ikke behov for pleje

Prioritering: 0

Vådområde nr. 55

Beskrivelse: Løvfrøvandhul. En mindre dam som er reetableret i efteråret 1994. Dammen er beliggende op til det sydvendte skovbryn. Den cirkulære dam holder som regel vand sommeren igennem men vil formentlig tørre ud i ekstreme somre. Dammen er åbent beliggende og fuldt soleksponeret.

Vandkvalitet: Meget fin, klart vand

Vegetation: Forholdsvis rig plantevækst, vandpileurt, grenet pindsvineknop, vandranunkel, dunhammer, kransnålalger.

Padder: Løvfrø, Springfrø, grøn frø, stor vandsalamander og lille vandsalamander

Pleje: I 1999 blev der fjernet dunhammer manuelt for at forhindre en tilgroning og dermed ødelæggelse af dammen som ynglested for løvfrøen. Dette bør fortsætte, evt. ved maskinel afskrabning.

Prioritering: 3

Vådområde nr. 56

Beskrivelse: En mindre dam som formentlig har været mergelgrav. Dammen er beliggende lige i det sydvendte skovbryn og store ege, bøge og tjørne støder på nordsiden direkte op til dammen. På den sydlige og vestlige bred er der kraftig opvækst af elletræer som overskygger dammen totalt. Der er en stor slampulje og forholdsvis stejle brinker

Vandkvalitet: Næringsrigt lidt mørkt vand

Vegetation: Forholdsvis ringe, dunhammer, alm. andemad

Padder: Springfrø, grøn frø

Pleje: De unge elletræer langs den sydlige og vestlige del fjernes. Herved fremtræder det gamle skovbryn tydeligere, bladnedfaldet formindskes, og solindstrålingen stiger. Dammen tørpumpes i højsommeren, evt. bortgraves slampuljen.

Prioritering: 1

Vådområde nr. 57

Beskrivelse: En mindre dam som er blevet etableret i 1994 og uddybet i 1996 så den kom i overensstemmelse med plejeplanen, efter det sidste indgreb holder dammen vand sommeren over. I særlig tørre somre vil dammen dog nok tørre ud. Dammen ligger helt åbent og soleksponeret på engen i umiddelbar nærhed af sydvendt skovbryn og levende hegn

Vandkvalitet: God, klart lidt mørkt vand

Vegetation: Ringe plantevækst: Pindsvineknop, vandranunkel

Padder: Springfrø, stor vandsalamander, grøn frø

Pleje: Der er ikke akut behov for pleje. I 1999 blev der fjernet dunhammer manuelt for at forhindre en tilgroning og dermed ødelæggelse af dammen som muligt ynglested for løvfrøen. Dette bør fortsætte, evt. ved maskinel afskrabning.

Prioritering: 3

Vådområde nr. 58

Beskrivelse: En mindre dam som er reetableret i 1994 og uddybet i 1996 da den tørrede ud for tidligt på sommeren. Dammen er beliggende på engen umiddelbart op til Lindes Å og i nærheden af det sydvendte skovbryn. Dammen er fuldt soleksponeret og ganske fladvandet.

Vandkvalitet: God, klart vand

Vegetation: Ringe, vandranunkel, vandpileurt

Padder: Grøn frø, stor vandsalamander.

Pleje: Der er ikke akut behov for pleje. I 1999 blev der fjernet dunhammer manuelt for at forhindre en tilgroning og dermed ødelæggelse af dammen som muligt ynglested for løvfrøen. Dette bør fortsætte, evt. ved maskinel afskrabning.

Prioritering: 3

Vådområde nr. 59

Beskrivelse: En lille dam beliggende op til en lille lund med rødgran og gråel. Dammen er åben mod syd og ret soleksponeret. Dammen tørrer ud i eftersommeren de fleste år. Bredden er ret stejl, ca. 60 cm. Det er et dybt, rundt hul. Bortset fra sydkanten er der overskygget langs kanten.

Vandkvalitet: Forholdsvis god, klart lidt mørkt vand

Vegetation: Vandskræppe, Gul Iris, Vandranunkel. Ikke megen mosekantvegetation.

Padder: Grøn frø, springfrø, stor vandsalamander, lille vandsalamander

Pleje: Rydning af enkelte pilebuske på sydsiden Opsætning af pæle i 2 m's afstand langs sydsiden bør udføres. I øvrigt ikke behov for pleje på nuværende tidspunkt, men på sigt må opvæksten af træer langs bredden bekæmpes.

Prioritering: 3

Vådområde nr. 60

Beskrivelse: Løvfrovandhul. En mindre cirkulær dam som er reetableret i 1994 og uddybet i 1996 for at undgå udtørring. Dammen vil formentlig kun tørre ud i tørre somre. Den er beliggende umiddelbart op til det sydvestvendte skovbryn og er fuldt soleksponeret. Dammen er forholdsvis fladvandet og har store bredzoner. Størrelse ca. 15 x 15 m. Masser af grønne frøer.

Vandkvalitet: Meget fin, klart lidt mørk pga. tørvebunden

Vegetation: Forholdsvist ringe, vandpileurt, lysesiv, vandranunkel, tagrør, Vejbred-Skeblad, Sødgræs, Hjortetrøst.

Padder: Løvfør, Grøn frø, springfrø, lille vandsalamander og stor vandsalamander

Pleje: Der bør opsættes pæle omkring vandhullet. I øvrigt ikke umiddelbart behov for pleje

Prioritering: 2

Vådområde nr. 61

Beskrivelse: Den lille dam er etableret i 1994, og holder vand i de fleste somre. Dammen ligger åbent og fuldt soleksponeret. Dammen gennemkrydes af stort ødelagt drænrør, medførende vand fra skoven. Vandstanden er derfor meget variabel. Dammen har grusbred. De er masser af grønne frøer.

Vandkvalitet: Forholdsvis god, klart og mørkt, men meget næringsrigt

Vegetation: Fint tæppe af vandranunkel. Kantvegetation af Bredbladet Dunhammer, Tudseseiv, Knopsiv, Vejbred-Skeblad.

Padder: Grøn frø, skrubtudse og lille vandsalamander

Pleje: Der er ingen behov for pleje, bortset fra at der bør opsættes pæle.

Prioritering: 3

Vådområde nr. 62

Beskrivelse: En mindre dam som er beliggende op til asfalteret vej. Dammen er forholdsvis overskygget af omkringstående høje træer. Der har dog fundet en del rydning af buske sted. Dammen er meget dyb og stejle brinker. Der er en del slam.

Vandkvalitet: Ret mørkt, meget næringsrigt

Vegetation: Ringe, alm. andemad

Padder: Springfrø, grøn frø, skrubtudse

Pleje: Der er ikke behov for pleje

Prioritering: 0

Vådområde nr. 63

Beskrivelse: En større dam som er delvist reetableret af Garnisonen i 1995. Dammen er lavvandet og forholdsvis tilgroet med tagrør, med enkelte vandflader. Den soleksponerende dam tørrer ud i de fleste somre. Det er et stort område på ca. 200 x 50 m med rørsump.

Vandkvalitet: Meget fin, helt klart vand.

Vegetation: Vandranunkel, kransnål, tagrør, Knoldet Brunrod.

Padder: Springfrø, butsnudet frø

Pleje: Der er ikke behov for pleje på nuværende tidspunkt. På sigt kan man bekæmpe tilgroningen med tagrør ved at skrabe de øverste 0.4 m af bunden væk.

Prioritering: 2

Vådområde nr. 64

Beskrivelse: Løvfrovandhul. Terrænets nyeste sø. Ca. 40 x 10 m. Etableret i 1994 som en af de såkaldte krebsedubletdamme, og oprenset igen i 1999. Dammen ligger helt åbent og er fuldt soleksponeret. Den ene halvdel af dammen er en stor fladvandet bredzone, mens den anden del er dyb med forholdsvis stejle brinker. Dammen holder vand i alle år. Dammen ligger op til levende hegn. Der er grus- og sandbredder, og næsten ingen vandplanter har nået at etablere sig efter nygravningen. Græsset omkring vandhullet bliver slået! Det virker lidt parkagtigt, men er godt for padderne.

Vandkvalitet: Meget fin, klart

Vegetation: Ringe. Enkelte dunhammer, pindsvineknop, svømmende vandaks og vejbred skeblad, vandranunkel breder sig langsomt i dammen.

Padder: Løvfør, grøn frø, springfrø, stor vandsalamander, lille vandsalamander

Pleje: Der er ikke behov for pleje for indeværende, men der bør opsættes pæle.

Prioritering: 3

Vådområde nr. 65

Beskrivelse: Løvfrøvandhul. Den store dam på ca. 120 x 35 m er reetableret i efteråret 1993 af Garnisonen og holder vand alle somre da den vestlige ende er meget dyb. Dammen er en af de såkaldte krebsedublet-damme. Den østlige halvdel af den rektangulære dam er en stor fladvandet bredzone med sumpplanter og små pilebuske. Dammen modtager drænvand fra større rør i dammens sydvestlige hjørne. Dette har medført en klar ringere vandkvalitet i 1996 og 1997 end i 1995. Samtidig har det medført, at det har været muligt for hundestejler at kolonisere vandhullet.

Vandkvalitet: Forholdsvis god, ret klart, men har dog gennemgået en forværring i forbindelse med at der er kommet i fisk i.

Vegetation: Rig plantevækst, svømmende vandaks, vand pileurt, vejbred skeblad, kransnålalger, vandranunkel, pindsvineknap, liden andemad, kors andemad, bredbladet dunhammer, tagrør, Blærestar, seljepil, knopsiv, kærdueurt, bredbladet mærke.

Padder: Løvfrø, ynglende, grøn frø, springfrø, skrubbudse, stor- og lille vandsalamander

Pleje: Det ovennævnte drænrør bør ledes uden om vandhullet og direkte ned til Lindes Å. I højsommeren 1999 bør dammen tørpumpes for at udrydde fiskene. Hundestejler og andre fisk spiser haletudser og er derfor skadelige for løvfrøen og den øverste beskyttelsesværdige paddefauna. Det er stadig en kvækkelokalitet for løvfrøen, men den er nu under kraftig tilgroning med dunhammer, samtidig med at der er trængt hundestejler ind. Dammen pumpes tør og dunhammeren skræbes maskinelt af. Der bør opsættes pæle.

Prioritering: 1

Vådområde nr. 66

Beskrivelse: En meget stor dam på 200 x 150 m beliggende åbent i landskabet. Størstedelen af dammen er bevokset med pilekrat, men der er også spredte, større partier med åbent vand. Dele af dammen er således soleksponeret. Halvdelen af vandfladen er dækket af hængesæk med vandplanten Bukkeblad. Der er en del gårdaffald, samt marksten som er deponeret.

Vandkvalitet: Forholdsvis dårlig, uklart meget næringsrigt vand

Vegetation: Hjortetrøst, Bukkeblad, Bredbladet Dunhammer, Blærestar, Bittersød Natskygge, Seljepil, Lysesiv.

Padder: Springfrø

Pleje: Tørpumpes, samt afskrabning af slamlaget. Pil opgraves og lægges i depot ved søen. Søen oprenses til fast bund eller max. 1,5 meters dybde på midten. Der etableres flade anlæg fra kronekant og ud i søen. Materialer planeres fladt ud rundt om søen. Grov reetablering udføres med gravemaskine. Et stort projekt.

Prioritering: 1

Vådområde nr. 67

Beskrivelse: Løvfrøvandhul. Et nyopstået, stort vådområde, opstået mellem RC's Høj og Kjelds Lund. Det er en lavning i terrænet, hvor der har kørt en del bæltekøretøjer. Nu står der blankvand hele året på græs, og området er meget attraktivt for både Løvfrøer og ynglende vadefugle som Vibe og den sjældne Rødben.

Padder: Løvfrø

Pleje: Ingen pleje nødvendig. Bør friholdes for kampvogneskørsel fra og med april til og med juli, ved opsætning af midlertidige pæle eller spanske ryttere..

Prioritering: 1

Vådområde nr. 68:

Beskrivelse: Nysø Engene. Se nedenstående afsnit 10.7

Prioritering: 1

Vådområde nr. 69:

Beskrivelse: Vandhul på ca. 500 m² i vildtremise lige nord for håndgranatbanen, ud for østspidsen af Fasanhegn. Tilgroet i pilebuske og større træer. Ikke undersøgt nærmere for flora og fauna.

Pleje: Søen oprenses til fast bund eller max. 1,5 m's dybde på midten. Pil opgraves og lægges i depot ved søen. Der etableres flade anlæg fra kronekant og ud i søen. Materialer planeres fladt ud på 3 sider. Grov reetablering udføres med gravemaskine.

Prioritering: 1

Vådområde nr. 70:

Beskrivelse: Lille vandhul på ca. 250 m², beliggende umiddelbart nordvest for Fasanlund. Vandhullet er omgivet af træer. Det er ikke nærmere undersøgt for flora og fauna.

Pleje: Søen oprenses til fast bund eller max. 1,5 meters dybde på midten. Anlæg på 2 sider gøres mere flade. Materiale planeres fladt ud på 2 sider. Træstød og rødder opgraves og lægges i depot. Der etableres fladvandet areal mod nord og store sten udlægges. Grov reetablering udføres med gravemaskine.

Prioritering: 1

10.7 Forslag til genskabelse af Nysø

I samarbejde med Sjællandske Livregiment har Skov- og Naturstyrelsen udarbejdet en projektbeskrivelse for genskabelse af Nysø. Ved skrivelse af 11. oktober 2000 fremsendte Sjællandske Livregiment projektet som en ansøgning til Vestsjællands Amt, med henblik på at

opnå tilladelse at retableringen i henhold til vandløbsloven, planloven og naturbeskyttelsesloven. Projektbeskrivelsen er gengivet nedenfor:

"Genskabelse af Nysø på Antvorskov Øvelsesplads. Ansøgning

Baggrund

Som led i forsvarrets miljøstrategi er der indgået aftale med Skov- og Naturstyrelsen om udarbejdelse af en Drifts- og Plejeplan for Antvorskov Kaserne Øvelsesplads ved Slagelse.

Et indledende møde om planen blev afholdt ved Sjællandske Livregiment (SJLR) på Antvorskov Kaserne 25. maj 2000. I dette møde deltog repræsentanter fra Skov- og Naturstyrelsen, Forsvarets Bygningstjeneste, Hærens Operative Kommando og SJLR.

På mødet blev mulighederne for genskabelse af Nysø i øvelsesterrænets sydøstlige del drøftet. Da der viste sig både naturgenopretningsmæssige og øvelsesmæssige betydelige fordele herved, var der enighed om at søge dette projekt gennemført.

Terrænbeskrivelse

Antvorskov Øvelsesplads er et kuperet terræn i naturtilstand med åbne, ugedede græsarealer, spredte krat, levende hegn og over 60 mindre vandhuller. I den sydøstlige del, umiddelbart syd for Charlottedal Skov (se vedlagte kortudsnit), ligger Nysø/Lindeså-sænkningen, kaldet "Nysø-engene", som landskabeligt set nærmest har karakter af en ådal. Det er en langstrakt eng- og mosestrækning, med enkelte vandhuller, som formentligt er tidligere tørvegrave. Sænkningen er knap 1000 meter lang og 200-300 meter bred. Gennem hele strækningen løber i vest-østlig retning den lille Lindeså, som har form af en lang, lige, åben kanal, ca. 1-1,5 meter bred. Ved udløbet mod øst ligger Lindeså dybt i terrænet, ca. 2 - 2,5 meter under terræn, med stejle skrænter. Åen udspringer inde på øvelsespladsen, vest for Nysø-engene. Åen modtager også vand fra den nordfor liggende Charlottedal Skov via 2-3 skovgrøfter. Hele sænkningen har engang været en sø, "Nysø", som blev afvandet og tørlagt ved gravning af en drækanal gennem hele området.

Projektbeskrivelse

Nysø kan genskabes meget enkelt ved at etablere et stryg ved udløbet umiddelbart nordvest for Nærkampbyen, Østerby, hvor et kampvognsspor krydser grøften. Her ligger Lindeså som nævnt meget dybt under terræn. For at skabe et åbent vandspejl på Nysø med en vanddybde på op til 1 meter, skal bundkoten ved udløbet formentligt forhøjes 1,5 - 2 meter, men dette beror på en nærmere terrænnivellering.

Den genskabte sø forventes at ville udgøre 18-20 hektar.

Da Lindeså har sit udspring på øvelsespladsen, og Nysø-sænkningen ligger meget lavt i terrænet, skønnes projektet ikke at kunne medføre afvandingsproblemer for naboer. En del af den nordfor liggende, privatejede Charlottedal Skov har forsvarret lejet af godsejer D. de Neergaard, Valdemarskilde. Som nævnt modtager Lindeså vand via skovgrøfter fra dette skovkompleks, men da det terrænmæssigt er beliggende højt over Nysø-engene, vurderes søen heller ikke at medføre afvandingsproblemer i skoven.

På en strækning vest for stryget ud mod søen ønskes Lindeså gjort bredere, således at den kan anvendes til broslagning i forbindelse med den militære uddannelses- og øvelsesvirksomhed. På vedlagte kortudsnit er søens omtrentlige udstrækning angivet med indramning. Desuden er forslag til placering af stryg samt udvidelse af strækning af Lindeså markeret.

Fordele ved projektet

Projektet vil være en øvelsesmæssig gevinst for de militære brugere af området, idet det giver muligheder, som ikke er tilstede i dag, nemlig sejlads og brøslagning over vandløb.

Naturmæssigt set forventes genskabelsen af Nysø også at blive en fordel. Erfaringer fra lignende naturgenopretningsprojekter viser, at der hurtigt vil indfinde sig et rigt dyre- og planteliv knyttet til lavvandede søer og moser. Navnlig forventes projektet at gavne vandfugle, padder, insekter samt vand- og moseplanter.

I dag fremstår Nysø-engene som en ret monoton mose- og engstrækning, under delvis tilgroning af pilekrat i den østlige del. Området er stort set tørt på overfladen, og man flere steder færdes til fods. Derimod er underlaget blødt, og engene er impassable for køretøjer. Derfor er hele området da også belagt med kørselsrestriktioner.

Den dominerende bevoksning på engene er rørgræs, tagrør, mjøldurt og topstar. Der er en interessant bevoksning af smalbladet kæruld i den østlige del. Der blev under Skov- og Naturstyrelsens biologiske registrering i 1999 ikke fundet sjældnere planter i Nysø-engene. Af ynglefugle blev som det mest interessante registreret 2 par af mosefuglen dobbeltbekkasin. Herudover blev der registreret mere almindelige mosefugle som rørsanger, rørspurv, bynkefugl og græshoppesanger. Tidligere har der ynglet både rørhøg og grågås i Nysø-engene.

Alle de ovennævnte fuglearter forventes at blive favoriseret af en vandstandshævning. Ved etablering af en søflade forventes mosevegetation, herunder kæruld, at blive udbredt langs de fugtige randarealer.

Landskabeligt set vil genskabelsen af Nysø i ådalen tæt op ad den gamle løvskov Charlottedal Skov, være en meget stor gevinst for området.

På baggrund af ovenstående lever projektet op til formålet med Drifts- og Plejeplaner på de militære områder, som bl.a. tilsiger, at planerne skal sikre bevarelse og udbygning af de naturmæssige værdier tilpasset behovet for øvelses- og uddannelsesvirksomhed.

Ansøgning

Sjællandske Livregiment skal hermed ansøge Vestsjællands amtskommune om de nødvendige tilladelser efter relevant lovgivning, herunder vandløbsloven, naturbeskyttelsesloven samt planloven, til at genskabe Nysø som beskrevet ovenfor og som angivet på vedlagte kortudsnit..

Per Röhde Nielsen
oberstløjtnant
Stabschef"

Den 7. maj 2001 meddelte Vestsjællands amt tilladelse til projektet i medfør af vandløbslovens § 48 og planlovens § 35, og som dispensation for naturbeskyttelseslovens § 3. Afgørelsen blev ikke påklaget inden for de efterfølgende 4 ugers klagefrist, og står derfor ved magt.

10.8 Pleje og genopretning af fortidsminder

Generel pleje

Al kørsel og enhver form for gravning, herunder skyttehuller for enkeltmand, på gravhøje og andre fortidsminder er naturligvis strengt forbudt.

Af hensyn til fortidsmindernes bevaring er det ønskeligt, at fortidsminderne ligger hen med en solid overflade af græs og uden slørende træopvækst.

Gamle træer på fortidsminderne er ikke i sig selv uønskede, men for at forebygge stormfaldsskader anbefales det, at de tages bort.

Afmærkning af fortidsminderne

Fortidsminder i et militært øvelsesområde bør - hvad de da også i stor udstrækning er - være afmærkede med pæle.

Fredede fortidsminder har en 2 meter fredningszone omkring sig, og pælene skal derfor holdes mindst 2 meter fra gravhøjenes fod. 4 pæle omkring er som regel ikke nok. Alt efter højens størrelse bør der anvendes 6 eller flere, for at angive en cirkel om højen.

Hver høj skal afmærkes. Alternativt afmærkes en hel højgruppe under ét/samlet som et kompleks.

Restaurering - kontra pleje

- *Pleje* af fortidsminder indebærer udelukkende *pleje af vegetationen på fortidsmindet*. Og det kan forsvaret selv udføre.
- *Restaurering* er en indgriben i selve fortidsmindet, og det er et tiltag som kun Kulturarvstyrelsen har kompetancen til at iværksætte. Skov- og Naturstyrelsen er villig til, og indstillet på, når og hvis Gardehusarregimentet er interesseret, at gennemgå samtlige fortidsminder og aftale istandsættelse/restaurering af øvelsesområdets fortidsminder.

Konkrete restaurerings- og plejeforslag

Konkrete pleje- og restaureringsforslag fremgår af kataloget i bilag 14. På Antvorskov drejer det sig om gravhøjen "Bavnen", samt terrænet jord- og stendiger.

10.9 Forslag til erstatning af nålebeplantning med løv

Af landskabelige grunde foreslås "Kelds Lund", som er rødgran fra 1994, erstattet med løv ved successivt indplantning..

10.10 Forslag til friholdelse af arealer for militær aktivitet

Skov- og Naturstyrelsen ønsker at friholde alle terrænets vådområder (moser, enge, søer og vandløb) for øvelsesaktiviteter, bortset fra gennemgående færdsel til fods. Nysø-enge, samt en række af de større vådområder, er allerede udlagt som område med kørselsforbud på grund af impassabelt terræn. Sejlads over sø skal dog være muligt på Nysø uden for fuglenes yngletid.

Særligt udsatte vandhuller beskyttes mod kørsel for tæt på bredden gennem udlægning af 2-5 meter bufferzoner med sammenhængende vegetation. Bufferzonerne markeres med pæle.

Fortidsminder ønskes helt friholdt for alle typer øvelsesaktiviteter.

Bavnen markeres på øvelseskortet som lukket område. Jord- og stendiger markeres på øvelseskortet som fredede.

Det foreslås drøftet, om der skal udpeges særlige områder med graveforbud (som nu) eller om der omvendt kun må foregå gravning i særligt udpegede områder.

Det foreslås drøftet, om der bør være begreber som faste bæltepor og/eller tvangsspor (evt. på bestemte strækninger) for at skåne terrænet. Desuden om det er en god idé at udpege faste stillingsområder.

10.11 Forslag til retningslinier for offentlighedens adgang

Den åbne politik overfor publikum bør fastholdes.

De nye retningslinier fra forsvaret følges:

Udenfor øvelsestid bør offentligheden have adgang til terrænet til fods og på cykel. Færdsel på terrænet sker på eget ansvar. På et kort kan anvises et stisystem som skal følges af cyklister.

Gæster til fods bør dog efter Skov- og Naturstyrelsens opfattelse også kunne færdes uden for det anbefalede stisystem. Af terrænkortet skal fremgå, om der er områder som er afspærret permanent for publikum på grund af fare, f.eks. forsagere.

Kørsel med motorkøretøjer bør efter Skov- og Naturstyrelsens opfattelse ikke være tilladt.

Hunde skal føres i snor.

Der bør fortsat være god skiltning ved indgangene hvor publikum kan se hvornår der er øvelser.

11 Kommentarer og ønsker fra eksterne bidragydere

Med en skrivelse den 4. august 2000 orienterede Skov- og Naturstyrelsen de eksterne bidragydere bestående af Vestsjællands Amtskommune, Slagelse Kommune, Hashøj Kommune, Danmarks Naturfredningsforening, Friluftsrådet, Dansk Ornitologisk Forening, Entomologisk Forening, Dansk Botanisk Forening, Danmarks Jægerforbund samt Valdemarskilde Skovdistrikt v./ godsejer Denis de Neergaard om, at en Drifts- og Plejeplanlægning for Antvorskov Øvelsesplads var igangsat. Styrelsen indkaldte i den anledning eventuelle bidrag fra de pågældende myndigheder og organisationer til planlægningen. I skrivelsen blev øvelsespladsen kort beskrevet. Om formålet med Drifts- og Plejeplanlægningen hed det, at:

“ Planen skal tilrettelægge retningslinjerne for benyttelse, drift og pleje af øvelseterrænet, således, at der opnås en tilfredsstillende opfyldelse af forsvarrets behov for de uddannelsesmæssige aktiviteter samtidigt med at de naturbeskyttelsesmæssige, rekreative og kulturhistoriske interesser tilgodeses.

Drifts- og Plejeplanlægning vil omfatte udarbejdelse af kort, beskrivelse af den militære benyttelse, registrering og beskrivelse af naturtyper og flora- og faunamæssige forhold, beskrivelse af offentlighedens muligheder for adgang til terrænet, fastlæggelse af plejebenhov samt en afvejning af benyttelses- og beskyttelseshensyn.

Det er et vigtigt formål med planlægningen at tilvejebringe al relevant information om terrænet og sikre, at de til området knyttede interesser kan indgå i afvejningerne. Materiale som bør indgå i den kommende driftsplanlægning og ønsker til den kommende arealdrift, ønskes derfor oplyst ”

Det blev endvidere meddelt, at Skov- og Naturstyrelsen efter modtagelse af materiale og gennemførelse af egen kortlægning og registrering af arealet, ville udarbejde et forslag til Drifts- og Plejeplan. Dette planforslag ville blive tilsendt bidragerne til kommentering og blive drøftet på et efterfølgende møde. Skov- og Naturstyrelsen bad om at eventuelle bidrag var fremsendt til styrelsen senest den 10. december 2000.

Endelig indkaldte Skov- og Naturstyrelsen, i samarbejde med Sjællandske Livregiment, bidragerne til en rundvisning på terrænet den 7. september 2000. Ved rundvisningen deltog 22 personer, med repræsentanter fra Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomité for Slagelse, Vestsjællands Amt, Konsulent for Vestsjællands amt, biolog Peer Ravn, Slagelse (løvfrøprojektet), Slagelse Kommune, Dansk Ornitologisk Forenings lokalafdeling for Vestsjælland, Danmarks Jægerforbund, Slagelse Motionsklub, Dansk Automobilforening, Det Danske Spejderkorps, Dansk Islandshesteforening, Friluftsrådets hovedafdeling samt for Valdemarskilde, Godsejer Denis de Neergaard og søn.

Skov- og Naturstyrelsen modtog efterfølgende skriftlige bidrag fra Vestsjællands Amt, Slagelse Kommune, Hashøj Kommune, Danmarks Naturfredningsforening, Friluftsrådet, Dansk Ornitologisk Forening, Orienterings Clubben Slagelse samt Peer Ravn Consult, som alle refereres nedenfor.

11.1 Vestsjællands Amt

Vestsjællands Amt har ingen særlige kommentarer, men henviser til tidligere amtsrapporter om løvfrøprojektet.

Hvad angår Nysøprojektet er amtet positivt. Man afventer svar fra Slagelse Kommune. Amtet tiltræder i øvrigt anbefalingerne i konsulent Peer Ravns padderapport, som er udarbejdet for amtet.

11.2 Slagelse Kommune

Kommunen ønsker fortsat friluftsanser tilgodeset, jfr. Kommuneplanen. Slagelse Kommune henviser til eksisterende lokalplan om bygninger til hest-eskadronen. Ifølge denne skal der ske udtynding af beplantningen langs Sdr. Ringgade, så det nye bygningsanlæg og hestefoldene bliver synlige fra Sdr. Ringgade. Kommunen udtrykker i øvrigt stor tilfredshed med samarbejdet omkring Soldatens Lod.

11.3 Hashøj Kommune

Kommunen fremhæver vigtigheden af, at den fremtidige benyttelse af arealet sikrer flora og fauna.

11.4 Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomite for Slagelse

Lokalkomiteen ønsker området bevaret fremover som et overdrev med et betydeligt antal vådområder. Fremover bør der ikke gødes og sprøjtes, og uønskede træer og buske bør fjernes. Gødning fra det kommende hestehold må ikke køres ud på øvelsesarealet, da det vil skade floraen. Nyplantning bør ske med typiske danske træer og buske. Foreningen udtrykker stor tilfredshed med kasernens indstats med restaurering og nygravning af vandhuller. Visse vandhuller bør nok beskyttes af store pæle eller sten. Lindes å's udspring og tidlige forløb skal lokaliseres og beskyttes effektivt. Skovbryn og gærder skal bevares, og der må ikke ske flere gennembrud. Skader og forfald ønskes retableret og plejet. Der bør ikke etableres permanente øvelsesanlæg i den lejede skov. Brug af skydebanen i skoven bør mindskes mest muligt i weekenden og helligdage af hensyn til skovgæster og andre rekreative interesser. DN ønsker civile lejemål på skydebanen opsagt for skovfredens skyld. Der er stor opbakning til genskabelse af Nysø. Men der bør ikke trænes sejlads på søen, hvis nødvendigt så lidt som muligt, og ikke i fuglenes yngletid.

11.5 Dansk Ornitologisk Forening

Naturpleje: Vegetationen bør bevares som nu, da den er afgørende for en del engfugle. De store åbne flader bevares og friholdes for træopvækst.

Nysø enge: Foreningen er meget positiv over for genskabelsen af Nysø. Den foreslår etablering af et eller flere fugletårne/skjul ved søen til glæde for den brede offentlighed. Evt. også borde og bænke i tilknytning hertil. Anlægget skal have så lille en forstyrrelseseffekt som muligt. Stier skal føre frem til tårnene.

Jagt: Foreningen finder ikke, at der bør være mere end de nuværende 4-5 jagter årligt. Det er hvad området kan bære.

Adgangsforhold: De nuværende adgangsforhold bør fastholdes. Der kan evt. også åbnes op for guidede ture eller faste åbningstider.

Foreningen tilbyder at guide fugleture i samarbejde med regimentet. DOF vil i øvrigt gerne foretage årlige fugletællinger.

11.6 Friluftsrådet

Offentlig adgang generelt

Friluftsrådet finder det positivt, at der er adgang til hele arealet uden for øvelsestid, i alle weekender og helligdage.

Foreningen foreslår at der udarbejdes en publikumspolitik og henviser i den forbindelse til drifts- og plejeplan for Kulsbjerg Øvelsesplads ved Vordingborg (faste veje og stier uden for øvelsestid. Ridning på etablerede ridestrøg udenfor øvelsestid. Parkeringspladser v. indgange. Skilte med vejledning. Information om øvelsestid. Mulighed for foreningsarrangementer. Hund i snor. Regler for fiskeri i søer. Regler om brug af ild etc.).

Hertil mener Friluftsrådet, at det kunne være ønskeligt med færdsel uden for vej og sti i det omfang det er foreneligt med den militære brug.

Friluftsrådet efterlyser bedre information ved indgangene om øvelsestidspunkter m.v. Man ønsker også en selvstændig folder om generelle regler for færdsel.

Desuden efterlyses en fast procedure for organisationers brug af arealet, eventuelt et ansøgningskema, som kan rekvireres eller hentes via en hjemmeside på internettet.

Specifikke interesser

- Afmærkede stiforløb, som ikke kolliderer med kampvognsspor.
- Mulighed for en sjælden gang at slå lejr på græsareal uden for spejderstadion.
- Desuden 100x100 m nyt lejrpladsområde. Bør friholdes for militærkøretøjer. Gerne i U10 (v. Horsevang).
- Mulighed for spejdere for at lave bål andre steder end på spejderstadion, i forb. m. løb.
- Tilfredshed med de ridemuligheder der eksisterer i dag. Også mulighed for at bade/svømme med heste i genskabte Nysø.
- Fortsat mulighed for orienteringsløb, motionsløb, cykling af forskellig art m.v., og at der vises imødekommenhed for nye ønsker.
- Fortsat mulighed for civil kørsel med terrængående køretøjer på visse dele af arealet.
- Støtter genskabelsen af Nysø. Ønsker formidling i form af fugletårne/skjul.
- Håb om fortsat imødekommenhed over for organisationer og borgere. Gerne deltagelse i et evt. brugerråd.

11.7 Orienterings Clubben Slagelse

Orienterings Clubben Slagelse har udarbejdet orienteringskort over skoven og en væsentlig del af øvelsesarealet. Kortet benyttes også af kasernen. Vil gerne fortsat kunne benytte terrænet til orienteringsløb. Klubben er vant til at respektere såvel pålagte som frivillige frizoner for flora og fauna.

Vandhullet i Soldatens Lod er et yndet udflugtsmål for skoleklasser.

11.8 Peer Ravn Consult

Løvfrøprojektet har været en stor succes. Men det er nødvendigt at følge op på det og vedligeholde vandhullerne i en god plejetilstand. Det anbefales, at det løbende plejebehov indarbejdes i Drifts- og Plejeplanen.

Løvfrøer kvækker fra 22 damme, hovedsageligt i sektorerne I, III b, III c, IV c og IV d.

For at undgå at løvfrøer køres ihjel pga. den tiltagende kampvognskørsel foreslås det, at 5 damme i den centrale del erstattes af 6 damme som er beliggende i yderområderne af terrænet. Det foreslås at følgende damme kan udgå af plejeplanen: Dam nr. 16, 22, 25, 30 og 32.

Disse damme erstattes af følgende 6 lokaliteter, som renses op og forbedres: Dam nr. 27, 36, 37, 38, 39 og 51.

Desuden foreslås, at en del løvhegn, som er beskadigede og uden biologisk værdi, samt de gamle granhegn, erstattes af nye løvhegn af egnstypiske træer og buske som eg, tjørn, hæg, slåen, hunderose og brombær.

Den aftalte informationsskiltning, som forbyder udsætning af fisk og fiskeri i dammene, bør sættes i værk.

Bekæmpelse af hundestejler ved kortvarig tørlægning (sensommer) af dam 2, 11, 32, 33, 65 og 67.

Generel løbende pleje af vandhuller: Bekæmpelse af dunhammer, afskrab af øverste lag, m.v. Specielt søen i Soldatens Lod er ved at være helt groet til.

VURDERING OG AFVEJNING

12. Vurdering af de enkelte ønsker og forslag, samt afvejning heraf

De forskellige ønsker og forslag til den fremtidige benyttelse og beskyttelse af terrænet blev drøftet på et afvejningsmøde, afholdt på Antvorskov Kaserne den 9. januar 2001 mellem Gardehusarregimentet, Forsvarskommandoen, Forsvarets Bygningstjeneste og Skov- og Naturstyrelsen. Derudover er der forinden blevet afholdt flere arbejds møder samt besigtigelser mellem regimentet og Skov- og Naturstyrelsen.

Endvidere er der blevet afholdt et afsluttende afvejningsmøde mellem Hærens Operative Kommando, Gardehusarregimentet og Skov- og Naturstyrelsen den 16. oktober 2002 på Antvorskov Kaserne.

En klar forudsætning for den nedenstående vurdering af de enkelte ønsker til Drifts- og Plejeplanen for Antvorskov Øvelsesplads er at arealet er udlagt som militært uddannelsesområde, og derfor fortsat skal kunne anvendes som sådan.

I de følgende afsnit er de enkelte forslag og ønsker behandlet, og der er taget stilling til hvorvidt de kan imødekommes eller ej. Forslagene er angivet med normal skrift, mens beslutningen er angivet med kursiv.

Det skal understreges at mange af de besluttede forslag forinden iværksættelse kræver tilladelse fra diverse myndigheder jf. kapitel 8. Således kræver:

- Alle nye, permanente, militære anlæg en landzonetilladelse fra kommunen i medfør af Planloven.
Egentlige naturgenopretninger som medfører terrænændringer, som f.eks. opgravning af vandhuller, kræver dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3 hos amtet. Øvrige ændringer af et areals tilstand (i forhold til den hidtidige benyttelse) kræver ligeledes tilladelse.
- Vegetationspleje kræver ikke tilladelse, *hvis* den klart tjener til at opretholde områdets hidtidige tilstand.
- Placering af permanente, militære anlæg må ikke ske inden for en afstand af 100 meter fra beskyttede fortidsminder med mindre dispensation hertil opnås fra amtet.
- Rydning af fredskov kræver tilladelse fra skovlovmyndigheden, d.v.s. Odsherred Statskovdistrikt.

12.1 Vurdering af ønsker og forslag fra forsvaret

Forsvarets bruttoliste med kortbilag over fremtidige øvelsesfaciliteter på Antvorskov Øvelsesplads

Forsvarets ønsker er gennemgået og der er generel enighed om, at de forskellige forslag til øvelsesfaciliteter ikke vurderes at ville påvirke naturværdierne i væsentligt negativt omfang på terrænet. Renovering af skydebanerne er problemløst. Etablering af faste kampstillinger på øvelsespladsen er i overensstemmelse med Skov- og Naturstyrelsens forslag herom. Der er endvidere enighed om placeringen af skovkamp-område, udbygning af nærkampbyen samt

placering af observationstårne. Der er desuden opnået enighed om placering af miniskydebane for pansret maskinkanon. Sidstnævnte, som skal placeres nord for nærkampbyen Østerby, vil have fareområde ind over den genskabte Nysø, men der vil ikke forekomme skud over søen. Placering af de ovennævnte anlæg fremgår af planens bilag 5-10.

Gravning (dozning med kampvogne)

Der er enighed om, at der kun må graves med maskine på terrænet efter særlig tilladelse fra regimentet, og at en række sårbare områder helt skal friholdes for gravning (se afsnit 13.4 om retningslinier for gravning).

Placering af skiver i civilt terræn

Der var ingen kommentarer hertil. Regimentet optager selv eventuelle forhandlinger med lodsejerne.

Placering af ridehus, stalde, foderlade, hestefolde, græsningsarealer, 1500 meter springbane, samt 1000 meter ridespor samt 3500 meter ridespor i skovarealerne

Placering af bygninger til hestene er fastlagt, og er angivet som byggefelt på grundkortet.

Foreløbigt forslag til ridespor er også fastlagt, og skal foregå ad ringvejen samt Charlottedal Alle. Ridesporet fremgår af bilag 11. Det forudsættes, at etablering af ridesporet på det lejede areal sker efter aftale med udlejer.

Det er i øvrigt besluttet, at politihundeklubhuset skal flyttes, på grund af de kommende anlæg for hestene. Foreningen vil gerne flytte til Rosted-området. Den eneste realistiske lokalisering er formentlig ABC-huset eller et sted i A-terrænet. Regimentet vil afklare, om politihundeklubben fortsat kan have til huse på terrænet.

Genanvendelse af overskudsjord fra byggeri til vej- og sporvedligeholdelse

Der var enighed om, at der ikke skønnes at være problemer forbundet med at genanvende overskudsjord fra det kommende byggeri på kasernen til den årlige vedligeholdelse af veje og spor. Overskudsjorden kommer fra arealer uden registreret jordforurening. At der er tale om lokal jord er også væsentligt set i relation til områdets naturlige flora.

Ændret sektorinddeling

Den nye sektorinddeling fremgår af øvelseskortet (bilag 2)

Behov for generel reovering af øvelsespladsen

Der var enighed herom.

Retablering af diger langs Charlottedal Skov og Skydebanehegn

Der er enighed om, at der er behov for retablering af diger ind til Charlottedal skov Nord og skydebanehegn (jf. bilag 12).

Dette arbejde kan gennemføres med regimentets egne maskiner - og enheder, samt ved tilførsel af sten til udbedring af digerne.

Retablering og etablering af levende hegn og beplantninger til brug i øvelsesmæssig sammenhæng

Forsvaret ønsker at udbedre og hvor nødvendigt at retablere 5 af de eksisterende, levende hegn (Infanterihegn, Skydebanehegn, Fasanhegn, Hønshegn samt ydre skovbryn i Charlottedal Skov nord). Der var enighed herom. Desuden ønsker forsvaret at etablere et nyt, 500 meter langt, levende hegn fra Nygård til syd for Kelds Lund, syd for RC's Høj. Der var også enighed om dette nye, store løvhegn, idet Skov- og Naturstyrelsen ikke fandt at det ville med-

føre naturmæssige eller landskabelige forringelser af det åbne terræn, da det vil blive placeret på et randareal af terrænet. Det aftaltes, at der skal anvendes løvtræer bestående af de egnstypiske eg, tjørn, hæg, slåen, hunderoser og brombær. Disse giver gode, tætte hegn til øvelsesbrug, men ved at anvende disse arter etableres også hegn med store mængder blomster og bær, fordelagtigt for løvfrøen, insekter, pattedyr og fugle.

Etablering af nye beplantninger

For at forbedre terrænets øvelsesmæssige værdi ønsker Forsvaret at etablere beplantninger forskellige steder i terrænet, bl.a. i og om nærkampbyen Østerby. Beplantningerne har primært til formål at skabe bevægeterræn (skjul, ophold og bevægelse) for større eller mindre grupper af personel og køretøjer.

Der var enighed om at der kunne etableres beplantninger omkring Østerby uden problemer. De øvrige eventuelle behov for beplantninger bør beskrives, stedfæstes i terrænet og herefter drøftes mellem parterne ved et eventuelt plantillæg senere.

Behov for oprensning, etablering og retablering af vådområder

Der er overensstemmelse mellem forsvarrets og Skov- og Naturstyrelsens principielle ønsker om genopretning og pleje af vådområder, herunder om genskabelse af Nysø. Der er dog ikke overensstemmelse mellem de valgte prioriteringer af vandhuller. Der blev derfor opnået enighed om at prioritere forsvarrets 12 vandhuller øverst til gennemførelse i 2002 og 2003, hvorefter Skov- og Naturstyrelsens prioritering følges efterfølgende.

12.2 Skov- og Naturstyrelsens ønsker om pleje og genopretning af naturværdier

Skov- og Naturstyrelsens forslag til en overordnet målsætning for øvelsespladsens fremtidige naturtilstand

På afvejningsmødet blev Skov- og Naturstyrelsens ønsker til en overordnet målsætning for øvelsespladsens fremtidige naturtilstand fremlagt og drøftet.

Man var enige om, at der i vid udstrækning var fælles interesse i at fastholde og forbedre Antvorskov Øvelsesplads som et af forsvarrets mest varierede og naturskønne terræner. Dels af naturbeskyttelsesmæssige hensyn, dels af øvelsesmæssige hensyn, da også den militære brugsværdi er stærkt afhængig af områdets naturmæssige bæreevne.

Der var enighed om, at det vigtige og indtil videre meget vellykkede løvfrøprojekt skal videreføres, således at der sikres en stor og livskraftig løvfrøbestand på øvelsespladsen. Dette gøres ved at gennemføre den planlagte vandhulpleje og -genopretning, som beskrevet under afsnit 10.6 og 10.7.

De nuværende landskabsværdier og naturtyper bibeholdes uden gødskning, sprøjtning eller opdyrkning - dog med enkelte undtagelser herfra.

De værdifulde landskaber skal beskyttes, plejes og genoprettes gennem en fastlagt plejeplan. Gravhøjen Bavnen samt terrænets sten- og jorddiger skal sikres mod enhver skade i forbindelse med militær øvelsesaktivitet.

Der skal fortsat fastlægges restriktioner for brugere af terrænet som tilsikrer, at området ikke nedslides yderligere, og at dets tilstand dermed ikke gradvist forringes.

Pleje af overdrev og andre åbne arealer

Til forslaget om pleje af overdrevsarealer ved slåning er det Gardehusarregimentets opfattelse, at det kan være forbundet med vanskeligheder at foretage slåning af de mest opkørte partier, idet bæltesporene gør det ufremkommeligt for slåningsaggregater.

Emnet er blevet drøftet nærmere. Problemet er velkendt også fra andre østdanske øvelsesræner med fed, leret jord, hvor der foregår bæltekørsel - bl.a. Kulsbjerg Øvelsesplads. Her er der i forbindelse med drifts- og plejeplanen opnået enighed om, at der før slåningen kan foretages udjævning af de allermest opkørte områder. Ved udjævningen anvendes der en tallerkenharve, som er den mest skånsomme metode i forhold til den vilde flora på stedet. Herefter vil der kunne foretages slåning på de åbne arealer med henblik på at pleje disse og undgå gradvis tilgroning med buske og træer. Slåningen sker mindst hvert 3. år med en turnus, så en tredjedel af hele øvelsespladsens åbne græsarealer slås hvert år. Hermed opretholdes områdets naturmæssige variation med højt og kort græs m.v. Som slåmaskine anvendes en grønthøster monteret med en almindelig opsamlingsvogn.

Undladelse af sprøjtning og gødskning

Vedrørende Skov- og Naturstyrelsens ønske om *forbud mod gødskning og sprøjtning* ønsker Gardehusarregimentet at gødske hvor der skal foretages høslæt til brug for hestene ved regimentet. Skov- og Naturstyrelsen har foreslået, at det måske var muligt at anvende slettearealerne omkring ABC-huset (markeret på grundkort) til dette formål. Endvidere er der peget på uddannelsesstrekanten, samt et bælte langs Søndre Ringspor samt MT-målområdet i sektor I. Men efter Skov- og Naturstyrelsens opfattelse er det et spørgsmål om der overhovedet er behov for gødskning, idet jorden i sig selv er meget fed og lerholdig.

Der var enighed om, at arealer som skal anvendes til høslæt til hestene skal friholdes for øvelsesaktivitet.

Arealerne i nordvesthjørnet er friholdt for bæltekøretøjer, men er til gengæld ved Skov- og Naturstyrelsens feltgennemgang registreret som overdrev med en værdifuld flora, som er en beskyttet naturtype. Det vil være en god plejeforanstaltning for dette overdrev at der bliver foretaget høslæt til hestene, men det er helt afgørende for dette områdes fortsatte botaniske værdi at der ikke gødskes, sprøjtes eller jordbehandles, og at det første høslæt tidligst foretages den 1. juli.

Der blev opnået enighed om at der ikke gødes på terrænet, bortset fra slettearealerne omkring ABC-huset samt Uddannelsesstrekanten, som er kulturgræsarealer som anvendes til høslætsmarker til hestene. Her kan der fortsat gødes, såfremt regimentet finder det nødvendigt af hensyn til græsproduktionen.

Desuden kan der fortsat gødes i vildtagre, fortrinsvis i form af kalkning.

Bekæmpelse af Kæmpe-Bjørneklo

Der bliver pletsprøjtet mod Kæmpe Bjørneklo enkelte steder på terrænet. Efter udgangen af 2002 vil brug af pesticider som udgangspunkt være forbudt på forswarets arealer.

Efter dispensation vil det dog fortsat være muligt at punktsprøjte mod Kæmpebjørneklo med roundup, men kasernen skal fremsende en særskilt ansøgning herom til Forsvarskommandoen, med redegørelse for behovet. Den anvendte mængde af roundup registreres af miljølederen på kasernen.

Da den giftige Kæmpebjørneklo kan udgøre en ikke uvæsentlig sikkerhedsrisiko for soldater under øvelse var der enighed om, at den årlige punktsprøjtning med roundup kan fortsætte, indtil alle bjørnekløer er væk. Problemet er allerede nu begrænset og under kontrol, og forbruget af roundup er derfor beskedent.

Bekæmpelse af Mangebladet Lupin

Der var enighed omkring Skov- og Naturstyrelsens ønske om *bekæmpelse af lupiner* på terrænet. Spørgsmålet er hvordan, da slåning er meget vanskeligt. Forsøg på afbrænding blev drøftet.

Bekæmpelsen af lupiner bør indgå i den samlede slåningsplan for de åbne arealer, blot således, at slåningen af lupinarealer skal foregå særligt intensivt. Meget opkørte områder med lupin udjævnes med en tallerkenharve inden det samlede område slås, som beskrevet ovenfor. Ifølge botaniske eksperter på Københavns Universitet kan lupinen bekæmpes ved at slå én gang i juni og én gang i efterårsmånederne, med efterfølgende fjernelse af plantematerialet. På Antvorskov bør der derfor foretages slåning af de pågældende lupinområder i sektor III a, III b og III c to gange årligt inden for de første 5 år af planperioden - derefter bør der foretages en evaluering. Som slåmaskine anvendes en grønthøster monteret med en almindelig opsamlingsvogn.

Vildtagre

Regimentet er indforstået med, at de eksisterende vildtagre af naturhensyn ikke flyttes, og at der ikke anlægges nye vildtagre på terrænet. Eksisterende vildtagre kan dog undtagelsesvist flyttes, hvis der skønnes et særligt behov herfor. Dette sker først efter drøftelse mellem aftaleparterne, og der skal udarbejdes et plantillæg herom.

Forslag til pleje, genopretning og beskyttelse af vådområder

Skov- og Naturstyrelsen har udarbejdet en generel målsætning for den fremtidige beskyttelse af vådområderne på Antvorskov Øvelsesplads, samt generelle retningslinier for oprensning og pleje samt øvelsesaktiviteter. Desuden er hvert enkelt af de i alt 70 vådområder beskrevet, med forslag til pleje og en prioritering heraf.

På afvejningsmødet blev Skov- og Naturstyrelsens vådområdeplan forelagt og drøftet mellem parterne. Genopretningsplanen ses ikke at være i konflikt med den militære udnyttelse af terrænet.

Gardehusarregimentet er i enig i Skov- og Naturstyrelsens plejeforslag for vådområderne. Regimentet påpeger, at søen ved Soldatens Lod er kommunens ansvarsområde og, ifølge lejeaftalen, skal vedligeholdes af kommunen. Vandhullet uden nummer på drifts- og plejekortet, beliggende mellem vandhul 32 og 33, udpeges som øvelsessted for vadning og indgår ikke i plejeplanen.

Der er også enighed om at bufferzonen på 2-5 meter omkring vådområderne skal friholdes for al kørsel og anden øvelsesvirksomhed bortset fra færdsel til fods, og at dette kommer til at indgå i de fremtidige restriktioner for øvelsespladsen.

Forslag til genskabelse af Nysø

Der er enighed om at genskabe Nysø ved etablering af stryg, samt forhøjelse af bæltesporet umiddelbart vest for. Det er aftalt med Hærens Operative Kommando, at der vil blive sikret midler til projektets gennemførelse i 2004.

Forslag til pleje og beskyttelse af fortidsminder

Skov- og Naturstyrelsens forslag til nødvendig beskyttelse af terrænets værdifulde fortidsminder er beskrevet i bilag 14. Her angives vejledning til pleje og beskyttelse af gravhøjen Bavnen, samt angivelse af steder hvor der er gjort kulturhistoriske fund, bl.a. bronzesager på Korsbjerg.

Der er enighed om, at denne plejeplan følges og indgår i den prioriterede handlingsplan.

Forslag til erstatning af nålebeplantning med løv

Forslag til erstatning af nålebeplantningen i "Kelds Lund" med løv kan imødekommes af regimentet, såfremt det sker ved gradvis indplantning af løv.

Friholdelse af arealer for militær aktivitet

Skov- og Naturstyrelsens forslag om friholdelse af sårbare arealer for militær aktivitet, bortset fra gennemgående færdsel til fods, stemmer i et vist omfang overens med de allerede gældende regler i "Blivende Bestemmelser" (BB). Det nuværende kørselsforbud gælder således kun for de større søer og moser, men for alle fortidsminder.

Der var dog enighed om, at der var behov for en generelt set bedre beskyttelse af vådområderne i forhold til de gældende bestemmelser. Som udgangspunkt burde alle vandhuller og andre sårbare vådområder med passende bufferzone på nogle meters bredde således være omfattet af et generelt øvelsesforbud. Bufferzonen omkring det konkrete vandhul tilpasses den taktiske anvendelse af terrænet.

Der er desuden opnået enighed om kun at etablere pøleafspærring omkring særligt udsatte vandhuller hvor der køres for tæt (se afsnit 10.7).

Det aftaltes, at vandhullet mellem dam nr. 32 og 33 (øst for Korsbjerg) udpeges som øvelsessted for bjærgning samt evt. vadning med køretøjer (som eneste sted på terrænet). Øvrige vådområder skal angives som kørselsforbudsområder på øvelseskortet.

Udpegning af faste stillingsområder og bæltespor

Ønsket om på nuværende tidspunkt at udpege faste stillingsområder er i overensstemmelse med regimentets egen plan. Stillingsområderne skal dog først afprøves i praksis før regimentet kan tage stilling til den endelige placering. Men der er enighed om princippet.

Udpegningen af de faste stillingsområder fremgår af et bilag til nærværende plan.

Regimentet fastslog, at der ikke er faste bæltespor på terrænet, men at de bæltespor, der fremgår af kort er dem der anvendes i praksis af taktiske årsager. Eneste reelle tvangsspor er i skov samt overkørsler markeret med "kødben" på øvelseskortet.

Forslag til retningslinier for offentlighedens adgang

Gardehusarregimentet er enige i Skov- og Naturstyrelsens forslag om, at adgang for offentligheden bør følge modellen fra Kulsbjerg Øvelsesterræn, hvor publikum må færdes på et udpeget stiforløb til fods og på cykel uden for øvelsestid. Derimod fandt regimentet, at publikum må søge om skriftlig tilladelse hos regimentet til øvrig aktivitet, herunder færdsel uden for vej/stier.

Endelig fastsættelse af fremtidigt ordensreglement skal afvente et tillæg til Forsvarskommandobestemmelse 610-1 om ordensreglement for offentlighedens adgang. Dette forventes at blive udsendt ved årsskiftet 2002/03.

Der kan endvidere udlægges et fast ridestrøg for civile ryttere til brug uden for øvelsestid. Se bilag 11. Ryttere skal have ridekort til terrænet.

Gardehusarregimentet oplyste desuden, at der blev afholdt særlige publikumsarrangementer på terrænet bl.a. i form af jagter.

Der er netop opsat skilte ved terræningdage om øvelsestidspunkter, samt skilte om regler for offentlighedens adgang.

12.3 Vurdering af ønsker og forslag fra bidragyderne**Vestsjællands amts forslag og ønsker**

Der er enighed mellem parterne om Nysøprojektet, og om anbefalingerne i løvfrøprojektet.

Slagelse Kommune

Kommunens kommentarer af 8. december 2000 henviser til et forslag til en ny lokalplan for hesteskadronen. I forbindelse med byrådets vedtagelse af den endelige lokalplan (nr. 209) er

bestemmelsen om indbliksmulighed til de kommende hestefolde fra Sdr. Ringgade faldet ud, efter ønske fra kasernen. Kasernens ønske er baseret på, at beplantning er med til at sikre læ og afskærmning fra trafikeret vej. Beplantningen har desuden betydning som sneskærm. Kommunen har imødekommet dette ændringsforslag i forbindelse med vedtagelsen af den endelige lokalplan. Uheldigvis fremgår ændringen ikke af den endelige lokalplan. Leder af planafdelingen ved Slagelse Kommune Uno Rasmussen har oplyst telefonisk den 24/9-2002, at bestemmelsen vil blive sløjft ved en rettelse.

Herudover giver kommunens kommentarer ikke anledning til bemærkninger.

Danmarks Naturfredningsforening

Danmarks Naturfredningsforening har udtrykt bekymring omkring udspreddning af gødning fra det kommende hestehold.

Gardehusarregimentet oplyser hertil, at gødningen ikke egner sig til udspreddning da den i så fald skal sorteres. Gødningen forventes afhændet bl.a. til svampedyrkere.

Danmarks Naturfredningsforening ønsker desuden weekendskydninger på skydebanen begrænset samt at civile lejemål af skydebanen ophører.

Forsvarskommandoen finder, at som følge af nye opgaver til hjemmeværnet må forventes en øget brug af skydebanen i weekender. Der ikke er civile lejemål vedr. brug af skydebanen. Skydningen reguleres via støjbekendtgørelsen og ikke gennem nærværende Drifts- og Plejeplan. Bestemmelserne i støjbekendtgørelsen er overholdt.

Danmarks Naturfredningsforenings ønsker om at der ikke etableres permanente øvelsesanlæg i den lejede skov kan ikke imødekommes, da de planlagte nedgravede, permanente stillinger er nødvendige til øvelsesformål, og derfor ønskes etableret. En løsning med nedgravede anlæg vil ifølge regimentet netop skåne skoven, i modsætning til synlige ovenjordsanlæg. Anlægget vil bestå af overdækkede huller. Udenfor øvelsestid er disse anlæg imidlertid ikke umiddelbart synlige i skoven, og vil derfor ikke virke landskabeligt skæmmende.

Dansk Ornitologisk Forenings lokalafdeling for Vestsjælland

Dansk Ornitologisk Forenings ønsker til opstilling af bænke og tårne ved Nysø kan ikke imødekommes af regimentet. Det skyldes primært et forsikringsspørgsmål, idet at forsvaret i så fald vil være ansvarlig for vedligeholdelse af tårne m.v.

Regimentet kan ikke imødekomme Dansk Ornitologisk Forenings ønske om fastlåsning af antallet af årlige jagter. Man forklarede, at det kan variere fra år til år – alt efter behov for regulering/vildtpleje.

Ønsket om guidede ture kan ikke gives som en generel tilladelse, men kan søges skriftligt hos regimentet, der dog som udgangspunkt stiller sig positivt overfor forslaget. Det samme gælder Dansk Ornitologisk Forenings tilbud om at foretage årlige fugleoptællinger.

Friluftsrådet

Regimentet finder, at Friluftsrådets ønsker om færdsel uden for veje og stier ikke kan gives som en generel tilladelse, men skal søges hos regimentet, der vurderer hver ansøgning og i givet fald udsteder adgangskort for en tidsbegrænset periode.

Friluftsrådets ønske om udarbejdelse af folder kan imødekommes, da det allerede er planlagt. Der vil også blive adgang til regimentets hjemmeside, hvor oversigt over øvelsestidspunkter vil fremgå.

Ønsket om en lejrplads ved U10 (nordenden af åben eng mellem Horsevang og Charlottedal Skov syd) kan ikke accepteres af forsvaret da der her foregår intensiv kørsel med bæltekøretøjer. Regimentet påpeger endvidere, at dåvildtet ynder at sætte kalve i dette område.

Tilladelse til at anvende åben ild/bålplads kan, afhængig af årstid/tørkegrad, eventuelt imødekommes efter skriftlig ansøgning.

Etablering af badefaciliteter for heste kan imødekommes idet regimentet selv skal etablere et vandgangsområde for egne heste, der således uden for øvelsestid kan anvendes af civile ryttere.

Civil ridning på terrænet kan ske ved henvendelse til regimentet, der udsteder ridepas. I 2000 blev der kun ansøgt om 5 ridepas. Civil ridning skal følge det fastlagte ridespor (se bilag 11).

Regimentet ønsker ikke at imødekomme civil kørsel i terræn bl.a. af nabohensyn, idet den civile kørsel normalt vil foregå i perioder hvor der ikke er militære øvelser - og derfor vil forstyrre naboer i urimelig grad. Desuden vil den civile kørsel medføre yderligere slid på et i forvejen stærkt belastet terræn.

Regimentet mener ikke, at der er behov for at oprette brugerråd jf. Friluftsrådets forslag og ønsker derfor ikke at imødekomme dette. Det skyldes, at der er tale om et militært øvelsesteræn og ikke et rekreativt område.

PLAN

Denne del af Drifts- og Plejeplanen indeholder en anvisning af, hvorledes den ovenfor gennemgåede afvejning kan realiseres i praksis, herunder fastlæggelse af retningslinier for terrænets fremtidige benyttelse, pleje og forbedring i overensstemmelse med afvejningen.

13. Retningslinier for den fremtidige anvendelse af Antvorskov Øvelsesplads

13.1 Overordnede retningslinier for den fremtidige benyttelse, pleje og forbedringer

Retningslinierne for den fremtidige anvendelse af Antvorskov Øvelsesplads skal tilgodese følgende forhold:

- At terrænet er udlagt som militært uddannelsesområde og derfor fortsat skal kunne opfylde forsvarets behov for uddannelsesaktiviteter.
- At den militære benyttelse sker under hensyntagen til landskabelige og biologiske værdier, som i Drifts- og Plejeplanperioden søges fastholdt og udbygget.
- At den rekreative benyttelse sker i det omfang, det er sikkerhedsmæssigt forsvarligt og foreneligt med hensynet til de naturmæssige værdier.

13.2 Ny opdeling i sektorer

Da terrænet i fremtiden vil blive anvendt mere intensivt til militær øvelses- og uddannelsesaktivitet vil der også blive stillet større krav til uddannelsesfaciliteter og en fordeling af belastningen med mulighed for flere aktiviteter samtidig. Der er derfor også behov for at dele terrænet op i et antal nye sektorer. Denne opdeling er foretaget med en ny betegnelse efter romertal.

Sektorinddelingen fremgår af øvelseskortet, bilag 2, hvor den er angivet med brede, røde, stiplede linier. Terrænet består nu af i alt 16 sektorer, benævnt henholdsvis I, II a, II b, III a, III b, III c, IV a, IV b, IV c, IV d, V a, V b, V c, V d, VI, og VII.

13.3 Nuværende og fremtidige brugere

Enheder fra alle værn i det militære forsvar forudsættes fremtidigt i større udstrækning end nu at ville anvende terrænet. Hensynet til det civile samfund vurderes at nødvendiggøre dette, således at der i mindre grad afholdes øvelser i civilt terræn.

Ønskerne fra civile foreninger forventes at ville stige i takt med et øget behov for fritidsaktiviteter. Der vil være uændrede muligheder for brug af terrænet af naturforeninger som ornitologer, botanikere og vandreforeninger samt naturoplevelsesarrangementer. Ridning og orienteringsløb vil også fremover kunne foregå i et omfang og efter regler som er kendt i dag.

13.4 Nye retningslinier for militære aktiviteter og færdsel med køretøjer

De gældende bestemmelser og restriktioner for øvelsespladsens militære anvendelse og øvelsesfaciliteterne er beskrevet i planens afsnit 5 (således som de også er fastlagt i "Blivende bestemmelser for øvelsesterræn m.v. under Garnisonskommandanten i Slagelse").

Nedenfor redegøres for *nye* tiltag samt bestemmelser og restriktioner som alle er vedtaget i forbindelse med Drifts- og Plejeplanen, og som skal indføjes i de gældende "Blivende Bestemmelser".

De nye bestemmelser for den militære anvendelse er sammen med de øvrige bestemmelser illustreret på det til Drifts- og Plejeplanen hørende øvelseskort, der er vedlagt som bilag 2.

Friholdelse af arealer for militær aktivitet

Af frednings- og naturhensyn udpeges særligt sårbare områder som fremover skal friholdes for al militær øvelsesaktivitet eller kørsel, efter 3 kategorier: 1) Al øvelsesaktivitet forbudt. 2) Al kørsel forbudt. 3) kørsel med bæltekøretøjer forbudt.

Sådanne kategorier og områder findes allerede i medfør af de gældende Blivende Bestemmelser for Øvelsesterrænet (BB) og omfatter bl.a. kulturgræsarealer, gravhøje, impassable områder og udvalgte, større søer. Områderne udvides imidlertid, for at skåne alle væsentlige naturværdier. Derfor vil kørselsforbudet fremover gælde alle vådområder, bortset fra et vandhul beliggende mellem vandhullerne 32 og 33 på Drifts- og Plejekortet. Se nedenfor under "Bjergning og vadning".

De kørsels- og/eller øvelsesfrie områder er angivet med tre typer sort skravering på øvelseskortet i bilag 2. De omfatter bl.a. Nysø-engene samt alle øvrige vådområder med omgivende vegetationsbufferzone, Korsbjerg, grusgraven, beplantninger, gravhøjen Bavnen, Soldatens Lod og spejderområdet, Hestefolde, Uddannelses-trekanten m.v.

På visse, særligt udsatte steder er der behov for fornyet eller yderligere pæleafspærring for at forhindre kørsel. Dette gælder særligt udsatte vandhuller (nr. 19, 20, 21, 22, 23, 26, 28, 29, 30, 32, 34, 43, 51, 59, 60, 61, 64, 65 og 67 på drift- og plejekortet), pæleafspærring af særligt sårbare skræntpartier med kørselsforbud (Korsbjerg og grusgrav - se øvelseskort) samt omkring gravhøjen Bavnen.

Gravning

Der gælder forskellige regler for gravning på terrænet, alt efter om det er med håndredskaber eller med maskine.

Med håndredskaber

Gravning med håndredskaber må i princippet finde sted overalt på øvelsespladsen, under hensyn til følgende retningslinier:

Graveforbud:

- Nærmere end 2 m fra løvtræer og her kun i 30 cm dybde
- I områder med krydsskravering på øvelseskort.
- I områder afgrænset af blå streg (vådområder) jf. øvelseskort.
- I nyplantninger.
- På Korsbjerg.

- På Soldatens Lod.
- På skydebanerne og faste uddannelsesfaciliteter.
- På veje og i rabatter.
- På skrænter og i grusgrave ved Bavnen.

I levende hegn, remiser og bevoksninger skal der graves under hensynstagen til bevarelse af træer og buske.

Med maskinkraft

Gravning med maskinkraft, herunder dozning, må kun finde sted efter særlig tilladelse fra Uddannelsessektionen. I nedenstående områder er der graveforbud:

Graveforbud

- I områder med krydsskravering jf. øvelseskort.
- I områder med skråravering jf. øvelseskort.
- I områder afgrænset af blå streg (vådområder) jf. øvelseskort.
- I nyplantninger.
- I diger.
- På toppen af Korsbjerg.
- På skydebanerne samt i og om faste uddannelsesfaciliteter.
- På veje og rabatter.

Bjærgning og eventuel vadning

Den fladvandede dam beliggende mellem dam nr. 32 og 33 er udpeget til dette formål ("svømmesø" - se Drifts- og Plejekortet).

13.5 Retningslinier for den øvelsesmæssige indretning af terrænet

Fremtidige forbedringer/etableringer af øvelsesfaciliteter

Der vil i løbet af den 15-årige planperiode blive foretaget følgende forbedringer og/eller etableret følgende anlæg på terrænet til brug for øvelsesvirksomhed:

Gardehusarregimentets skydebaner. (Bilag 5)

På langdistancebanerne er der for nuværende tiltag til renovering/modernisering, herunder vil kuglefangene blive udskiftet med et miljøvenligt materiale, der kan renses for projektiler og genbruges. Ligeledes vil der i den nærmeste fremtid blive opsat faldmål på begge baner, hvilket vil gøre banerne mere tidssvarende.

Etablering af faste kampstillinger på øvelsespladsen (udbygningsgrad 1+2+3). (Bilag 6)

I forbindelse med implementeringen af *Uddannelsescenter Sjælland* vil der være et behov for etablering af permanente kampstillinger til kampvogne og panserinfanterideler med udbygningsgrad 1+2+3, hvilket kræver meget stor forberedelsestid, ligesom behovet for såvel personel- som maskinressourcer er stort.

Placeringen af de planlagte fuldt udbyggede permanente stillinger fremgår af bilaget.

Etablering af skovkampområde. (Bilag 7)

Behovet for at indøve færdigheder i skovkamp har altid været tilstede, men mulighederne for at kunne grave enhederne ned i skove har aldrig været tilstede pga. skade på trærodde m.v..

Regimentet har i samråd med ejeren af Charlottedal Skov fundet et egnet skovareal, der tilgodeser regimentets behov. Dette areal fremgår af bilag 7.

Der vil blive gravet permanente stillinger ned under hensyntagen til bevoksningen, på det i bilaget viste område.

Renovering og udbygning af nærkampbyen (Bilag 8)

Gardehusarregimentet råder for nuværende over et nærkamphus i to etager samt otte kulisser bestående af vinkelmure.

Der er imidlertid et stigende behov for at råde over flere rigtige huse til gennemførelse af den grundlæggende teknik for rensning/kamp i huse/byer, specielt for enheder, der skal udsendes i international tjeneste.

Det er derfor planen, at de i forvejen opsatte kulisser bygges om til rigtige huse, herunder at kulisserne udbygges til et to-etagers hus ligesom det nuværende og eneste nærkamphus.

Samtidig er det planen, at der opsættes permanente pæle til opspænding af pigtråd, samt at der bygges et redskabsskur til opbevaring af sandsække, rengøringsredskaber og branddaskere.

Placering af observationstårne på øvelsespladsen. (Bilag 9)

For at opfylde sikkerhedsbestemmelserne i forbindelse med håndgranatkast er det nødvendigt at opsætte to observationstårne til brug for sikkerhedsposterne så hele fareområdet kan overvåges på betryggende vis.

Hidtil har der skullet udstilles fire sikkerhedsposter, men pga. at bevoksningerne inden for fareområdet med tiden er blevet højere, er der opstået ”døde” vinkler, som posterne ikke kan overvåge. Det er derfor besluttet, at de to tårne på henholdsvis 8 og 10 meter opstilles som vist på bilaget. Der vil være tale om to tidligere luftmeldetårne.

Placering af miniskydebane for pansret maskinkanon (Bilag 10)

For at tilgodese uddannelseskravene på pansret maskinkanon mest muligt er det hensigten at oprette en miniskydebane nord for Østerby som vist på bilaget.

Placering af ridehus, stalde, foderlade, hestefolde, græsningsarealer, 1500 meter springbane, 1000 meter ridespor samt 3500 meter ridespor i skovarealerne (Bilag 11)

Det igangværende byggefelt (ultimo 2002) er angivet på grundkortet, bilag 1.

En foreløbig udpegning af ridespor fremgår af bilag 11. Ridesporet vil i det store og hele følge ringvejen og Charlottedal Allé. Udenfor øvelsestid kan sporet benyttes af civile ryttere, som er i besiddelse af ridekort.

Retablering af levende hegn

Der vil blive retableret følgende levende hegn på terrænet

1. Infanterihegn gående i nord-sydgående retning øst for Næstvedvejen retableres eller suppleres i nødvendigt omfang.
2. Skydebanehegn gående øst-vest fra skydebane til Næstvedvej nord om Korsbjerg retableres eller suppleres i nødvendigt omfang.
3. Fasanhegn gående øst-vest mellem sektor III b og III c retableres eller suppleres i nødvendigt omfang.
4. Hønsehegn øst-vestgående i sektor III b retableres eller suppleres i nødvendigt omfang.
5. Ydre skovbryn langs Charlottedal Skov nord retableres.

Ved retablering skal anvendes løvtræer bestående af de egnstypiske eg, tjørn, hæg, slåen, hunderoser og brombær.

Samtlige kampvognspassager (kødben) gennem levende hegn vil blive tydeligt afmærket med hvide pæle.

De ovennævnte, fem strækninger som er angivet på drifts- og plejekortet.

Nyetablering af levende hegn

Der plantes et nyt, ca. 500 meter levende hegn i sektor IV d, gående fra Nygård til syd for Kelds Lund, syd for RC's høj. Se drifts- og plejekortet.

Ved reetablering skal anvendes løvtræer bestående af de egnstypiske eg, tjørn, hæg, slåen, hunderoser og brombær.

Renoveringer af eksisterende småbeplantninger på forsvarets eget areal

Samtlige skovarealer (smålunde og beplantningsbælter) på øvelsespladsen vil blive gennemgået og reetableret i løbet af planperioden.. Der vil ske nødvendig udtynding, eller supplerende beplantning. Kjelds Lund vil gradvis blive indplantet med løv i løbet af planperioden.

Etablering af nye beplantninger

For at forbedre øvelsespladsens øvelsesmæssige værdi vil der blive etableret mindre beplantninger forskellige steder i terrænet. Beplantningerne har primært til formål at skabe bevægeterræn (skjul, ophold og bevægelse) for større eller mindre grupper af personel og køretøjer.

I første omgang vil dette ske i og om nærkampbyen Østerby. Se drifts- og plejekortet.

Andre eventuelle beplantninger er endnu ikke stedfæstet eller beskrevet. De vil fremgå ved et eventuelt plantillæg senere, som drøftes mellem de involverede parter.

Retablering af diger langs Charlottedal Skov og Skydebanehegn

Der vil ske en reetablering af diger ind til Charlottedal skov Nord og skydebanehegn (se bilag 12). Dette arbejde kan gennemføres med regimentets egne maskiner - og enheder, samt ved tilførsel af sten til udbedring af digerne.

Vej- og sporvedligeholdelse

Den årlige vedligeholdelse af veje og spor omfatter skrabning af hjulspor samt fyld i hjulspor og bæltepor. Det er besluttet, at eventuelt overskudsjord fra det kommende byggeri af stalde m.v. på øvelsespladsen vil kunne anvendes som fyld i hjulspor/bæltepor med henblik på udbedring af disse.

13.6 Overordnet målsætning for øvelsespladsens fremtidige naturtilstand

Det er målet at fastholde og forbedre Antvorskov Øvelsesplads som et af forsvarets mest varierede og naturskønne terræner. Landskabsværdier i form af store græsslettepartier, skræntformationer samt moser og vådområder med spredte smålunde og krat skal derfor bibeholdes i naturtilstand principielt helt uden gødskning, sprøjtning eller dyrkning. Der vil blive gennemført en pleje- og genopretningsplan for vådområderne på terrænet, herunder en genskabelse af den oprindelige Nysø. Græsslettearealer og overdrev friholdes fra tilgroning eller nedslidning gennem en fastlagt plejeplan.

De kulturhistoriske værdier på terrænet skal sikres mod enhver skade i forbindelse med militær øvelsesaktivitet og skal plejes og restaureres efter en fastlagt plan.

Den særlige indsats for naturværdierne på øvelsespladsen skal ske under respekt for områdets anvendelse til militære øvelsesaktiviteter. Udgangspunktet for aktiviteterne bør dog være, at der ikke sker yderligere nedslidning af området, idet også den militære brugsværdi er afhængig af områdets naturmæssige bæreevne. Der bør fortsat fastlægges restriktioner for brugere af terrænet som tilsikrer, at områdets tilstand ikke gradvist forringes.

13.7 Retningslinier for pleje af de åbne græsarealer

Det skal gennem vegetationspleje sikres, at en væsentlig del af øvelsespladsen fortsat har karakter af åbne græsslette- og overdrevsarealer. Der fastlægges derfor en vegetationsplejeplan for alle arealer, som er angivet som slette og overdrev på grundkortet. Det drejer sig om 274 hektar slette og 22 hektar overdrev.

Plejemetoder

De åbne arealer befinder sig i en konstant tilgroningsproces. Uden vegetationspleje vil græsslette- og overdrevsarealerne hurtigt gro til i roser, lupiner, tjørn, birk, og pil. Der er forskellige plejemetoder til at hindre denne udvikling. De vigtigste er slåning, grenknusning og rydning, men også afbrænding eller græsning er gode plejemetoder. Sidstnævnte er dog vanskelig at forene med militær øvelse, men græsning kan med held benyttes på arealer på øvelsespladsen, som i henhold til retningslinierne er friholdt for al øvelsesaktivitet.

På Antvorskov Øvelsesplads er der således indgået en græsningsaftale med en lokal landmand for området Soldatens Lod i terrænets nordvestligste hjørne. Denne del af øvelsespladsen benyttes ikke til øvelser. Området afgræsses af kreaturer. Denne plejeform er til gavn for floraen på engarealer ved søen.

Afbrænding er en plejeform som kan benyttes på åbne græsarealer. Det er dog vigtigt at slukke alle tilfældigt opståede brande hurtigst muligt, da afbrænding som plejemetode ikke må ske for ofte, og skal foregå efter en plan hvor afbrændingen sker kontrolleret og pletvist på udvalgte dele efter en turnus. Afbrænding skal helst foregå om foråret inden 1. april, og når jorden, men ikke vegetationen, er fugtig. Modvindsbrand er i en afvejning af fordele og ulemper at foretrække frem for medvindsbrand, især da den bedre kan styres. På Antvorskov Øvelsesplads skal man være særlig varsom med denne plejeform, på grund af brandfaren i de tilstødende skovbeplantninger.

En anden god, og mere skånsom plejemetode er afslåning af vegetationen. Det er samtidig den mest benyttede plejemetode. Hvis vegetationen er grov med en del kraftig træopvækst benyttes en grenknuser. På slette- og overdrevsarealer med ikke for grov vegetation og mindre træopvækst, f.eks. tjørnekrat, benyttes enten grenknuser eller slagleklipper og på fin vegetation uden træopvækst kan benyttes kniv- og skiveklipper eller en grønthøster. Sidstnævnte er den mest relevante på Antvorskov.

Gardehusarregimentet har givet udtryk for den opfattelse, at der vil være vanskeligheder forbundet med at slå de særligt opkørte strækninger på Antvorskov Øvelsesplads, idet bælteporene gør terrænet ufremkommeligt for slåningsaggregater. Dette problem er velkendt også fra andre østdanske øvelseterræner med fed, leret jord, hvor der foregår bæltekørsel - bl.a. Kulsbjerg Øvelsesplads. Her var der i forbindelse med drifts- og plejeplanen enighed om, at der foretages en forudgående udjævning af de mest opkørte sporområder. Ved udjævningen anvendes der en tallerkenharve, som er den mest skånsomme metode i forhold til den vilde flora på stedet. Herefter vil der kunne foretages høslæt på de åbne arealer med henblik på at pleje disse og undgå gradvis tilgroning med buske og træer. Høslættet sker mindst hvert 3. år med

en turnus, så en tredjedel af arealet slås hvert år. Hermed opretholdes områdets naturmæssige variation med højt og kort græs m.v. Som slåmaskine anvendes en grønthøster monteret med en almindelig opsamlingsvogn.

Samme princip vil formentligt kunne gøre sig gældende på Antvorskov Øvelsesplads, selv om de opkørte arealer med bæltspor er langt større her end på Kulsbjerg, og forholdene på de to terræner derfor ikke umiddelbart kan sammenlignes

Forskellige plejemetoder for græsarealerne på Antvorskov har efterfølgende været drøftet med Gardehusarregimentet og Hærens Operative Kommando.

Alternativer har været, 1) en parcelopdeling af øvelsespladsen. En hel parcel (eksempelvis en sektor), udjævnes med maskiner og afspærres for al øvelsesaktivitet i max 1 år, hvorefter en ny parcel udvælges, og så fremdeles. 2) Sporvis udjævning af selve bæltsporene overalt på terrænet, i kombination med normal slåning af de øvrige arealer. 3) En opdeling af hele øvelsespladsen i ikke-opkørte og opkørte arealer (passable og impassable områder for slåmaskinen). De passable græsarealer slås 3 gange i løbet af den 15-årige planperiode. De impassable får lov at henligge uden pleje.

Der er enighed om, at det kun er alternativ 2 der er brugbar, når der skal tages hensyn til den militære brug samt flora og fauna.

Ved slåning er det af hensyn til floraen vigtigt, at det afslåede materiale fjernes for at modvirke den stadige tilførsel af næringsstoffer, som blandt andet sker gennem nedbøren. Hertil kommer at hvis materialet bliver liggende, vil det udgøre det et dårligt spiringsbed for langt de fleste plantearter, eftersom jordoverfladen er dækket af et porøst lag af dødt plantemateriale. Dette hindrer lysets nedtrængen til jordoverfladen. En blottet jordoverflade giver langt bedre spiringsmuligheder for de fleste plantearters frø.

De tidligere marker på Antvorskov Øvelsesplads, som nu overvejende er klassificeret som "slette", samt områderne med lupin og tjørnekrat bør plejes flere gange i løbet af planperioden, d.v.s. slås mindst 3 gange inden for den 15-årige driftplanperiode. Dette vil sikre, at den høje diversitet af vilde blomsterplanter bibeholdes og udvikles fremover. I praksis betyder dette, at der årligt skal slås ca. 60 ha.

Et særligt problem er bekæmpelsen af de store mængder Mangebladet Lupin, som især har bredt sig i sektor III a, III b og III c. For at få ordentligt bugt med disse skal de pågældende lupinarealer slås og høstes med grønthøster to gange hvert år - én gang i juni og én gang i begyndelsen af efteråret.

Prioritering af plejeindsatsen

Græssletterne og overdrevet på Antvorskov Øvelsesplads er generelt i en rimelig plejetilstand.

Der er dog også arealer som er præget af en begyndende tilgroning, og hvor en særlig plejeindsats derfor er påkrævet. Der bør foretages en prioritering af plejeindsatsen på disse arealer.

Det drejer sig som nævnt især om sektor III a, III b og III c, hvor lupin er hovedproblemet. Desuden ses en begyndende tilgroning i sektor I med tjørnebuske. Disse arealer bør derfor være de første der skal slås ved igangsættelsen af plejeplanen.

Retningslinier for græs- og overdrevarsarealer som er forbeholdt høslæt til hestene

Der er udpeget arealer som fremover skal forbeholdes høslæt til brug for regimentets heste.

Det drejer sig om en del af Uddannelsesstrekanten, et areal ved ABC-området nær ved Rosted, et overdrevsareal i sektor I samt et smal stribe mellem Nysøengene og Charlottedal Skov. De 4 arealer fremgår af drifts- og plejekortet. Alle 4 arealer er pålagt restriktioner for militær øvelsesbrug, idet al øvelsesaktivitet her er forbudt (er angivet på øvelseskortet).

Herudover gælder den restriktion for overdrevsarealet i sektor I samt engstrimlen nord for Nysø, at der ikke må gødes eller jordbehandles, og at der tidligst må foretages høslæt fra 1. juli. Disse to arealer er beskyttede naturområder i henhold til naturbeskyttelsesloven. Dette betyder at deres tilstand ikke må ændres, men der skal til gengæld foretages nænsom naturpleje i form af slåning eller græsning.

13.8 Retningslinier for pleje og genopretning af vådområder

Hvad angår søer og vandhuller på terrænet iværksættes der en samlet bevarings- og genopretningsplan for 46 af de i alt 70 søer og vandhuller. Fælles retningslinier for oprensning og pleje af vandhuller samt plejeforskrifter og prioritering af indsatsen for hvert enkelt vandhul er beskrevet i planens afsnit 10.6. Handlingsplanen fremgår af nedenstående afsnit 13.14

13.9 Retningslinier for brug af bekæmpelsesmidler

I medfør af Forsvarsministeriets pesticidhandlingsplan af 16. marts 2000 vil forsvaret ophøre med anvendelse af pesticider på forsvarrets ejede, lejede og udlejede arealer senest 1. januar 2002. Undtaget heraf er områder, hvor det af sikkerhedsmæssige årsager er absolut påkrævet, eller hvor særlige forhold gør sig gældende.

Ved sikkerhedsmæssige årsager forstås flyvefelter samt rullebaner. Her kan dispenseres fra forbudet mod anvendelse af pesticider, indtil alternative metoder kan bringes i anvendelse.

Med "særlige forhold" tænkes især på den invasive og giftige plante Kæmpe-Bjørneklo. Bekæmpelse af Kæmpe-Bjørneklo ved anvendelse af pesticider skal i henhold til pesticidhandlingsplanen begrænses mest muligt og ske i overensstemmelse med Drifts- og Plejeplanerne.

Der bliver årligt punktsprøjtet mod Kæmpe Bjørneklo flere steder på Antvorskov Øvelsesplads.

Da den giftige Kæmpebjørneklo kan udgøre en ikke uvæsentlig sikkerhedsrisiko for soldater under øvelse er det besluttet, at den årlige punktsprøjtning med roundup bør kunne fortsætte, indtil alle bjørneklør er væk. Problemet er allerede nu begrænset og under kontrol, og forbruget af roundup er derfor beskedent.

En fortsættelse kræver dispensation. Regimentet skal fremsende en særskilt ansøgning herom til Forsvarskommandoen, med redegørelse for behovet. Den anvendte mængde af roundup registreres af miljølederen på kasernen.

13.10 Retningslinier for gødskning

Af hensyn til grundvandet, til sårbare naturtyper, flora og fauna er det besluttet, at der fremover ikke gødskes på terrænet bortset fra to særligt udpegede kulturgræsarealer til hestene, såfremt regimentet finder dette nødvendigt af hensyn til græsproduktionen. Det drejer sig om slettearealerne omkring ABC-huset samt Uddannelsesstrekanten (se drifts- og plejekortet). Der må til gengæld ikke gødskes eller jordbehandles på de to øvrige arealer, hvor der kan foreta-

ges høslet til hestene (i sektor I samt langs nordkanten af Nysøengene, se drifts- og plejekort, bilag 3), da disse er beskyttede naturarealer.

Desuden kan der fortsat grundgødskes i vildtagre i form af kalkning.

13.11 Retningslinier for beskyttelse og pleje af fortidsminder

Retningslinier for den fremtidige pleje og beskyttelse af fortidsminder og kulturhistoriske interesser på Antvorskov Øvelsesplads er beskrevet i planens kapitel 10.6. De praktiske anvisninger fremgår af det såkaldte kulturhistoriske katalog, som er vedlagt planen som bilag 14. Kataloget angiver et fredningsnummer og/eller sognebeskrivelsesnummer for hvert enkelt fortidsminde. Numrene og dermed fortidsmindets nøjagtige placering i terrænet er gengivet på Drift- og Plejekortet, bilag 3.

13.12 Ordensreglement for offentlighedens adgang til øvelsespladsen

Ordensreglement for offentlighedens adgang til terrænet fremgår af bilag 15, bagest i nærværende plan.

13.13 Jagt og vildtpleje

Jagt og vildtpleje fortsætter som hidtil, og de eksisterende vildtagre kan bibeholdes. Se beskrivelse af jagt- og vildtplejeforhold under kap. 6.

Det er af naturhensyn endvidere besluttet, at de eksisterende vildtagre ikke flyttes og at der ikke anlægges nye vildtagre på terrænet. Eksisterende vildtagre kan dog undtagelsesvist flyttes, hvis der skønnes et særligt behov herfor. Dette skal ske efter drøftelse mellem aftaleparterne, og der skal udarbejdes et plantillæg herom.

Fra maj 2002 har forsvaret indført en generel bestemmelse om, at vildtplejen på de militære terræner følger de etiske regler herom, som gælder for Skov- og Naturstyrelsens arealer. Dette betyder bl.a., at eventuelle vildtagre placeres uden for fredskov og beskyttede naturområder og i overensstemmelse med etablisementsforvaltningens drifts- og plejeplan for terrænet. Desuden at der ikke må gennemføres opdræt og udsætning til afskydning; foregå fodring af andefugle i og ved vandhuller og vådområder; drives jagt på vandfugle på søer og vådområder med åben vandflade på over 2 ha, da disse områder regnes for vigtige rasteplasser for vandfugle, og derfor skal sikres fred; der må ikke drives jagt i udpegede Ramsar-, EF-fuglebeskyttelses- og Habitatområder på arter, som områderne er udpeget med henblik på at beskytte.

13.14 Prioriteret handlingsplan for planperioden

I det følgende er der foretaget en prioritering af de pleje- og naturgenopretningstiltag, som er indeholdt i planen. Prioriteringen er delt op i *tre kategorier*: Første prioritet er tiltag som skal være gennemført inden for *planperiodens første fire år*. Anden prioritet er tiltag som skal være gennemført inden for *planperiodens første ni år*. Tredje prioritet er tiltag som skal være gennemført i løbet af planperioden, dvs. *inden for de kommende femten år*.

Prioriteret handlingsplan for pleje- og naturgenopretningstiltag

1. Prioritet (gennemføres indenfor de første 4 år af planperioden)

- Gennemførelse af Nysø-projektet, som beskrevet i afsnit 10.7, er fastlagt til at blive gennemført i begyndelsen af 2004. Amtets tilladelse til projektet af 10. juli 2001 bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 3 år efter, at den er meddelt, dvs. senest 10. juli 2004. Arbejdet skal være afsluttet senest 3 måneder efter, at det er påbegyndt.
- I 2002 og 2003 gennemføres pleje af følgende 12 første-prioriterede vandhuller: 18, 28, 29, 33, 35, 43, 44, 45, 51, 66, 69 og 70.
I 2004, 2005 og 2006 gennemføres pleje af følgende 14 førsteprioriterede vandhuller: 1, 11, 17, 21, 22, 24, 26, 30, 32, 34, 46, 56, 65 og 67.
Plejen gennemføres som beskrevet i afsnit 10.6. Oprensning af vandhul nr. 1 forestås af Slagelse Kommune.
- Etablering af nyt, ca. 500 meter levende hegn i sektor IV d, gående fra Nygård til syd for Kelds Lund, syd for RC's høj.
- Høslet af 60 ha græsslette og overdrevarsarealer årligt, efter turnus. Herunder særlig intensiv slåning på arealer med lupin (sektor III a, III b og III c).
- Etablering af nye beplantninger til øvelsesbrug i og om nærkampbyen Østerby.
- Fortsat bekæmpelse af Kæmpe-Bjørneklo
- Generel renovering af øvelsespladsen. 1) Tilkastning af gravede stillinger og skyttehuller. 2) Retablering af diger ind til Charlottedal skov Nord og skydebanehegn (jf. bilag 12). 3) Fjernelse af afmærkningsstrimler. 4) Almindelig oprydning.
Som beskrevet i afsnit 9.3.

2. Prioritet (gennemføres indenfor de første 9 år af planperioden)

- Pleje af følgende 7 anden-prioriterede vandhuller: 10, 15, 27, 39, 52, 60 og 63. Som beskrevet i afsnit 10.6
- Retablering af følgende levende hegn på terrænet: 1) Infanterihegn gående i nord-sydgående retning øst for Næstvedvejen retableres eller suppleres i nødvendigt omfang. 2) Skydebanehegn gående øst-vest fra skydebane til Næstvedvej nord om Korsbjerg retableres eller suppleres i nødvendigt omfang. 3) Fasanhegn gående øst-vest mellem sektor III b og III c retableres eller suppleres i nødvendigt omfang. 4) Hønsehegn øst-vestgående i sektor III b retableres eller suppleres i nødvendigt omfang. 5) Ydre skovbryn langs Charlottedal Skov nord retableres.
Samtlige kampvognspassager (kødben) gennem levende hegn afmærkes tydeligt afmærket med hvide pæle.
Ved retablering anvendes løvtræer bestående af de egnstypiske eg, tjørn, hæg, slåen, hunderoser og brombær.
- Høslet af 60 ha græsslette og overdrev årligt, efter turnus. Herunder særlig intensiv slåning på arealer med lupin.
- Fortsat bekæmpelse af Kæmpe-Bjørneklo.
- Pleje af gravhøjen Bavnen efter anvisninger i bilag 14.
- Erstatning af nålebeplantningen Kelds Lund med løvtræer.

3. Prioritet (gennemføres indenfor den 15-årige planperiode)

- Pleje af følgende 16 tredje-prioriterede vandhuller: 2, 3, 4, 19, 20, 23, 25, 36, 37, 38, 55, 57, 58, 59, 61 og 64, jf. plejebeskrivelse i afsnit 10.6.

- Høslet af 60 ha græsslette og overdrev årligt, efter turnus. Herunder særlig intensiv slåning af arealer med lupin.
- Fortsat bekæmpelse af Kæmpe-Bjørneklo.
- Nye øvelsesfaciliteter på øvelsespladsen, som beskrevet i afsnit 9.1

13.15 Nødvendige myndighedstilladelser til nye anlæg og tiltag

I hvert enkelt tilfælde vurderes det, hvorvidt en given foranstaltning kræver tilladelse. I bekræftende fald indhentes myndighedernes godkendelse inden iværksættelse af projektet. I tvivlstilfælde skal spørgsmålet forelægges den pågældende myndighed. Der er i det følgende givet en vurdering af, hvilke lovgivninger der er relevante i de enkelte tilfælde.

Faste stillinger og andre anlægsaktiviteter

Flytning af eksisterende, permanente anlæg samt etablering af nye, permanente anlæg og opstilling af faste terrænpunkter kan kræve tilladelse fra relevante myndigheder. Hvorvidt der foreligger lokalplanligt afgøres i den konkrete situation af kommunalbestyrelsen ud fra en samlet vurdering. Tilsvarende er det kommunen der træffer afgørelse om landzonetilladelse i medfør af planloven, mens det er amtet der træffer afgørelser i sager som kræver tilladelse efter naturbeskyttelsesloven. Tilladelse til opstilling af faste anlæg i fredskov kræver tilladelse efter skovloven, og skal søges hos Odsherred Statsskovdistrikt.

Naturgenopretning, naturpleje og nye beplantninger

Naturgenopretning

Oprensning eller genskabelse af vådområder gennem vandstandshævning kræver tilladelse hos amtet i medfør af naturbeskyttelsesloven. Dette uanset at tiltaget er en naturforbedrende foranstaltning. Regimentet bør fremsende en samlet ansøgning til Vestsjællands amt om tilladelse til vådområdeprojekterne under henvisning til planens afsnit 10.6.

Hvad angår genskabelse af Nysø er der som tidligere nævnt allerede givet tilladelse til projektet. Amtets tilladelse af 10. juli 2001 bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 3 år efter, at den er meddelt, dvs. senest 10. juli 2004. Arbejdet skal være afsluttet senest 3 måneder efter, at det er påbegyndt.

Naturpleje

Naturpleje i form af rydning, slåning og afbrænding af beskyttede naturområder som eng og overdrev kræver ikke tilladelse. Afbrænding er kun tilladt i efterårs- og vinterhalvåret, dvs. oktober-marts. Forud for afbrændinger skal brandmyndighedens (det lokale brandvæsen) tilladelse indhentes, og de almindelige regler i bekendtgørelsen om "brandværnsforanstaltninger ved afbrænding af halm, affald, bål og fyrværkeri m.v." skal overholdes.

Hvorvidt "undladelse af naturpleje" som medfører at området springer i krat og dermed "vokser ud" af beskyttelsesbestemmelserne, kræver tilladelse efter naturbeskyttelsesloven, må drøftes med amtet. I følge bemærkningerne til loven har udover kommuner og amter også staten pligt til at pleje egne beskyttede arealer (se afsnit 8.5).

Rydning af bevoksninger

Skov på statslige arealer er altid, ifølge Skovloven, fredskov. Eventuel rydning af skov kræver derfor tilladelse efter Skovloven. Odsherred Statsskovdistrikt er skovlovmyndighed for Antvorskov Øvelsesplads. Tilsvarende gælder nye anlæg i fredskov.

13.16 Planændringer

Der kan foretages ændringer i planen jf. afsnit 2.3. Planændringer indsættes i nærværende kapitel.

Med hensyn til planændringer vedrørende nye anlæg: Se nedenfor.

Nye, faste stillinger og anlæg kræver planændring i relation til nærværende Drifts- og Plejeplan

Etablering eller flytning af permanente anlæg og opstilling af faste terrænpunkter, som ikke er beskrevet i nærværende plan under kapitel 9.1 om "Redegørelse for fremtidige behov inden for de enkelte øvelsesfaciliteter" og tilhørende bilag 5-12 kræver planændring af nærværende plan, i form af et plantillæg.

Der henvises også til bilag 13.

Anlæg m.v., som etableres midlertidigt, men som *ikke* er fjernet inden 1 måned fra etablering, regnes som permanente.

Permanente anlæg, herunder byggeri, der anlægges på § 3-områder eller i skov vil kræve tilladelse efter Naturbeskyttelsesloven (hos amtet) eller Skovloven (hos Odsherred Statskovdistrikt), samt efter Planloven (hos kommunen).

Midlertidige anlæg

Midlertidige (temporære) anlæg og terrænpunkter skal være fjernet inden 1 måned fra etablering/opstilling. Sådanne kan frit etableres indenfor terrænet, forudsat at etableringen ikke indebærer en benyttelse af arealet eller de omgivende arealer, der er i strid med de overordnede retningslinier for det pågældende område.

Efter fjernelse af anlægget eller terrænpunktet skal arealet reetableres.

På dette sted i planen indsættes vedtagne tilføjelser til og ændringer af planen.

ØKONOMI

14 Økonomiske konsekvensberegninger

Drifts- og Plejeplanen for Antvorskov Øvelsesplads er udformet i et samarbejde mellem Gardehusarregimentet, Hærens Operative Kommando, Forsvarets Bygningstjeneste, Forsvarskommandoen og Skov- og Naturstyrelsen. Den endelige plan godkendes af Hærens Operative Kommando, der derigennem forpligter sig til at skabe sammenhæng mellem tildeling af ressourcer og planens indhold. Der er tale om et HOK-terræn som er et "Kategori 3"-område - dvs. at det er niveau-III myndigheden Gardehusarregimentet som har ansvaret for planens praktiske udførelse, herunder regulering af den militære aktivitet, tilsyn med terrænets brug samt terrænvedligeholdelse. Skovdriften i de lejede skovarealer varetages af Valdemarskilde, jf. overenskomsten, mens drift og pleje af de små vildtremiser, levende hegn og bryn på det øvrige terræn tilhørende forsvaret varetages af regimentet.

De økonomiske beregninger er behæftet med en vis usikkerhed. Dette skyldes, at talstørrelserne og mandtimebehovet ofte ikke kan beregnes direkte, men er baseret på planens forskellige estimater af udgifter til gennemførelse af plejetiltagene, og til en vis grad på skøn. De økonomiske overslag repræsenterer dog på planlægningstidspunktet det bedst mulige skøn over de økonomiske konsekvenser af den planlagte drift. Overslagene er baseret på prisniveau ved planperiodens begyndelse (2002).

Aktiviteter omfattet af de økonomiske overslag, samt aktiviteter som ikke er omfattet

De økonomiske overslag omfatter de aktiviteter, der rækker **udover** den daglige vedligeholdelse af terrænet. De vedrører således naturpleje af de åbne arealer - herunder rydning af tjørn, slåning af lupiner, m.v., genopretning af vådområder, afvikling af bevoksninger, rydning og etablering af levende hegn samt pleje af fortidsminder.

Derimod omfatter de økonomiske overslag **ikke** eventuelle nye anlæg med direkte relation til terrænets anvendelse som militært øvelsesområde, dvs. afmærkning af spor, vejvedligeholdelse, sløjfning af spor, placering af miniskydebane, etablering af kampstillinger, etablering af skovkambane, vedligeholdelse af bygninger og kulisser, renovering af nærkampsby m.v. Overslagene vedrører heller ikke udgifter forbundet med anlæggelse og drift af vildtagre.

Den daglige terrænvedligeholdelse

Den daglige terrænvedligeholdelse planlægges og gennemføres af Kaserneelementet. Den omfatter typisk:

- Reparation og vedligeholdelse af veje og spor
- Vedligeholdelse af grøfter og dræn
- Oprydning og renovering efter øvelser
- Vedligeholdelse af bevoksninger og hegn
- Naturpleje og rydninger af opvækst og krat i forbindelse med vedligeholdelse af målbaner m.v.

Som hovedregel skal skader forvoldt inden for forsvarrets arealer udbedres af skadevolder. Skader, som enheden ikke selv kan udbedre, indberettes til Gardehusarregimentet. Renholdelse af øvelsespladsen påhviler kaserneelementet. Ved større arbejder kan der ydes støtte fra ingeniørenheder.

Ressourcer til den daglige vedligeholdelse

Der er i kaserneelementet afsat 1 stilling til at forestå og udføre vedligeholdelsen af Antvorskov Øvelsesplads. Kasernemesteren har ansvaret for terrænvedligeholdelsen og eventuelle plejetiltag efter anvisning fra terrænofficeren.

- Til vedligeholdelsen af øvelsespladsen ønsker kaserneelementet et årsværk mere.

14.1 Økonomisk overslag til naturpleje og genopretning

Pleje af slette og overdrev, herunder bekæmpelse af lupin

På grund af øvelsespladsens mosaik af bevoksninger og åbne arealer vil kun en mindre del af arbejdet med slette- og overdrevsplejen kunne foregå ved hjælp af afbrændinger. Størstedelen skal ske ved hjælp af slåning, opsamling og grenknusning.

Hertil kommer, at der er så mange bæltespør på terrænet at slåning med grønthøster er umulig med mindre de dybe spor forinden jævnes med en tallerkenharve. Derfor omfatter plejen af de åbne arealer såvel slåning samt forudgående sporharvning og grenknusning i nødvendigt omfang.

De åbne arealer med græsslette og overdrev udgør i alt 296 ha. De skal ifølge den prioriterede handlingsplan slås 3 gange i løbet af planperioden, dvs. 3 gange 296 ha er ca. 900 ha. Dette fordeles ud efter en turnusordning, således at der hvert år slås ca. 60 hektar. Det drejer sig først og fremmest om høslet og opsamling (med grønthøster med påmonteret opsamlingsvogn). Arealer med meget lupin prioriteres først i turnus. Lupinområderne skønnes at udgøre ca. 60 ha af de 296 ha.

Samlet betyder det, at der årligt skal slås 60 ha.

Omkostninger hertil er skønnet til 3 timer/ha (traktorfører + traktor + grønthøster med vogn), i alt 2280 kr./ha. Dette giver for 60 ha en udgift på 136.800 kr. årligt for slåning af de åbne arealer. Hertil kommer udgifter til udjævning af spor med tallerkenharve. Hvis sporarealerne skønnes at udgøre ca. 20 % af arealet skal der årligt jævnes 12 ha. Omkostninger hertil er skønnet til 1,5 time/ha (traktorfører + traktor + tallerkenharve), i alt 1032 kr./ha. Dette giver for 12 ha en udgift på 12.384 kr.

Samlet vil den årlige pleje af de 60 ha åbne græsarealer derfor beløbe sig til 149.184 kr.

Rydning af selvsåede træer og buske

Udover ovennævnte slåning af åbne græsarealer forestår en mindre opgave med bortskæring af større, selvsåede træer og buske på overdrevs- og slettearealer. Rydningen skal først og fremmest foretages i sektor I, men også enkelte andre steder.

De ekstra omkostninger forbundet med den særlige rydning vurderes at ville andrage 10.000 kr. årligt i den 15-årige driftsperiode.

Genopretning af vådområderne

Pleje af vandhuller og rydning af moser vurderes ikke at kunne foregå indenfor rammerne af de eksisterende ressourcer og materiel.

Den prioriterede handlingsplan for planperioden fastlægger, at der i 2002 og 2003 gennemføres pleje af følgende 12 første-prioriterede vandhuller: 18, 28, 29, 33, 35, 43, 44, 45, 51, 66, 69 og 70. Gardehusarregimentet har modtaget følgende skriftlige tilbud excl. moms i september 2001 fra et entreprenørfirma på pleje af ovennævnte vandhuller: Sø nr. 18: 10.200 kr., sø nr. 28: 13.600 kr., sø nr. 29: 13.600 kr., sø nr. 33: 20.400 kr., sø nr. 35: 17.000 kr., sø nr. 43: 8.500 kr., sø nr. 44: 13.600 kr., sø nr. 45: 5.100 kr., sø nr. 51: 13.600 kr., sø nr. 66: 34.000 kr., sø nr. 69: 13.600 kr. og sø nr. 70: 13.600 kr. I alt beløber dette sig til 176.800 excl. moms.

I 2004, 2005 og 2006 gennemføres pleje af følgende 14 førsteprioriterede vandhuller: 1, 11, 17, 21, 22, 24, 26, 30, 32, 34, 46, 56, 65 og 67. Omkostninger pr vådområde kan sættes som et gennemsnit på 14.000 kr.. Udgifter til pleje af vandhul nr. 1, beliggende i Soldatens Lod, indgår ikke i beregningen, da plejen forestås af Slagelse Kommune. Samlet vil udgifterne beløbe sig til 182.000 kr. excl. moms, hvilket vil udgøre ca. 60.000 kr. pr. år i de 3 år.

Nysø-projektet: Ovennævnte entreprenørfirma tilbyder at etablere stryget m.v. for en samlet pris på 35.000 kr. excl. moms i 2002-priser. En hævning af det eksisterende kampvognsspor i den vestlige ende af søen med én meter i forhold til nuværende terræn, i alt ca. 230 m længde og 7 m bredde vil kunne udføres for 278.900 kr. excl. moms i 2002-priser. Samlet vil Nysø-projektet derfor kunne gennemføres for ca. 300.000 kr. excl. moms. Hærens Operative Kommando har besluttet, at der vil blive sat øremærkede midler af til dette projekt til gennemførelse i 2004.

I 2007 til 2012 gennemføres pleje af følgende 7 anden-prioriterede vandhuller: 10, 15, 27, 39, 52, 60 og 63 (som beskrevet i afsnit 10.6). Det vil sige 1 vandhul om året med en årlig gennemsnitlig udgift på 14.000 kr.

I 2013 til 2017 gennemføres pleje af følgende Pleje af følgende 16 tredje-prioriterede vandhuller: 2, 3, 4, 19, 20, 23, 25, 36, 37, 38, 55, 57, 58, 59, 61 og 64, jf. plejebeskrivelse i afsnit 10.6. Med en gennemsnitsudgift pr. vandhul på 14.000 kr. vil det sige en årlig udgift på 44.800 kr.

Udgifterne til pæleafspærring af vandhullerne falder ind under den daglige vedligeholdelse af terrænet. Der er således ikke sat udgifter på pæleafspærring.

Samlet vil udgifterne til genopretningsplanen for de 49 vandhuller beløbe sig til 680.000 kr. i løbet af den 15-årige planperiode.

Pleje af fortidsminder

I planens bilag 14 er beskrevet de plejetiltag, som er nødvendige at fortage på terrænets gravhøj Bavnen. Der er behov for en let form for pleje på Bavnen og for en bedre markering med pæle. Plejeindgrebet gennemføres i henhold til handlingsplanen i løbet af de første 9 år i planperioden. Udgifterne skønnes at udgøre 5000 kr.

Rydning og erstatning af levende hegn

Prisen for nyetablering af levende hegn ligger i 2002-priser på ca. 50.000 kr. pr. ha. Et 10-rækkers hegn er ca. 13 meter bredt, et 8-rækkers hegn er ca. 10 meter bredt og et 6-rækkers hegn er ca. 8 meter bredt.

Der plantes et nyt hegn på 500 m. i sektor IV d. Hvis der vælges et 8-rækkers hegn vil udgifterne hertil beløbe sig til 25.000 kr. (½ ha).

Retablering af de 4 øvrige hegn skønnes at ligge på ca. halv pris pr. ha i forhold til nyplantning, alt efter omfanget af skader. Samlet pris på retablering af 4 x ca. 500 m er derfor 50.000 kr.

14.2 Behov for årlige ressourcer til planens gennemførelse

Det vurderes, at der til planens gennemførelse i gennemsnit over de næste 15 år vil medgå en merudgift for Gardehusarregimentet i en størrelsesorden på ca. 240.000 kr. pr. år. Det kan ligeledes blive aktuelt med materielanskaffelse til gennemførelse af planens plejeforskrifter, såfremt man vælger selv at gennemføre plejen. Dermed vil selve plejen dog blive billigere. Hvis der rekvireres entreprenør anbefales det - i lyset af de store opgaver i starten af planperioden - at der indledningsvis tildeles Gardehusarregimentet ca. 380.000 kr. i 2003, 600.000 kr. i 2004 og 290.000 i 2005. Herefter vil det årlige behov ligge på omkring 200.000 kr. årligt til implementering af planen.

14.3 Udregningsgrundlaget

Udregningsgrundlag		
Timelønning, specialarbejder	180	kr./time
Timelønning, traktorfører	190	kr./time
Almindelig traktor	450	kr./time
Anhænger til traktor	90	kr./time
Flismaskine	1200	kr./time
Flisfrakører	600	kr./time
Grønthøster med vogn	120	kr./time
Grenknuser	150	kr./time
Motorsav	25	kr./time
Buskrydder	25	kr./time
Kraftig tallerkenharve	48	kr./time
Skovningsmaskine	1000	kr./time
Udkørselsmaskine	600	kr./time
Frontlæsser til traktor	45	kr./time

Udregningsgrundlag for økonomiske konsekvensberegninger.

Kalkule over drifts- og plejetiltag i de åbne områder				
Reduktion af træopvækst på slette og overdrev: 1. gangspeleje.	15	time/ha x (mand + sav)	3075	kr./ha
Grønflisning af afskåret træ på slette og overdrev: 1. gangspeleje.	3,5	time/ha x (2 x maskinfører+ flismaskine + flisfrakører)	7630	kr./ha
Slette og overdrev: Indtægt flis		1/4 del af de samlede omkostninger: (3075+7630=10705*0,25=2676	2676	kr./ha
Slette og overdrev: Omkostning til 1. gangspeleje			8029	kr./ha
Slette og overdrev: Kontinuerlig pleje, nedskæring.	18,8	time/ha x (mand + sav)	3844	kr./ha
Slette og overdrev: Kontinuerlig pleje afbrænding/klipning. Bemærk at evt. indtægt af afslået materiale IKKE er indregnet !	3	time/ha x (traktorfører + traktor + grønthøster med vogn)	2280	kr./ha
Kørsel med grenknuser	1	time/ha * (traktorfører + traktor + grenknuser)	790	kr./ha
Rydning af krat på svært tilgængelige områder med buskrydder	11,3	time/ha x (mand + buskrydder)	2306	kr./ha
Reetablering af slette- og agerarealer (harvning med tallerkenharve)	1,5	time/ha * (traktorfører + traktor + tallerkenharve)	1032	kr./ha
Omkostning per vådområde er Angivet som gennemsnit			12000	kr./stk
Etablering af 8-rækkers løvhegn, 10 m. bredt			50.000	kr./ha
Retablering af ødelagte løvhegn			25.000	kr./ha
Pleje af gravhøj			2.500	Kr.

Kalkule over drifts- og plejetiltag i de åbne områder.

14.4 Skemaoversigt over årlige udgifter

Med udgangspunkt i nedenstående samlede oversigt udarbejder Gardehusarregimentet årligt et budgetforslag til Hærens Operative Kommando. Budgetforslaget omfatter behovet for midler til gennemførelse til Drifts- og Plejeplanens prioriterede handlingsplan. Budgettet revideres hvert 3. år.

Oversigt over drifts- og plejeplanens økonomiske konsekvenser

Arbejdsopgave	Antal	Enhed	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Total
Reduktion af træopvækst på slette og overdrev: 1. gangs-pleje.	296	ha	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	150.000
Grøntflisning og salg af flis	900	ha	136.800	136.800	136.800	136.800	136.800	136.800	136.800	136.800	136.800	136.800	136.800	136.800	136.800	136.800	136.800	2.052.000
Kontinuerlig pleje af slette og overdrevsarealer (3 gange)	180	ha	12.384	12.384	12.384	12.384	12.384	12.384	12.384	12.384	12.384	12.384	12.384	12.384	12.384	12.384	12.384	185.760
Udjevning af opkørte slettearealer (hævning med tallerkenharve 3 gange i løbet af 15-årige periode)	49		221.000	75.833	75.833	75.833	14.000	14.000	14.000	14.000	14.000	14.000	44.800	44.800	44.800	44.800	44.800	756.500
Pleje af vådområder	1			373.750														373.750
Gennemførelse af Nysø-projektet	4						10.000	10.000	10.000	10.000	10.000							50.000
Retablering af 4 eksisterende løvhegn	1				25.000													25.000
Etablering af nyt levende hegn					30.000													
Information til offentligheden, informationsposter, Stiafmærkning, foldere mv.					2500													5000
Opsætning af pæle omkring gravhøje						2500												
Total			380.184	608.767	292.517	237.517	183.184	183.184	183.184	183.184	183.184	173.184	203.984	203.984	203.984	203.984	203.984	3.628.010

Tabel 7: Oversigt over drifts- og plejeplanens økonomiske konsekvenser

BILAG

15 Oversigt over bilag

- Bilag 1: Grundkort (i kortlomme bagest)**
- Bilag 2: Øvelseskort (i kortlomme bagest)**
- Bilag 3: Drift- og plejekort (i kortlomme bagest)**
- Bilag 4: Bevoksningsliste til grundkort**
- Bilag 5: Gardehusarregimentets skydebaner**
- Bilag 6: Placering af permanente kampstillinger (udbygningsgrad 1+2+3)**
- Bilag 7: Placering af skovkampområde**
- Bilag 8: Placering og etablering af bykampområde, Østerby**
- Bilag 9: Placering af observationstårne**
- Bilag 10: Placering af miniskydebane for pansret maskinkanon**
- Bilag 11: Ridespor**
- Bilag 12: Behov for retablering af dige samt tilkastning af gravede stillinger og skyttehuller**
- Bilag 13: Retningslinier for forsvarets anvendelse af skyde- og øvelses-terræner i relation til Naturbeskyttelseslovens §§ 3-4**
- Bilag 14: Katalog over fortidsminder på Antvorskov Øvelsesplads**
- Bilag 15: Ordensreglement for offentlighedens adgang (i lomme bagest)**

Bevoksningsliste til grundkortet

På de følgende sider er indsat en såkaldt *bevoksningsliste*, som er en nøgle til grundkortet (bilag 1), og derfor skal læses sammen med dette. Bevoksningslisten er en fortegnelse over terrænets arealtyper og anvendelser. Areal samt supplerende bemærkninger er angivet.

På grundkortet er terrænet inddelt i “afdelinger”, dvs. delområder i en passende størrelse. Afdelingsgrænserne følger så vidt muligt genkendelige og permanente terrænlínier som f.eks. veje og hegn. Området inden for en afdeling er forholdsvis ensartede, f.eks. et større sletteareal, mose- eller skovområde. Størrelsen af en afdeling vil variere. Jo mere ensartet terrænet er, jo større er afdelingerne. Afdelingerne nummereres med fortløbende tal.

De enkelte afdelinger opdeles i “litra”, der svarer til behandlingsenheder inden for den enkelte afdeling, d.v.s. arealer, der er ensartede med hensyn til terræn, anvendelse, vækstforhold, evt. træarter og disses aldre. Eksempler på litra er den enkelte mose eller eng i et større sletteareal eller den enkelte skovbevoksning i et skovområde. Litra angives med et lille bogstav. Alle afdelinger og litra vises ved henholdsvis et tal og et bogstav på grundkortet. Til alle litra er der endvidere knyttet en to- eller tre-bogstavkode med store bogstaver (anvendelseskode), der angiver arealtype (f.eks. ORE for overdrev, MOS for mose, ENG for eng, BIR for birk). De militære anlæg har også anvendelseskoder, eksempelvis SKB for skydebane og DEP for depot. Der beregnes areal for samtlige afdelinger og litra.

I bevoksningslisten er areal og arealtypen samt eventuelle supplerende bemærkninger angivet for samtlige afdelinger og litra. Dette gælder altså også for de militære anlæg. Der kan ofte forekomme små arealer med en anvendelse, der adskiller sig fra den øvrige del af den pågældende litra, f.eks. et mindre krat på et overdrevsareal. Disse små arealer ønskes markeret på grundkortet men ikke udskilt som selvstændige litra med anvendelseskode, da det ville resultere i uoverskuelige kort og en meget omfattende bevoksningsliste. Disse mindre arealer er indtegnet med prikket linie på kortene. Anvendelsen angives i bevoksningslisten i bemærkningerne til den litra, hvor arealet er beliggende.

Retningslinier for forsvarets anvendelse af skyde- og øvelseshæder i relation til naturbeskyttelseslovens §§ 3-4.

Store dele af forsvarets skyde- og øvelseshæder er tidligere landbrugsarealer. Ved overgangen til militære øvelsesområder ekstensiveres landbrugsdriften enten kraftigt eller ophører helt, hvilket ofte muliggør forskellige beskyttede naturtypers opståen. Imidlertid hindrer dette ikke fortsat gennemførelse af de militære aktiviteter, som er områdernes hovedformål.

Som efter de hidtil gældende regler er naturbeskyttelseslovens §§ 3-4 nemlig ikke til hinder for en fortsættelse af de beskyttede arealers hidtidige benyttelse. Dette gælder også forsvarets hidtidige benyttelse af arealer og anlæg m.v.

Såfremt forsvaret ejer, erhverver eller lejer arealer, som ikke hidtil har været anvendt til øvelsesformål, vil en overgang til øvelsesformål, der medfører ændringer i tilstanden derimod kræve tilladelse.

En væsentlig intensivering af en hidtil militær benyttelse vil ligeledes kræve tilladelse fra den pågældende amtskommune, jfr. lovens §§ 3-4 og § 65, stk. 3.

Militære aktiviteter.

I tilfælde hvor et større areal anvendes til øvelsesformål (f.eks. Oksbøl skydeterræn) vil forskellige dele af området kunne have forskellig benyttelsesintensitet. Vurderingen af om en aktivitet kræver tilladelse efter lovens §§ 3-4 bør derfor ske på grundlag af intensiteten af det pågældende "delområdes" hidtidige anvendelse. Indenfor hvert "delområde" vil den hidtidige anvendelsesgrad kunne fortsætte.

F.eks. vil "delområder", hvor kørsel og lejlighedsvis bortslidning af vegetationen samt dozing, gravning og indgreb i vandløb har fundet sted, fortsat kunne benyttes på denne måde. Dette omfatter også flytning af de enkelte aktiviteter indenfor delområdet, f.eks. flytning af spor efter bæltebøretøjer. Variationer i aktiviteten, f.eks. ændringer af koncentrationen af bæltebøretøjer indenfor de mest benyttede arealer, må anses som i overensstemmelse med hidtidig benyttelse, i hvert fald inden for ret vide rammer.

Derimod vil et sammenhængende areal, der f.eks. ikke hidtil har været anvendt til kørsel med bæltebøretøjer eller lejlighedsvis indgreb i vandløb, ikke uden tilladelse kunne anvendes på denne måde.

Opførelse af permanente anlæg kræver som udgangspunkt tilladelse, f.eks. bygninger, skydevolde og skydebaner. Mindre enkeltstående indretninger (f.eks. "kulisser") af træ eller tilsvarende materiale, som let kan fjernes, kan dog etableres uden tilladelse.

Foranstaltninger som bevirker, at et areal varigt glider ud af den pågældende naturtypedefinition kræver tilladelse. Dette gælder f.eks. tilplantning af heder eller dræning af vådområder.

Ikke militære aktiviteter.

For ikke militære aktiviteter på øvelsesområder gælder de samme regler som for civile aktiviteter uden for øvelsesterrænet. Dette indebærer bl.a. at anlæg af vildtagre på beskyttede naturtyper inden for øvelsesterrænet kræver tilladelse efter naturbeskyttelsesloven.

Tvilstilfælde.

I tilfælde hvor forsvaret er i tvivl, om der kræves tilladelse til en aktivitet eller et anlæg, vil forespørgselsordningen i naturtypebekendtgørelsens § 8 kunne anvendes. Det vil sige, at forsvaret kan rette henvendelse til amtet, som inden 4 uger skal besvare forespørgslen. Der henvises i denne forbindelse til s. 24 f i vejledningen om naturbeskyttelsesloven.

Forvaltningsplaner.

I en række tilfælde vil det være hensigtsmæssigt, at der udarbejdes en forvaltningsplan for det pågældende militære øvelsesområde, f.eks. i form af en driftsplan. Herved vil man ofte kunne skabe de bedste rammer for den militære anvendelse samtidig med, at der tages hensyn til plante- og dyrelivet. Samtidig vil en forvaltningsplan være et egnet grundlag for en stillingtagen til eventuelle ønsker om dispensation fra bl.a. naturbeskyttelseslovens §§ 3-4.

Bilag 14

Antvorskov Øvelsesplads.

Fortidsminder og kulturhistoriske spor.

Skov- og Naturstyrelsen v/skovfoged Erling Buhl udførte i 2002 en kulturhistorisk markregistrering af Antvorskov Øvelsesplads

På terrænet findes 1 gravhøj, fredet og beskyttet efter naturbeskyttelseslovens §12, og der findes 5 arkæologiske lokaliteter hvor museumslovens § 27 er aktuel.

Derudover skal nævnes et betydeligt antal sten- og jorddiger – med funktion blandt andet som sogneskel og fredskovsdiger – der er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 4.

Administrationen af de her nævnte paragraffer er pr. 1. januar 2002 overgået til Kulturarvsstyrelsen.

Fr. nr.	Sb. nr.	Beskrivelse.	Bemærkninger.
3622:17	3	Gravhøj, "Bavnen" . 3.75 x 18 m.. Noget forgravet og med stejle sider. Hulning i toppen. Enkelte større sten som kunne tyde på at der i virkeligheden er tale om en runddysse. På toppen et 20 x 20 cm stort målepunkt af beton. Højen (dyssen) helt overgroet med slåenkrat mv. – så tæt at overfladen er bar, og jorden eroderer væk med regnvandet.	Højen bør ryddes helt for krat, så overfladen bliver græsgroet, og erosionen ophører. Højen bør afmærkes med pæle eller lignende - mindst 2 m fra højfoden - som entydigt signalerer at kørsel og gravning er forbudt. Adgang til fods er naturligvis helt i orden. Den nuværende afmærkning er utilstrækkelig. Højen bør efterfølgende formentlig restaureres. (I givet fald: Kontakt i første omgang Skov- og Naturstyrelsen)
	4	Sørbymagle sogn. "Det Kulturhistoriske Centralregister", forkortet til DKC, oplyser at der her skal have ligget en langhøj/langdysse, sløjfet ca. 1854 .	Der er intet at spore på overfladen nu. Men vær opmærksom på at der under overfladen kan være arkæologiske spor. Skal der foretages jordbehandling her bør det lokale museum på forhånd adviseres.
	10	Sørbymagle sogn. Ifølge DKC skulle der her være fundet en grube med stenalderskår.	Intet at se i terrænet.

	26	<p>Sankt Peders Landsogn.</p> <p>Ifølge DKC skulle der her (i 1893) ligge en nu sprængt sten, som skønne 8 til 10 fod lang. Efter sagnet skulle Hellig Anders her være steget til hest.</p>	<p>Stenen er ikke genfundet i 2002 og oplysninger om den er blevet efterlyst både på det lokale museum og på Nationalmuseet uden resultat. Det sandsynligste er at stenen ikke længere findes.</p>
	27	<p>Sankt Peders Landsogn.</p> <p>DKC's arkiv oplyser: I forbindelse med drængravning på Antvorskov Hovedgårds jord fandt arbejdsmand Anders Pedersen i foråret 1874 en samling bronzesager. Fundstedet var en sænkning i skråningen af en bakke ved navn "Korsbjerget". I ½ alens dybde under overfladen lå 6 halsringe oven på hinanden og neden under dem, 2 celte (en lille bronzeøkse). Fundet bestod desuden af 1 arming, 1 øskenring, 1 dragtnål og 1 firkantet stang. Fundet dateres til slutningen af bronzealderen.</p>	<p>Om der er mere bronze at finde er ikke godt at vide. Men skal der jordbearbejdes på stedet bør det lokale museum på forhånd adviseres.</p>
	28	<p>Sankt Peders Landsogn</p> <p>DKC's arkiv oplyser: Efter meddelelse er her omkring 1870 fundet et middelalderligt bygningsfundament – en meget svær mur, hvis retning ikke kunne nøjagtig angives. Senere atter tildækket.</p>	<p>Ved jordbearbejdning på stedet bør det lokale museum på forhånd adviseres.</p>